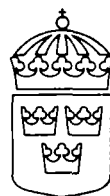

Regeringens proposition

1994/95:176

Beredskapslagring av olja och kol

Prop.
1994/95:176

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 23 mars 1995

Mona Sahlin

Jörgen Andersson
(Näringsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen läggs fram förslag om delvis nya riktlinjer för beredskapslagringen av olja och kol. Lagringen tar liksom hittills sikte på det civila totalförsvarets behov i krigssituationer och, såvitt gäller lagring av olja, även på Sveriges internationella åtaganden att hålla lager för oljekriser motsvarande 90 dagars normal import eller konsumtion.

Förslagen innebär bl.a. en uppföljning av riksdagens beslut våren 1994 om beredskapslagring av olja för krigssituationer. Enligt detta beslut skall de statliga civila krigslagren av olja avvecklas under en femårsperiod och lager i stället byggas upp i näringslivet. Denna lageruppbyggnad föreslås nu bli grundad på ålägganden för säljarna av olja, dvs. oljehandeln, med stöd av lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol. Samma system med s.k. tvångslagring gäller sedan år 1987 för beredskapslagringen för fredstida oljekriser, som följer av Sveriges åtaganden enligt avtalet om det Internationella energiprogrammet (IEP). Genom integrationen av de två lagen av beredskapslagring hos oljehandeln kan betydande samhällsekonomiska vinster nås.

Vidare föreslås att tvångslagringen inom oljehandeln skall omfatta även flygfotogen, som hittills har lagrats av staten. Denna produkt skall lagras enbart för krigssituationer, medan behovet vid fredstida oljekriser antas kunna täckas genom andra åtgärder.

Den hittillsvarande tvångslagringen av olja och kol hos förbrukare inom industrin föreslås bli slopad, varigenom antalet lagringsskyldiga minskas kraftigt. För vissa större el- och värmeproducerande anläggningar skall alltså ställas krav på lagring, dock enligt delvis ändrade riktlinjer. Lagringsskyldigheten för innehavare av vissa oljekondensverk och gasturbiner för elproduktion anpassas till behovet av att driva

anläggningarna i krigssituationer enligt gällande planeringsförutsättningar. Denna ordning föreslås gälla i avvaktan på en samlad lösning av frågan om beredskapskraven på elsystemet. Innehavarna av värmeverk och kraftvärmeverk skall enligt förslaget liksom nu vara skyldiga att beredskapslagra olja för såväl krigssituationer som oljekriser. När storleken av krigslagren bestäms skall ökad hänsyn tas till förhållandena vid varje särskilt verk, t.ex. i vad avser möjligheterna att använda inhemska bränslen.

I propositionen föreslås också ett stort antal ändringar i lagen om beredskapslagring av olja och kol. Ändringarna sammanhänger delvis med förslagen till ändrade riktlinjer. Därutöver har en allmän förenkling och modernisering av regelsystemet eftersträfvats. Regeringen ges ökade möjligheter att delegera beslut till myndighet. Behovet av ändringar i lagen till följd av Sveriges medlemskap i EU har beaktats. I enlighet härmed föreslås att lagring i annat land skall kunna medges under vissa förutsättningar.

Slutligen föreslås några följdändringar i lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet. Ändringarna innebär bl.a. att beredskapslagringen av ersättningsbränsle för värmeverk och kraftvärmeverk som normalt förbrukar naturgas skall prövas enligt samma regler som har föreslagits för olje- eller kolbaserade verk. För storförbrukare av naturgas inom industrin föreslås en individuell prövning av kravet på beredskapsåtgärder, baserad på behovet av att produktionen upprätthålls i en krigssituation.

1	Förslag till riksdagsbeslut	5
2	Lagtext	6
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol	6
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet	18
3	Ärendet och dess beredning	20
4	Bakgrund	22
4.1	Allmänt om beredskapslagringen av olja och kol	22
4.2	Planeringsförutsättningar för totalförsvaret	23
4.3	Regelsystem och riktlinjer för beredskapslagringen	24
5	Allmän lagring för fredstida oljekriser	26
5.1	Inriktning	26
5.2	Slopad lagringsskyldighet för förbrukare	28
5.3	Koncernlagring	29
5.4	Höjd gräns för säljares lagringsskyldighet	29
6	Allmän lagring för krigssituationer	31
6.1	Inriktning	31
6.2	Genomförande	34
6.3	Lagring av kol hos industrin m.fl.	35
7	Lagring för elproducerande anläggningar	37
8	Lagring för värmeverk och kraftvärmeverk	40
9	Lagring av gasol	46
10	Lagring av flygfotogen	48
11	Övriga frågor	50
11.1	Lagring i annat land	50
11.2	Lagringsavgifter	51
11.3	Vinterdispensen	52
11.4	Den dubbla lagringsskyldigheten	52
11.5	Statliga myndigheters lagring	53
11.6	Ianspråktagande av beredskapslager	54
12	Följdändringar i lagstiftningen om naturgasberedskap	55
12.1	Allmänt om försörjningsberedskapen på naturgasområdet	55
12.2	Lagring av ersättningsbränsle	57

13	Författningskommentar	59	Prop. 1994/95:176
13.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol	59	
13.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet	79	
Bilaga 1	Sammanfattning av 1993 års oljelagringsutred- nings slutbetänkande Skyldighet att lagra olja och kol (SOU 1994:116)	82	
Bilaga 2	Förteckning över de remissinstanser som yttrat sig över 1993 års oljelagringsutrednings slutbetänkande Skyldighet att lagra olja och kol (SOU 1994:116)	90	
Bilaga 3	Sammanfattning av promemorian Beredskapslagring av olja och kol	91	
Bilaga 4	Förteckning över de remissinstanser som yttrat sig över promemorian Beredskapslagring av olja och kol .	92	
Bilaga 5	Lagrådsremissens lagförslag	93	
Bilaga 6	Lagrådets yttrande	108	
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 mars 1995	109	
	Rättsdatablad	110	

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol,
2. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet,
3. godkänner de riktlinjer som regeringen föreslår för allmän lagring av olja för krigssituationer (avsnitt 6.1),
4. godkänner de riktlinjer som regeringen föreslår för lagring av bränsle för elproducerande anläggningar (avsnitt 7),
5. godkänner de riktlinjer som regeringen föreslår för lagring av olja och kol för värmeverk och kraftvärmeverk (avsnitt 8),
6. godkänner de riktlinjer som regeringen föreslår för lagring av gasol (avsnitt 9),
7. godkänner de riktlinjer som regeringen föreslår för lagring av flygfotogen (avsnitt 10),
8. godkänner de riktlinjer som regeringen föreslår för lagring i annat land (avsnitt 11.1),
9. godkänner de riktlinjer som regeringen föreslår för lagring av ersättningsbränsle för naturgas (avsnitt 12.2).

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol

Härigenom föreskrivs¹ i fråga om lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol

dels att 10 § skall upphöra att gälla,

dels att 3–9, 11–14, 16, 18–20, 22, 24, 25, 28 och 37 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 18 a § och 23 a §, av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Skyldigheten att hålla beredskapslager fastställs för ett år i taget från och med den 1 juli (*lagringsåret*) och grundas på *försäljningen eller förbrukningen* under det närmast föregående kalenderåret (*basåret*).

För vissa anläggningar gäller särskilda bestämmelser enligt 18–21 §§.

Skyldigheten att hålla beredskapslager fastställs för ett år i taget, *räknat från och med den 1 juli till och med den 30 juni (lagringsåret)*. *Skyldigheten grundas på verksamhet enligt 7 § under det närmast föregående kalenderåret (basåret) eller, för de anläggningar som anges i 18 §, på de särskilda bestämmelserna för sådana anläggningar.*

4 §

Lagringsskyldighet *på grund av förbrukning vid en anläggning* åligger den som innehade anläggningen vid basårets utgång. *Skyldigheten grundas på hela förbrukningen vid anläggningen under basåret.*

Lagringsskyldighet *för en anläggning som anges i 18 §* åligger den som innehade anläggningen vid basårets utgång. *Vid tillämpning av 18 a § skall som en enda anläggning räknas alla värme- eller elproducerande anläggningar som är anslutna till samma fjärrvärmenät och som har samma ägare.*

Överlåts anläggningen efter basårets utgång, får tillsynsmyndigheten

¹Jfr rådets direktiv 68/414/EEG, EGT nr L 308, 23.12.1968, s. 14 (Celex 368L0414), 72/425/EEG, EGT nr L 291, 28.12.1972, s. 154 (Celex 372L0425).

5 §

Beredskapslagringen skall omfatta följande bränslen (*lagringsbränslen*).

<i>Tulltaxe- nummer</i>	<i>Varuslag</i>	<i>KN-nr</i>	<i>Varuslag</i>
<i>ur 27.01</i>	Kolbränslen <i>utom</i> <i>1. sådant kolpulver som malts för vidare- försäljning och</i> <i>2. kol-vätskebland- ningar</i>	<i>1. 2701 2702 2704</i>	Kolbränslen
<i>ur 27.10</i>	Motorbensen <i>utom</i> <i>flygbensen och jet- bensen</i>	<i>2. 2710 00 27 2710 00 29 2710 00 32 2710 00 34 2710 00 36</i>	Motorbensen
	<i>Fotogen utom flyg- fotogen</i>	<i>3. 2710 00 51 2710 00 55</i>	<i>Flygfotogen och annan fotogen</i>
	Dieselbrännolja och eldningsolja 1 och 2	<i>4. 2710 00 69</i>	Dieselbrännolja och eldnings- olja 1
	Övriga <i>slag av</i> eldningsoljor	<i>5. 2710 00 74- 2710 00 78</i>	Övriga eldnings- oljor
<i>ur 27.11</i>	Gasol	<i>6. 2711 12 11- 2711 12 98 2711 13 10- 2711 13 98</i>	Gasol

6 §

Denna lag tillämpas inte på

1. kol som säljs eller förbrukas för annat ändamål än energi-
alstring eller som förbrukas eller
säljs för förbrukning i metallur-
giska processer,

Denna lag tillämpas inte på

1. kol annat än såvitt avser lag-
ringsskyldighet för värmeverk och
kraftvärmeverk enligt 18 a §,

2. bränsle som utvinns inom landet eller som framställs ur råvara som har utvunnits inom landet,

3. bränsle som säljs för *export* eller som förbrukas utom landet,

4. bränsle som förbrukas för drift av fartyg i utrikes trafik eller som införs i landet på annat transportmedel för detta transportmedels drift,

5. *gasol som används som råvara i petrokemisk industri.*

Att lagringsskyldigheten i vissa fall kan avse annat än lagringsbränsle framgår av 11, 14 och 19–21 §§.

Att lagringsskyldigheten i vissa fall kan avse annat än lagringsbränsle framgår av 14 och 19–21 §§.

7 §²

Skyldig att hålla beredskapslager under ett lagringsår är den som

1. *importerat* lagringsbränsle och under basåret sålt eller förbrukat sådant bränsle,

2. drivit oljeraffinaderi inom landet och under basåret sålt lagringsbränsle,

3. av lagringsskyldig som avses i 1 eller 2 köpt samt under basåret sålt

a) *minst 30 000 ton kol,*

b) *minst 1 000 ton gasol eller*

c) *minst 20 000 kubikmeter andra lagringsbränslen,*

4. *i annat fall än som avses i 1 under basåret vid en anläggning förbrukat*

a) *minst 8 000 ton kol,*

b) *minst 5 000 kubikmeter eldningsolja eller dieselbrännolja eller*

c) *kol och eldningsolja eller dieselbrännolja, motsvarande sammanlagt minst 5 000 kubikmeter olja, varvid ett ton kol skall anses motsvara fem åttondels kubikmeter olja eller*

d) *kol jämte naturgas, motsvarande*

Skyldig att hålla beredskapslager av annat lagringsbränsle än kol under ett lagringsår är den som

1. *till landet infört annat* lagringsbränsle än kol och under basåret sålt eller förbrukat sådant bränsle,

2. drivit oljeraffinaderi inom landet och under basåret sålt *annat* lagringsbränsle än kol,

3. av lagringsskyldig som avses i 1 eller 2 köpt samt under basåret sålt

a) *minst 2 500 ton gasol eller*

b) *minst 50 000 kubikmeter andra lagringsbränslen än kol.*

²Senaste lydelse 1985:637

sammanlagt 8 000 ton kol, varvid 1,6 ton kol skall anses motsvara 1 000 kubikmeter naturgas, eller eldningsolja eller dieselbrännolja jämte naturgas, motsvarande minst 5 000 kubikmeter olja, varvid 1 kubikmeter olja skall anses motsvara 1 000 kubikmeter naturgas,

5. a) inom landet framställt och under basåret sålt kolpulver, som malts för vidareförsäljning, eller någon kol-vätskeblandning eller b) under basåret sålt eller förbrukat utom landet framställda produkter som avses i a.

8 §

Storleken av det beredskapslager som en lagringsskyldig skall hålla beräknas på grundval av mängden sålda eller förbrukade bränslen (*basmängden*).

För säljare motsvarar *basmängden* den mängd försålda bränslen som medför lagringsskyldighet enligt 7 § med avdrag för bränslen som sålts direkt till eller för leverans till

1. någon som under kalenderåret närmast före försäljningen sålt eller förbrukat bränsle inom samma varuslag i sådan omfattning att lagringsskyldighet uppkommit enligt 7 § 3, 4 eller 5,

2. någon som vid tiden för försäljningen var lagringsskyldig enligt 19, 20 eller 21 §,

3. någon statlig myndighet som vid tiden för försäljningen enligt beslut av regeringen var skyldig att lagra bränsle inom samma varuslag.

För förbrukare motsvarar bas-

Storleken av det beredskapslager som en lagringsskyldig skall hålla beräknas på grundval av mängden sålda eller, för förbrukare som infört lagringsbränsle till landet, förbrukade bränslen (*basmängden*).

Basmängden motsvarar den mängd försålda bränslen som medför lagringsskyldighet enligt 7 § med avdrag för bränslen som sålts direkt till eller för leverans till

1. någon som under kalenderåret närmast före försäljningen sålt bränsle inom samma varuslag i sådan omfattning att lagringsskyldighet uppkommit enligt 7 §,

2. någon som vid tiden för försäljningen var lagringsskyldig enligt 18, 18 a, 19, 20 eller 21 §,

3. någon statlig myndighet som vid tiden för försäljningen enligt beslut av regeringen var skyldig att lagra bränsle inom samma varuslag, om bränslet enligt beslutet får dras av.

mängden den mängd förbrukade bränslen som medför lagringsskyldighet enligt 7 §.

För förbrukare som infört lagringsbränsle till landet motsvarar basmängden den mängd förbrukade bränslen som medför lagringsskyldighet enligt 7 §.

Prop. 1994/95:176

9 §³

Med utgångspunkt i landets behov av beredskapslager av olja och kol bestämmer regeringen för varje slag av lagringsbränsle hur stor andel av basmängderna som skall lagras under lagringsåret. *För lagringsskyldig som driver värmeverk eller kraftvärmeverk får regeringen dock bestämma storleken av beredskapslagret med utgångspunkt i verkets eget beredskapsbehov.*

Med utgångspunkt i landets behov av beredskapslager av olja bestämmer regeringen för varje slag av lagringsbränsle hur stor andel av basmängderna som skall lagras under lagringsåret.

11 §

Lagringsskyldigheten skall fullgöras med bränslen inom de varuslag som de lagringsskyldiga sålt eller förbrukat. *Lagring av kol skall fullgöras så att det lagrade bränslet med hänsyn till form och energiinnehåll kan ersätta det kol som sålts eller förbrukats. Den som är lagringsskyldig enligt 7 § 5 skall, i den utsträckning som behövs för att tillgodose beredskapsbehovet, lagra varor som krävs för framställning av den produkt som avses.*

Lagringsskyldigheten skall fullgöras med bränslen inom de varuslag som de lagringsskyldiga sålt eller förbrukat.

Lagringsskyldigheten skall fullgöras med varor som den lagringsskyldige äger. Den får inte fullgöras med varor som transiteras.

Om undantag från denna paragraf finns bestämmelser i 14, 22 och 23 §§.

³Senaste lydelse 1987:435

Lagringsbränslen skall förvaras inom landet i lageranläggningar, som de lagringsskyldiga förfogar över, på ett från beredskaps- och kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt.

Om undantag från denna paragraf finns bestämmelser i 14 §.

13 §

Regeringen får för att tillgodose beredskapsbehov meddela föreskrifter om var beredskapslager skall finnas samt om att en viss del av de lager av oljeprodukter som skall hållas av säljare skall förvaras i bergrum.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för att tillgodose beredskapsbehov meddela föreskrifter om var beredskapslager skall finnas samt om att en viss del av de lager av oljeprodukter som skall hållas av säljare skall förvaras i bergrum eller skyddas på annat sätt eller utgöras av oljeprodukter med vissa egenskaper.

14 §

Tillsynsmyndigheten får medge

1. att en lagringsskyldig lagrar annat lagringsbränsle än det som skall lagras enligt 11 §; *vidare får i fråga om kol och produkter som avses i 7 § 5 medges annat fullgörande av lagringsskyldigheten vilket är lika betryggande från beredskapssynpunkt,*

2. att någon som driver ett oljeraffinaderi helt eller delvis fullgör sin lagringsskyldighet genom att lagra råolja.

Tillsynsmyndigheten får medge

1. att en lagringsskyldig lagrar annat lagringsbränsle än det som skall lagras enligt 11 §,

2. att någon som driver ett oljeraffinaderi helt eller delvis fullgör sin lagringsskyldighet genom att lagra råolja, *andra råvaror för tillverknigen eller halvfabrikat,*

3. att lagringsskyldigheten *fullgörs med bränsle som finns i något annat land.*

Ett medgivande skall förenas med de villkor som behövs från beredskapssynpunkt.

Till ledning för tillsynsmyndighetens beslut enligt 15 § skall den som är lagringsskyldig före den 1 februari närmast efter basåret avge en deklaration rörande sin försäljning eller förbrukning under basåret av *bränslen som avses i 7 §*. Deklarationen skall avges på heder och samvete.

Till ledning för tillsynsmyndighetens beslut enligt 15 § skall den som är lagringsskyldig *enligt 7 § eller 18 § tredje stycket* före den 1 februari närmast efter basåret avge en deklaration rörande sin försäljning eller förbrukning under basåret av *lagringsbränslen*.

Till ledning för beslut om lagringsmängder skall den som är lagringsskyldig enligt 18 a–20 §§ inom samma tid lämna en deklaration avseende dels förbrukningen under basåret av lagringsbränslen och naturgas, dels behovet av bränsle och annan energi för att driva anläggningen.

Deklarationen skall avges på heder och samvete.

18 §

För gasturbinanläggningar för framställning av elektrisk kraft, oljekondensverk och anläggningar för framställning av stadsgas gäller 19–21 §§ i stället för vad som i 7–9, 11, 14–16 §§ och 17 § första stycket är föreskrivet om lagringsskyldighetens omfattning, fullgörande och fastställande. *I fråga om lagringsbeslut tillämpas 17 § andra stycket.*

För värmeverk och kraftvärmeverk, gasturbinanläggningar för framställning av elektrisk kraft, oljekondensverk och anläggningar för framställning av stadsgas gäller 18 a–21 §§ i stället för vad som i 7–9, 11 och 15 §§ samt 17 § första stycket är föreskrivet om lagringsskyldighetens omfattning, fullgörande och fastställande. *För anläggningar för framställning av stadsgas fullgörs och fastställs lagringsskyldighet enligt 21 §.*

Regeringen beslutar med utgångspunkt i beredskapsbehovet för anläggningar som anges i 18 a–20 §§ om riktlinjer för fastställande av lagringsskyldigheten för dem.

Den som är lagringsskyldig eller har ålagts lagringsskyldighet enligt 18 a, 19, 20 eller 21 § och som under basåret har sålt annat lagringsbränsle än kol är också skyldig att under lagringsåret hålla

beredskapslager för motsvarande mängd bränsle inom samma varuslag med avdrag för bränsle som sålts till någon som anges i 8 § andra stycket 1–3. Prop. 1994/95:176

18 a §

Den som vid basårets utgång innehåller ett värmeverk får av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer åläggas att under lagringsåret hålla i lager sådant bränsle som behövs för att driva verket, om vid anläggningen under basåret förbrukats

- 1. minst 5 000 kubikmeter eldningsolja eller dieselbrännolja,*
- 2. minst 4 000 ton gasol,*
- 3. minst 8 000 ton kol,*
- 4. minst 5 miljoner kubikmeter naturgas eller*

5. bränsle som anges i 1–4 motsvarande minst 5 000 kubikmeter olja.

Vid beräkning av förbrukningen av bränslen enligt första stycket 5 skall 1 kubikmeter olja anses motsvara 0,8 ton gasol, 1,6 ton kol eller 1 000 kubikmeter naturgas.

Den som vid basårets utgång innehåller ett kraftvärmeverk med en installerad elektrisk effekt av minst 5 megawatt får av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer åläggas att under lagringsåret hålla i lager sådant bränsle som behövs för att driva verket.

Lagringsskyldigheten enligt första och tredje stycket skall avse olja, gasol eller kolbränslen. Lagringsmängden bestäms av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med utgångspunkt i värmeverkets eller kraftvärmeverkets eget beredskapsbehov.

Den som vid basårets utgång innehåller en gasturbinanläggning för framställning av elektrisk kraft med en installerad effekt av minst fem megawatt är *skyldig* att under lagringsåret hålla i lager sådant bränsle som behövs för att driva anläggningen.

Lagringsmängden bestäms av regeringen eller av myndighet, som regeringen bestämmer, med utgångspunkt i *installerad effekt, bränsleåtgång per megawattimme och beräknad årlig drifttid*.

Den som vid basårets utgång innehåller en gasturbinanläggning för framställning av elektrisk kraft med en installerad effekt av minst fem megawatt *får av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer åläggas* att under lagringsåret hålla i lager sådant bränsle som behövs för att driva anläggningen.

Lagringsmängden bestäms av regeringen eller *den myndighet som regeringen bestämmer* med utgångspunkt i *anläggningens eget beredskapsbehov*.

20 §

Den som vid basårets utgång innehåller ett oljekondensverk med en installerad effekt av mer än 150 megawatt får av regeringen åläggas att under lagringsåret hålla i lager sådan olja som behövs för att driva verket.

Lagringsmängden bestäms av regeringen med utgångspunkt i *landets beredskapsbehov*.

Den som vid basårets utgång innehåller ett oljekondensverk med en installerad effekt av mer än 150 megawatt får av regeringen *eller den myndighet som regeringen bestämmer* åläggas att under lagringsåret hålla i lager sådan olja som behövs för att driva verket.

Lagringsmängden bestäms av regeringen *eller den myndighet som regeringen bestämmer* med utgångspunkt i *verkets eget beredskapsbehov*.

22 §

Tillsynsmyndigheten får medge att en lagringsskyldig, som säljer oljeprodukter i *större delen av landet*, utan tillstånd i varje särskilt fall uppdrar åt en annan sådan lagringsskyldig att tillfälligt ombesörja lagring av oljeprodukter för hans räkning.

Tillsynsmyndigheten får medge att en lagringsskyldig, som *till landet inför lagringsbränsle och som säljer oljeprodukter, eller en lagringsskyldig, som driver oljeraffinaderi inom landet och som säljer oljeprodukter*, utan tillstånd i varje särskilt fall uppdrar åt en annan sådan lagringsskyldig att tillfälligt ombesörja lagring av oljeprodukter för hans

23 a §

På ansökan av samtliga lagrings-skyldiga säljare, som tillhör en oljehandelskoncern, jämte moderbolaget i koncernen får tillsynsmyndigheten medge att lagrings-skyldigheten fullgörs gemensamt för koncernen (koncernlagring). Storleken av det beredskapslager som koncernen skall hålla beräknas på grundval av mängden lagringsbränslen som under basåret sålts till utomstående köpare.

Vid koncernlagring svarar moderbolaget för att alla koncernens skyldigheter enligt denna lag fullgörs.

Tillstånd till koncernlagring lämnas för helt lagringsår. Ansökan om tillstånd skall inges före basårets slut.

Med oljehandelskoncern avses en koncern enligt 1 kap. 5 § aktiebolagslagen (1975:1385) med huvudsaklig verksamhet inom raffinering av olja och handel med oljeprodukter.

24 §

Regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer får medge befrielse helt eller delvis från lagringsskyldigheten i visst fall, om synnerliga skäl föranleder att skyldigheten inte behöver fullgöras vare sig genom egen lagring eller genom lagring hos någon annan enligt 23 §.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får medge befrielse helt eller delvis från lagringsskyldigheten i visst fall, om den till vilken lagringspliktigt bränsle sålts under ett basår själv blivit lagringsskyldig för motsvarande kvantitet bränsle under lagringsåret, eller annars synnerliga skäl föranleder att skyldigheten inte behöver fullgöras vare sig genom egen lagring eller genom lagring hos någon annan enligt 23 §.

25 §

Om till följd av *krig eller annan* allvarlig försörjningskris tillförseln av lagringsbränsle till landet eller viss del av landet avbryts eller försvåras, får regeringen medge att beredskapslager tas i anspråk av den lagringsskyldige i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till rådande förhållanden.

Om i *annat* fall särskilda skäl föreligger, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer medge att beredskapslager för oljekondensverk tillfälligt tas i anspråk för anläggningen.

Om till följd av allvarlig försörjningskris tillförseln av lagringsbränsle till landet eller viss del av landet avbryts eller försvåras, får regeringen medge att beredskapslager tas i anspråk av den lagringsskyldige i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till rådande förhållanden. *Vid höjd beredskap får sådant medgivande lämnas även av den myndighet som regeringen bestämmer.*

Om i *andra* fall än som anges i *första stycket* särskilda skäl föreligger, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer medge att beredskapslager för oljekondensverk tillfälligt tas i anspråk för anläggningen.

28 §

Regeringen bestämmer för de bränslen och andra varor som skall lagras det belopp vartill lagringsavgiften skall uppgå för kalendermånad. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad för varan under en månad med ett tillägg av 60 procent.

Vid försummelse som avses i 27 § första stycket skall lagringsavgift tas ut med fullt belopp. Vid försummelse som avses i 27 § andra stycket skall avgift tas ut med en tredjedel av fullt belopp.

Försummas lagringsskyldigheten under en del av en kalendermånad, skall avgift utgå för hela månaden.

Om det föreligger synnerliga skäl, får avgiften nedsättas eller efterges.

Regeringen *eller den myndighet som regeringen bestämmer* fastställer för de bränslen och andra varor som skall lagras det belopp vartill lagringsavgiften skall uppgå för kalendermånad. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad för varan under en månad med ett tillägg av 60 procent.

Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 17, 29 och 33 §§ får överklagas *genom besvär hos kammarrätten*.

I övrigt överklagas tillsynsmyndighetens beslut *genom besvär hos regeringen*.

Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 17, 29 och 33 §§ får överklagas *hos allmän förvaltningsdomstol*.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I övrigt överklagas tillsynsmyndighetens beslut *till regeringen*.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995 och skall tillämpas när beredskapslager fastställs för lagringsåret 1996/97.

2. De beslut om lagringsskyldighet som har fattats med stöd av äldre bestämmelser för tiden till och med den 30 juni 1996 skall alltså gälla.

3. Vid beräkningen av basmängder för basåret 1995 skall avdrag enligt 8 § andra stycket 1–3 göras

a) för bränslen som sålts under perioden den 1 januari – den 30 juni 1995 enligt då gällande bestämmelser,

b) för bränslen som sålts under perioden den 1 juli – den 31 december 1995 enligt de bestämmelser som träder i kraft den 1 juli 1995.

4. Beslut som har meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet

Prop. 1994/95:176

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet att 1, 10, 13, 19, 22 och 31 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

För att ersätta bortfall av naturgas under krig och andra allvarliga försörjningskriser skall förbrukare och säljare av naturgas vidta beredskapsåtgärder enligt vad som föreskrivs i denna lag.

Lagen tillämpas inte på naturgas som utvinns inom landet.

Lagen tillämpas inte på naturgas som utvinns inom landet *eller som förbrukas vid värmeverk eller kraftvärmeverk.*

10 §

Med utgångspunkt i landets behov av beredskapslager för förbrukare som avses i 6 § bestämmer regeringen för varje slag av ersättningsbränsle hur stor andel av basmängderna som skall lagras under lagringsåret.

Regeringen bestämmer för förbrukare som avses i 6 § riktlinjer för fastställande av beredskapslagrets storlek med utgångspunkt i beredskapsbehovet för varje anläggning.

Med utgångspunkt i beredskapsbehov bestämmer regeringen också omfattningen av beredskapsåtgärder enligt 8 § andra stycket.

13 §

Regeringen får för att tillgodose beredskapsbehov meddela föreskrifter om var beredskapslager skall finnas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för att tillgodose beredskapsbehov meddela föreskrifter om var beredskapslager skall finnas.

19 §

Om till följd av *krig eller annan* allvarlig försörjningskris tillförseln av naturgas till landet avbryts eller försvåras, får regeringen medge att

Om till följd av allvarlig försörjningskris tillförseln av naturgas till landet avbryts eller försvåras, får regeringen medge att beredskapsla-

beredskapslager tas i anspråk av den lagringsskyldige i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till rådande förhållanden.

ger tas i anspråk av den lagrings-skyldige i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till rådande förhållanden. *Vid höjd beredskap får sådant medgivande lämnas även av den myndighet som regeringen bestämmer.*

Prop. 1994/95:176

22 §

Regeringen bestämmer för de ersättningsbränslen och andra varor som skall lagras det belopp vartill lagringsavgiften skall uppgå för kalendermånad. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad för varan med tillägg av 60 procent.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer för de ersättningsbränslen och andra varor som skall lagras det belopp vartill lagringsavgiften skall uppgå för kalendermånad. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad för varan med tillägg av 60 procent.

Vid försummelse som avses i 21 § första stycket skall lagringsavgift tas ut med fullt belopp. Vid försummelse som avses i 21 § andra stycket skall avgift tas ut med en tredjedel av fullt belopp.

Försummas lagringsskyldighet under en del av en kalendermånad skall avgift utgå för hela månaden.

Om det föreligger synnerliga skäl, får avgiften nedsättas eller efterges.

31 §

Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 14 § första stycket samt 23 och 27 §§ får överklagas genom besvär hos kammarrätten.

I övrigt överklagas tillsynsmyndighetens beslut genom besvär hos regeringen.

Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 14 § första stycket samt 23 och 27 §§ får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I övrigt överklagas tillsynsmyndighetens beslut till regeringen.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995 och skall tillämpas när storleken av beredskapslager av ersättningsbränsle fastställs för lagringsåret 1996/97.

2. De beslut om skyldighet att lagra ersättningsbränsle som har fattats med stöd av äldre bestämmelser för tiden till och med den 30 juni 1996 skall alltså gälla.

3. Beslut som har meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

Det senaste totalförsvarsbeslutet fattades år 1992 (prop. 1991/92:102, bet. 1991/92:FöU12, rskr. 1991/92:337). Beslutet kom att präglas av de stora förändringarna i den säkerhetspolitiska situationen från slutet av 1980-talet.

Såvitt gäller försörjningen med energi innebar försvarsbeslutet ändrade förutsättningar för den civila beredskapslagringen av olja för krigssituationer, som sedan år 1987 hade ombesörjts huvudsakligen av staten. De krigslager som byggts upp utifrån tidigare gällande krav på uthållighet framstod som överdimensionerade. Även i övrigt fanns behov av att se över det gällande systemet för lagring av olja och kol, bl.a. i fråga om dess organisation och finansiering.

Våren 1993 uppdrogs åt en särskild utredare – 1993 års oljelagringsutredning (OLU) – att göra en översyn av beredskapslagringen av olja och kol. Uppdraget innefattade inte bara krigslagringen utan även lagringen för fredstida oljekriser, som ombesörjs av oljehandeln och vissa förbrukare enligt lag.

I delbetänkandet Beredskapslagring av olja (SOU 1993:87) lade OLU fram förslag om den oljelagring för främst civila behov i krigssituationer som bedrivs i statlig regi. Förslaget låg till grund för ett beslut av riksdagen i juni 1994 (prop. 1993/94:141, bet. 1993/94:NU19, rskr. 1993/94:311).

Innebörden av riksdagens beslut är i korthet följande. Lagringen av olja för krigssituationer skall minskas kraftigt. Den hittillsvarande civila statliga lagringen skall avvecklas helt till utgången av år 1999. I stället skall mindre och till det aktuella behovet anpassade lager byggas upp i näringslivet med början andra halvåret 1996. Därigenom integreras lagringen för krigssituationer med lagringen för fredstida oljekriser och den kommersiella lagringen av oljeprodukter hos företagen.

OLU har i september 1994 överlämnat sitt slutbetänkande Skyldighet att lagra olja och kol (SOU 1994:116). I detta betänkande behandlas bl.a. frågor om beredskapslagring av olja och kol för el- och värmeproduktion. Förslag läggs fram också om finansieringen av den lagring som enligt riksdagens beslut skall ombesörjas av näringslivet. Utredningens sammanfattning av betänkandet finns i *bilaga 1*.

Betänkandet har remissbehandlats. En förteckning över de remissinstanser som har yttrat sig finns i *bilaga 2*. Remissyttrandena finns tillgängliga i Näringsdepartementet (dnr N94/1266).

Åtskilliga av de förslag som OLU har väckt förutsätter ändringar i lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol. En arbetsgrupp inom Näringsdepartementet har i december 1994 lagt fram förslag till sådana ändringar i en särskild promemoria. Arbetsgruppen har även lagt fram några egna förslag. En sammanfattning av arbetsgruppens promemoria finns i *bilaga 3*. Även promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanser som har yttrat sig finns i *bilaga 4*. Yttrandena finns tillgängliga i Näringsdepartementet (dnr N94/2081).

Under varje avsnitt i det följande redovisas remissyttrandena över OLU:s betänkande och arbetsgruppens promemoria i ett sammanhang.

OLU:s och arbetsgruppens uppdrag har inte omfattat frågor om beredskap på naturgasområdet. Dessa frågor regleras i lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet. De föreslagna ändringarna i regelverket för lagring av olja och kol föranleder vissa konsekvensändringar i nämnda lag såvitt gäller skyldigheten för storförbrukare av naturgas att lagra ersättningsbränsle. Inom Näringsdepartementet har utarbetats förslag till sådana ändringar. Även dessa ändringar tas upp i det följande.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 2 mars 1995 att inhämta Lagrådets yttrade över de lagförslag som finns i *bilaga 5*.

Lagrådets yttrande finns i *bilaga 6*.

Lagrådet föreslår att ett fjärde stycke med en definition av begreppet oljehandelskoncern införs i 23 a § lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol. Regeringen har i propositionen följt detta förslag. Dessutom har vissa redaktionella ändringar gjorts i lagtexten.

4.1 Allmänt om beredskapslagringen av olja och kol

Beredskapslagringen av olja i Sverige är av två slag, krigslagring och lagring för fredstida oljekriser. Krigslagringen tar sikte på situationer då landet vid en stormaktskonflikt i Europa antingen har blivit indraget i krig eller står neutralt (krigssituationer). Lagringen för oljekriser – som tidigare benämndes fredskriser – tar sikte på allvarliga störningar i oljeförsörjningen som uppstår utan samband med krig eller säkerhetspolitiska kriser i vår nära omvärld.

Lagring av olja för *krigssituationer* infördes redan före andra världskriget. Från år 1957 genomfördes en rad oljelagringsprogram på grundval av skyldighet enligt lag för oljehandeln och vissa storförbrukare att hålla beredskapslager av olja, s.k. tvångslagring. År 1984 infördes även beredskapslagring av kol i samband med tillkomsten av den nuvarande lagstiftningen på området (prop. 1984/85:53, bet. 1984/85:FöU6, rskr. 1984/85:94).

Lagring för *oljekriser* infördes med anledning av oljekrisen år 1973–1974. Kort därefter anslöt sig Sverige tillsammans med flertalet andra OECD-länder till avtalet om ett Internationellt energiprogram, IEP (prop. 1975:42, bet. 1975:NU29, rskr. 1975:180). IEP-avtalet innehåller bestämmelser om bl.a. samordnade åtgärder för att möta oljeförsörjningskriser. Genom avtalet har de anslutna länderna åtagit sig att hålla beredskapslager av olja motsvarande 90 dagars nettoimport. Vid en kris skall länderna vidta åtgärder för att begränsa oljekonsumtionen. De skall också enligt avtalet medverka till ett system för fördelning av tillgänglig olja.

Krigslagringen omfattas av totalförsvarsplaneringen och styrs av de förutsättningar i fråga om bl.a. krigs och krisers varaktighet, med därav följande krav på uthållighet, som gäller för denna planering. Såväl kol som oljeprodukter lagras.

Lagringen för oljekriser omfattar inte kol. IEP-avtalet innebär heller inga åtaganden i fråga om kollagring för de anslutna länderna.

Från början var oljehandeln och storförbrukarna skyldiga enligt lag att svara för merparten av lagringen av oljeprodukter, med visst finansieringsstöd från staten. Lagringen var då avsedd för avspärrning och krig. När lagringen för fredstida oljekriser infördes år 1974 tog staten ansvaret för denna lagring. Genom 1987 års totalförsvarsbeslut (prop. 1986/87:95 bil. 12, bet. 1986/87:FöU11, rskr. 1986/87:310) ändrades ansvarsfördelningen. Staten övertog ansvaret för krigslagringen, medan de lagringsskyldiga företagen skulle svara för lagringen för oljekriser enligt IEP-avtalet. Numera lämnas inget statligt stöd till verksamheten.

Sedan år 1987 har staten bedrivit den civila beredskapslagringen av olja för krigssituationer i egen regi. I systemet ingår ett femtiotal anläggningar. Många av dem har byggts med hänsyn till särskilda krav på lokalisering och skydd. De civila beredskapslagren är avsedda också för huvuddelen av det militära försvarets krigsbehov av drivmedel för fordon, medan Försvarsmakten har hand om den militära driv-

medelslagringen i övrigt. Denna lagring behandlas inte här.

Lagren för oljekriser är i fysisk mening integrerade med de lagrings-skyldiga företagens kommersiella lager. Lagren måste emellertid nå upp till en föreskriven nivå så att Sverige vid varje tidpunkt uppfyller sitt åtagande om lagerhållning enligt IEP-avtalet.

Det finns vissa undantag från den angivna ansvarsfördelningen. Staten svarar för den samlade beredskapslagringen av flygdrivmedel. Innehavare av vissa oljekondensverk och gasturbinanläggningar för elproduktion är skyldiga att lagra olja för krig. För större värmeverk och kraftvärmeverk gäller sedan år 1987 skyldighet att lagra för behovet av olja för såväl krig som oljekriser. För behovet av kol är verken skyldiga att lagra enbart för krig.

Uppgiften att förvalta och under en femårsperiod avveckla de statliga civila beredskapslagren av olja ligger sedan den 1 juli 1994 hos en särskild myndighet, Statens oljelager.

År 1993 uppgick den totala användningen av oljeprodukter i Sverige till 15,6 miljoner m³, varav 5,6 miljoner m³ motorbensin, 3 miljoner m³ diesololja och 1 miljon m³ flygdrivmedel. Användningen av eldningsoljor, som har minskat starkt under senare år, uppgick till 5,9 miljoner m³.

Beredskapslagren för fredstida oljekriser uppgår för närvarande till omkring 4 miljoner m³. Hos oljehandeln och storförbrukare finns därutöver kommersiella lager på 1 à 2 miljoner m³, huvudsakligen i form av tjock eldningsolja.

Krigslagrens storlek redovisas inte öppet. Genom den avveckling som har inletts kommer de att minskas till en nivå som ligger väsentligt lägre än dagens. Det minskade behovet av lager beror i första hand på att kraven på uthållighet har sänkts. Enligt riksdagens beslut skall lager byggas upp successivt i näringslivet till den avsedda nivån under perioden 1996/97–1998/99, samtidigt med att återstoden av de statliga lagren säljs ut.

4.2 Planeringsförutsättningar för totalförsvaret

Som en följd av 1992 års försvarsbeslut infördes delvis nya planeringsförutsättningar för totalförsvaret. Dessa innebär bl.a. att totalförsvaret skall kunna efter kort förvarning möta ett angrepp där angriparen antas kunna sätta in endast begränsade styrkor (strategiskt överfall). Kraven på totalförsvarets förmåga att möta ett väpnat angrepp i större skala utgår från att angreppet sätts in i en huvudriktning, antingen över kust eller över landgräns. Eftersom ett sådant angrepp förutsätter förberedelser som kan observeras av oss behöver kraven på förmåga att möta angreppet tillgodoses fullt ut endast efter något års komplettering av utrustning och utbildning m.m. (återtagning). En sådan återtagning skall kunna genomföras under tilltagande internationell kris. Om Sverige anfälls (krigsfallet) eller om Sverige står neutralt vid krig i vår nära omvärld (neutralitetsfallet) skall inte någon utrikeshandel förutsättas. Vidare ställs nu lägre krav än tidigare på uthållighet i ett krigsskede. Kravet har preciserats av

regeringen i ett beslut den 28 januari 1993 om operativa försvarsförberedelser. I detta beslut, som är hemligt, anges att förberedelserna skall syfta till att under en viss i beslutet angiven tidsperiod hindra en angripare från att effektivt utnyttja Sverige som plattform i en vidare stormaktskonflikt.

Inom den civila delen av totalförsvaret skall planeringen i högre grad än tidigare inriktas på stöd till den militära delen av totalförsvaret. Detta stöd syftar i första hand till att mobilisering och krigsorganisering skall kunna genomföras snabbt och säkert så att det militära försvarets omedelbara stridsförmåga säkerställs.

Dessa planeringsförutsättningar gäller i princip all verksamhet inom totalförsvaret. I fråga om beredskapslagringen av olja har det dock bedömts att någon återtagning i form av lageruppbyggnad genom import under ett säkerhetspolitiskt krisskede inte kan påräknas. Skälet för detta är främst svårigheterna att i kriser anskaffa olja i större utsträckning än vad som behövs för en nedskuren löpande förbrukning. Följaktligen har permanenta krigslager av olja ansetts som en nödvändig del av beredskapen på området. Man har dock räknat med att lagen för frestdida oljekriser skall kunna till viss del utnyttjas också i säkerhetspolitiska kriser (se prop. 1993/94:141 s. 7).

Totalförvarsbeslutet år 1992 fattades för en femårsperiod. Regeringen har beslutat att nästa totalförvarsbeslut skall tidigareläggas till år 1996 och att det skall gälla fr.o.m. år 1997.

4.3 Regelsystem och riktlinjer för beredskapslagringen

Beredskapslagringen av olja och kol bygger i huvudsak på att staten ålägger enskilda säljare eller förbrukare att hålla vissa kvantiteter i lager, s.k. tvångslagring. De grundläggande bestämmelserna om sådan lagring finns i *lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol* (LBOK). Till lagen ansluter förordningen (1984:1050) om beredskapslagring av olja och kol. Här följer en kort beskrivning av regelsystemet.

Syftet med LBOK är att trygga tillgången på olja och kol för energiförsörjningen under krig och andra allvarliga försörjningskriser. Lagringen skall omfatta kolbränslen samt motorbensin, fotogen, dieselbränslen, eldningsolja och gasol. Flygdrivmedel är däremot inte lagringsbränsle.

Lagringsskyldiga enligt LBOK är samtliga importörer och raffinaderiföretag samt vissa större säljare och förbrukare av lagringsbränslen. Skyldigheten att hålla beredskapslager fastställs för ett år i taget fr.o.m. den 1 juli (lagringsåret) och grundas på försäljningen eller förbrukningen under det närmast föregående kalenderåret (basåret). Storleken av det beredskapslager som en lagringsskyldig skall hålla beräknas på grundval av mängden sålda eller förbrukade bränslen (basmängden) under basåret. Säljare får därvid göra avdrag för bränslen som har sålts till annan lagringsskyldig.

Med utgångspunkt i hela landets behov av beredskapslager bestämmer regeringen för varje slag av bränsle hur stor andel av basmängderna som skall lagras under lagringsåret. Dessa andelar, de s.k. lagringsprocenta-

len, fastställs årligen genom en särskild förordning.

På grundval av lagringsprocenttalen fastställer tillsynsmyndigheten, som är Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK), beredskapslagrets storlek för varje lagringsskyldig under lagringsåret. Lagren är i princip avsedda för landets samlade behov. För lagringsskyldiga som driver värmeverk och kraftvärmeverk får dock regeringen bestämma beredskapslagrets storlek med utgångspunkt i verkets eget beredskapsbehov.

Statliga myndigheter är inte lagringsskyldiga enligt LBOK. En myndighet kan dock åläggas att lagra genom särskilt beslut av regeringen, s.k. särskild lagring. Andra myndigheter skall hålla beredskapslager i samma omfattning som om LBOK hade varit tillämplig.

Lagringsbränslen skall förvaras inom landet i anläggningar som den lagringsskyldige förfogar över. Lagringsskyldigheten skall fullgöras med varor som den lagringsskyldige äger. Från denna regel kan göras undantag för lagring som uppdras åt annan, s.k. inlagring. Vidare stadgas i LBOK att lagringsskyldigheten skall fullgöras med de bränslen som har sålts eller förbrukats. Dock får vissa undantag medges från denna regel, bl.a. för oljeraffinerier som kan få fullgöra sin lagringsskyldighet helt eller delvis med råolja.

För vissa slag av anläggningar finns särskilda bestämmelser, som innebär att lagringsskyldigheten fastställs på annat sätt än genom beräkning av basmängder. Det gäller oljekondensverk och gasturbinanläggningar för elproduktion samt stadsgasverk.

Beredskapslagren får tas i anspråk av den lagringsskyldige efter beslut av regeringen vid krig eller annan allvarlig försörjningskris. LBOK ger dock inte staten rätt att förfoga över lagren. Det är den lagringsskyldige som avgör om han vill utnyttja ett medgivande att ta lager i anspråk i en kris.

Sanktionssystemet i LBOK bygger i huvudsak på straffavgifter. Den som inte håller fastställt beredskapslager skall erlägga en s.k. lagringsavgift till staten för vad som fattas.

Det regelsystem som har beskrivits tillämpas enligt vissa *allmänna riktlinjer för beredskapslagringen* som fastställs av riksdagen. Dessa riktlinjer gäller bl.a. principerna för beräkning av lagerbehoven. På grundval av riktlinjerna bestämmer regeringen genom de generella lagringsprocenttalen eller genom särskilda beslut hur stora kvantiteter som skall lagras. Även i övrigt beslutar regeringen om de närmare villkoren för lagringen. I vissa fall har beslutsrätten delegerats till tillsynsmyndigheten.

De allmänna riktlinjerna för lagringen för fredstida oljekriser bestäms av Sveriges åtaganden enligt IEP-avtalet. För närvarande utgörs huvuddelen av all tvångslagring enligt LBOK av sådan lagring. För vissa värme- och elproducerande anläggningar förekommer dock tvångslagring även för krigssituationer. Riktlinjer för krigslagringen har, som framgått, senast fastställts av riksdagen i juni 1994 på grundval av 1992 års försvarsbeslut.

5.1 Inriktning

Regeringens bedömning: Sveriges internationella åtaganden kan fullgöras genom en fortsatt tvångslagring för fredstida oljekriser av samma totala omfattning som nu. En minskning av antalet lagrings-skyldiga företag innebär emellertid fördelar från beredskapssynpunkt och underlättar också tillsynen över lagringen.

Den nuvarande beredskapslagringen av olja grundas till övervägande del på lagringsskyldigheten enligt lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol (LBOK) för den som sålt eller förbrukat oljeprodukter. Sådan skyldighet gäller för alla importörer och raffinaderiföretag. För andra kategorier uppkommer lagringsskyldighet först när försäljningen eller förbrukningen har nått en viss omfattning.

Denna lagring kan betecknas som allmän i den meningen att lagrings-skyldigheten grundas på en viss, för alla lagringsskyldiga lika stor andel av föregående års försäljning eller förbrukning. För vissa anläggningar fastställs lagringsskyldigheten på andra grunder enligt särskilda bestämmelser; detta gäller bl.a. oljekondensverk och gasturbiner för elproduktion. Frågan om reglerna för sådana anläggningar behandlas i avsnitt 7. Också för statliga myndigheter finns särskilda regler, som redovisas i avsnitt 11.5.

Under lagringsåret 1994/95 är antalet företag med allmän lagring 116 (exklusive värmeverk och kraftvärmeverk), varav 66 säljare och 50 förbrukare. I gruppen säljare finns ett trettiotal företag som ingår i nio oljehandelskoncerner. Flera av dessa företag är lagringsskyldiga även på grundval av import eller raffinering av olja. I gruppen förbrukare ingår företag inom främst den tillverkande industrin, av vilka några har egen import.

Också värmeverkens och kraftvärmeverkens lagringsskyldighet bestäms för närvarande på grundval av verkens förbrukning. Eftersom reglerna för dessa verk i andra avseenden skiljer sig från vad som gäller för de lagringsskyldiga i allmänhet behandlas de särskilt i avsnitt 8.

Den allmänna lagringen har kommit att alltmer koncentreras till oljehandeln. Volymmässigt svarar de nio oljehandelskoncernerna för ca 90 % av lagringen.

Under senare år har den allmänna lagringen av olja syftat till att de svenska åtagandena enligt avtalet om det Internationella energiprogrammet (IEP) skall kunna fullgöras. De anslutna länderna är skyldiga bl.a. att hålla beredskapslager av en sådan omfattning att konsumtionen av olja skall kunna upprätthållas på normal nivå i minst 90 dagar utan nettoimport. För Sveriges del tar lagringen sikte i första hand på allvarliga störningar i oljeförsörjningen som uppstår utan direkt samband med krig eller krigsrisk i vår nära omvärld.

Genom inträdet i Europeiska unionen (EU) skall Sverige nu följa också de bestämmelser om oljelagring som gäller inom unionen, främst rådets

direktiv 68/414/EEG av den 20 december 1968 om skyldighet för medlemsstater i EEG att inneha minimilager av råolja eller petroleumprodukter, ändrat genom rådets direktiv 72/425/EEG av den 19 december 1972. Dessa bestämmelser innebär skyldighet för medlemsstaterna att hålla beredskapslager motsvarande 90 dagars konsumtion. Det finns vissa skillnader mellan EU:s regler och IEP-avtalet. Av störst betydelse är att IEP-avtalet tillåter att lagringsskyldigheten fullgörs helt i råolja, medan EU-reglerna ställer krav på viss lagring av produkter. Eftersom det nuvarande svenska systemet för oljekrislagring enligt LBOK också bygger på lagring av specificerade produkter tillgodoses EU:s krav i detta hänseende. På en principiellt viktig punkt föranleder dock inträdet i EU en ändring i gällande svenska bestämmelser, nämligen då det gäller lagring utanför landets gränser. Denna fråga behandlas i avsnitt 11.1.

De lagernivåer som krävs för att IEP-åtagandet skall kunna fullgöras nås genom tillämpning av bestämmelserna i 7-9 §§ LBOK om lagrings-skyldighetens omfattning. Tekniken för detta är att regeringen, på grundval av tillsynsmyndighetens beräkningar, genom en särskild förordning fastställer den andel av de lagringsskyldigas försäljning eller förbrukning under basåret som skall lagras under lagringsåret för att de totala lagren skall nå upp till IEP-nivån. Denna andel, det s.k. lagringsprocenttalet, har sedan år 1987 varit 25 % för alla oljeprodukter som är lagringsbränslen. Samma procenttal gäller i princip för alla lagringsskyldiga; särskilda bestämmelser gäller dock som nämnts för innehavare av vissa värme- och elproducerande anläggningar. På grundval av lagringsprocenttalet och de lagringsskyldiga företagens deklarationer för basåret fastställer sedan tillsynsmyndigheten de mängder av varje varuslag som respektive företag skall lagra under lagringsåret.

Oljelagringsutredningen (OLU) föreslår inga ändringar i den totala omfattningen av den allmänna lagringen för fredstida oljekriser. Däremot föreslås regeländringar som väntas leda till en minskning av antalet lagringsskyldiga företag till ca hälften. Detta innebär en ytterligare koncentration av den allmänna lagringen till oljehandeln.

Huvudmotivet för OLU:s förslag är att det blir lättare att i en kris utnyttja beredskapslagren på ett flexibelt sätt om en större del av lagren från början finns i det kommersiella distributionssystemet hos oljehandelsföretagen.

Regeringen delar OLU:s uppfattning att en sådan koncentration kan vara fördelaktig såväl i en krigssituation som vid en fredstida oljekris. En ytterligare fördel är att tillsynen av lagringen underlättas.

Regeringen utgår från att en omfördelning av lagringsskyldigheten inte kommer att medföra någon mer betydande omfördelning av kostnader mellan köpare och säljare av olja. De köpare som i dag svarar för sin egen lagring åtnjuter regelmässigt rabatter från sina leverantörer motsvarande kostnaderna för lagringen. När lagringsskyldigheten för en sådan köpare upphör och därmed övergår till leverantören kan det antas att denne kompenserar sig prisvägen i den utsträckning som konkurrensen på marknaden medger det.

I syfte att minska antalet lagringsskyldiga har OLU föreslagit att det nuvarande regelsystemet ändras på tre punkter. Arbetsgruppen har

5.2 Slopad lagringsskyldighet för förbrukare

Regeringens förslag: Den allmänna lagringsskyldigheten för förbrukare av olja slopas utom i fall då förbrukaren har egen införsel. För värmeverk och kraftvärmeverk skall särskilda regler gälla (avsnitt 8).

Oljelagringsutredningens förslag: OLU har föreslagit att lagringsskyldigheten slopas för sådana förbrukare som är tillverkningsindustrier. Arbetsgruppen går ett steg längre och föreslår att förbrukning skall upphöra att vara grund för allmän lagringsskyldighet.

Remissinstanserna: OLU:s och arbetsgruppens förslag lämnas utan invändningar.

Skälen för regeringens förslag: Enligt bestämmelserna i 7 § punkt 4 LBOK uppkommer lagringsskyldighet för den som under basåret har förbrukat minst 5 000 m³ olja eller motsvarande mängd andra lagringsbränslen vid en anläggning. För närvarande ingår ett femtiotal förbrukare av olja inom tillverkningsindustrin i denna kategori. OLU:s förslag om att lagringsskyldigheten slopas för dessa storförbrukare innebär att lagringen förs över till oljehandeln. Det förutsätts dock att förbrukare med egen införsel förblir lagringsskyldiga, oberoende av införselns eller förbrukningens storlek.

Arbetsgruppen har påpekat att motiven för att slopa lagringsskyldigheten för den tillverkande industrin gäller i princip även för en rad andra kategorier av förbrukare, t.ex. inom handeln, transportväsendet eller den offentliga förvaltningen. Samma gäller bostadsföretag som inte är anslutna till fjärrvärmenät. Eftersom endast någon enstaka förbrukare inom dessa kategorier i dag når upp till den förbrukningsnivå som anges i LBOK kan lagringsskyldigheten för dem slopas utan att det får några nämnvärda praktiska konsekvenser.

Nuvarande allmänna regler om lagringsskyldighet till följd av förbrukning gäller även för värmeverk och kraftvärmeverk. Av skäl som närmare utvecklas i avsnitt 8 är emellertid reglerna inte lämpade för denna kategori av förbrukare. I enlighet med vad arbetsgruppen har föreslagit bör därför reglerna för värmeverkens och kraftvärmeverkens lagringsskyldighet flyttas till det avsnitt av LBOK som innehåller särskilda bestämmelser för vissa anläggningar (18–21 §§). Därmed bortfaller behovet av bestämmelser om allmän lagringsskyldighet baserad på förbrukning.

Regeringens förslag: Möjlighet införs för lagringsskyldiga säljare inom en oljehandelskoncern att fullgöra sin lagringsskyldighet gemensamt, s.k. koncernlagring.

Oljelagringsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Svenska Gasföreningen anser att koncernlagringsmöjligheten skall vara öppen för alla koncerner även om oljehandel inte är moderbolagets eller koncernens huvudverksamhet.

Skälen för regeringens förslag: Innebörden av den regel som OLU har föreslagit är att lagringsskyldigheten för oljehandelsföretag och raffinaderier som ingår i en koncern skall kunna summeras och att moderbolaget i koncernen då skall ansvara för fullgörandet av skyldigheten. Om koncernlagring införs konsekvent kommer lagringsskyldigheten för ett trettiotal oljehandelsföretag att koncentreras till nio koncernmoderbolag. Därigenom skulle betydande förenklingar kunna nås både för företagen och för tillsynsmyndigheten.

Med anledning av vad Svenska Gasföreningen har framfört anser regeringen att möjlighet till koncernlagring bör förbehållas för koncerner med huvudsaklig verksamhet inom oljeraffinering och handel med oljeprodukter, inklusive gasol. Bestämmelserna om koncernlagring bör utformas så att tillsynsmyndigheten ges möjlighet att i särskilt fall medge sådan lagring. I enlighet med vad arbetsgruppen har föreslagit bör bestämmelserna tas in i en ny paragraf i LBOK, 23 a §, i anslutning till de nuvarande reglerna om lagring ombesörjd av annan lagringsskyldig. De nya bestämmelserna bör lämpligen anknyta till koncernbegreppet i aktiebolagslagen (1975:1385).

5.4 Höjd gräns för säljares lagringsskyldighet

Regeringens förslag: Gränsen för när lagringsskyldighet för olja inträder för en säljare höjs från 20 000 m³ till 50 000 m³, beräknat efter försäljningen under basåret.

Oljelagringsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: OLU:s förslag lämnas utan erinringar.

Skälen för regeringens förslag: Förslaget tar sikte på säljare av olja som inte själva har egen införsel eller driver ett raffinaderi och som inte ingår i någon av de stora oljehandelskoncernerna. För närvarande är sådana återförsäljare lagringsskyldiga enligt 7 § punkt 3 LBOK om de under basåret har sålt minst 20 000 m³ olja. Enligt OLU skulle en höjning av denna gräns till 50 000 m³ leda till att antalet lagringsskyldiga företag minskar med sex, under förutsättning att förslaget om kon-

cernlagring samtidigt införs.

Prop. 1994/95:176

Gränsen för när lagringsskyldighet inträder för en säljare av gasol bör på motsvarande sätt höjas från 1 000 ton till 2 500 ton gasol.

6.1 Inriktning

Regeringens förslag: Lagringen av olja för det civila försvarets behov i krigssituationer skall grundas på tvångslagring med stöd av lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol (LBOK). De lagringsskyldiga svarar därmed också för finansieringen av lagringen, i likhet med vad som nu gäller för lagringen för fredstida oljekriser.

Möjlighet införs i LBOK att föreskriva att de lagrade produkterna skall ha vissa egenskaper.

Ändrade planeringsförutsättningar för totalförsvaret bör ges snabbt genomslag i de krav på lagring som ställs på företagen.

Oljelagringsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag. Arbetsgruppen pekar därtill på att övergången till krigslagring hos näringslivet ställer krav på att de lagrade produkterna skall ha sådana egenskaper att de kan användas för det avsedda ändamålet.

Remissinstanserna: Förslaget om att lagringen för krigssituationer skall grundas på utvidgad tvångslagring och finansieras av de lagringsskyldiga tillstyrks av Försvarsmakten, Överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) och Riksrevisionsverket. Försvarets forskningsanstalt (FOA) instämmer i huvudsak med Oljelagringsutredningens (OLU) förslag men redovisar den principiella uppfattningen att det civila försvaret, liksom andra delar av totalförsvaret, är en kollektiv nytta som bör finansieras med skattemedel över statsbudgeten.

Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) anser att den föreslagna metoden för utvidgad tvångslagring, nämligen en höjning av lagringsprocentalen, medför problem både för tillsynen och för de lagringsskyldiga. Det påpekas att särskilda krav i fråga om lokalisering och sammansättning m.m. kan komma att gälla för de delar av tvångslagren som är avsedda för krig. Eftersom vissa av de lagringsskyldiga kan ha svårt att möta sådana krav bör man enligt NUTEK välja andra metoder för att hantera krigslagringen, i första hand bildandet av ett gemensamt lagringsbolag och i andra hand en ytterligare koncentration av lagringen till de största oljehandelsföretagen.

Svenska Petroleum Institutet (SPI) anför att det enligt den samlade svenska oljeindustrins uppfattning inte är försvarbart att under rådande samhällsekonomiska och säkerhetspolitiska förhållanden bygga upp ett särskilt krigslager. Enligt SPI behövs det inget sådant lager för att täcka försvarets operativa behov enligt givna planeringsförutsättningar. Dessutom skulle lagret ge upphov till betydande kostnader för företagen och för samhället. Också Sveriges Industriförbund tar avstånd från OLU:s förslag.

Skälen för regeringens förslag: Nuvarande planeringsförutsättningar för totalförsvaret grundas på 1992 års försvarsbeslut. Genom beslut av riksdagen våren 1994 anpassades beräkningarna av lagringsbehoven för

krigssituationer till dessa förutsättningar. Samtidigt beslöts att de statliga civila krigslagren av olja skulle avvecklas successivt under en femårsperiod. I stället skulle lager byggas upp i näringslivet till den lägre nivå som nu krävs med början andra halvåret 1996. De nya krigslagren skulle integreras med den övriga lagringen av olja hos företagen.

Frågan om ägande och finansiering av de tillkommande lagren i näringslivet lämnades öppen. Det anmälades dock för riksdagen att frågan skulle utredas vidare av OLU med inriktning på en utvidgad tvångslagring med stöd av LBOK. Detta är också innebörden av det förslag som OLU nu har lagt fram i sitt slutbetänkande.

I betänkandet redovisas uppgifter om de ekonomiska konsekvenserna för berörda intressenter av en utvidgad tvångslagring för krigssituationer. OLU förutsätter därvid att det inte kommer att behövas investeringar i nya lagringsutrymmen. Storleken på det kapital som behöver bindas av oljehandelsföretagen för den ökade mängden lagrade oljeprodukter beräknas till omkring 1 miljard kronor. Om detta kapitalbehov finansieras helt genom upplåning skulle den genomsnittliga soliditeten för företagen försvagas med knappt en procentenhet.

De tillkommande kostnaderna för krigslagringen, inklusive cisternhyror och hanteringskostnader för företagen, uppskattas av OLU till 100 å 150 miljoner kronor om året. OLU förutsätter att dessa kostnader kommer att slå igenom i de priser som slutkonsumenterna får betala för oljeprodukterna. Kostnadsökningen för motorbensin bedöms motsvara en höjning av konsumentpriset med 0,5 å 1 öre per liter, vilket för en normalbilist skulle betyda en ökad kostnad på 15 kronor om året. Motsvarande beräkning för lätt eldningsolja pekar enligt OLU på kostnadsökningar som motsvarar 10 å 15 kronor per m³, vilket för en villaägare som använder enbart oljeeldning skulle betyda en kostnadsökning med 65 kronor om året.

I ett samhällsekonomiskt perspektiv bör beaktas att de ökade kostnaderna för oljelagring inom näringslivet uppvägs av sänkta kostnader för statlig lagring. Dessa kostnader uppgår för närvarande till omkring 300 miljoner kronor om året, och de kommer under de närmaste budgetåren att kunna minskas radikalt. En integration av krigslagringen med övrig lagring inom oljehandeln enligt OLU:s förslag kommer också att medge en rationellare hantering och en förbättrad tillgänglighet för lagren.

De principiella invändningar som FOA har riktat mot OLU:s förslag i finansieringsfrågan har viss tyngd. Att regeringen ändå förordar förslaget får ses mot bakgrund av de stora praktiska fördelar som en utvidgad tvångslagring innebär, jämfört med andra finansieringssystem. Företagen får ett starkt incitament att bedriva verksamheten effektivt. Det ställs inga krav på statliga administrativa insatser, utöver den tillsyn som under alla förhållanden behövs. Någon snedvridning av konkurrensen på oljemarknaden behöver knappast befaras, eftersom alla oljeföretag direkt eller indirekt får bidra till kostnaderna för lagringen. Dessa fördelas sedan genom prissättningen på samtliga användare av olja. Det kan tilläggas att systemet med tvångslagring har tillämpats i Sverige under mycket lång tid och att de kvantiteter som företagen var ålagda att lagra för krigssituationer fram till år 1987 vida överstiger den totala beredskapslagring som

NUTEK har pekat på att det kan uppstå svårigheter för de mindre oljehandelsföretagen att individuellt uppfylla de särskilda krav som ställs på krigslagring. De förslag som nu läggs fram i syfte att minska antalet lagringsskyldiga (avsnitt 5) kommer enligt regeringens uppfattning att begränsa sådana problem väsentligt.

SPI har ifrågasatt behovet av särskilda civila krigslager. Därmed antyds att de lager som redan hålls för fredstida oljekriser skulle kunna täcka behoven också i krigssituationer. Vid sitt ställningstagande till frågan om lagerbehoven våren 1994 bedömde emellertid riksdagen, i likhet med den dåvarande regeringen, att en klar åtskillnad måste göras mellan de två slagen av beredskapslager (bet. 1993/94:NU19 s. 5 f.). Det finns enligt regeringens mening ingen grund för en ändrad bedömning så länge förutsättningarna för planeringen inom totalförsvaret är i huvudsak oförändrade.

Regeringen avser att tidigarelägga nästa försvarsbeslut, vilket innebär att försvarsbeslutsperioden skall börja med budgetåret 1997. I beslut den 12 januari 1995 har regeringen lagt fast uppläggningsen av det kommande beslutet. Avsikten är att beredningsarbetet skall delas in i två etapper. Den första etappen, som tar sikte på beslut av riksdagen hösten 1995, omfattar statsmakternas ställningstaganden till säkerhetspolitiken, försvarspolitiken, övergripande principiella frågor om totalförsvarets utformning och struktur samt ekonomin. Den andra etappen, med beslut av riksdagen hösten 1996, omfattar frågor om den närmare inriktningen av organisation och verksamhet inom totalförsvaret.

Ändrade bedömningar av framtida krisers och krigs karaktär kan komma att påverka förutsättningarna för beräkningen av de beredskapslager av olja som behöver hållas, i vad avser såväl storleken som sammansättningen av lagren. Som närmare utvecklas i nästa avsnitt avser regeringen att vid den förestående omläggningen från statlig till enskild krigslagring ta vederbörlig hänsyn till ändringar i planeringsförutsättningarna. Regeringen anser det önskvärt att sådana förändringar snabbare än hittills får genomslag i de krav som riktas mot företagen. Som framgått av avsnitt 4.3 beslutar redan nu regeringen eller, efter dess bemyndigande, tillsynsmyndigheten om lagringsmängder m.m. på grundval av LBOK och de allmänna riktlinjer som fastställs av riksdagen. Vissa av de lagändringar som regeringen nu föreslår har till syfte att ge möjligheter till en än mer flexibel tillämpning av regelsystemet. Förutom vid lagändringar skall riksdagen i fortsättningen behöva höras endast vid grundläggande förändringar i systemet.

Vid sin överarbetning av OLU:s betänkande har arbetsgruppen fäst uppmärksamheten på att det vid övergången till enskild krigslagring kan behöva ställas vissa krav på tekniska egenskaper hos de produkter som lagras. Arbetsgruppen föreslår en ändring i 13 § LBOK i syfte att möjliggöra sådana krav. Regeringen förordar förslaget och återkommer till frågan i författningskommentaren (avsnitt 13.1).

Regeringens bedömning: Uppbyggnaden av tvångslager för krigssituationer inom oljehandeln kan samordnas med avvecklingen av de statliga krigslagren så att det totala behovet av lager tillgodoses. Genom en kontrollstation hösten 1995 beaktas eventuella ändringar i förutsättningarna för beräkningen av lagerbehovet. Med stöd av LBOK kan villkor ställas om lokalisering och skydd av lagringsanläggningar hos företagen i fall då särskilda beredskaps-skäl motiverar det.

Oljelagringsutredningens förslag: OLU har inte närmare berört frågan. Arbetsgruppen har emellertid pekat på vikten av att klara riktlinjer skapas för övergången från statlig till enskild krigslagring.

Remissinstanserna: Försvarsmakten anser att det bör finnas möjlighet att föreskriva hur många beredskapslager som skall finnas och var de skall vara belägna. Det är viktigt för det militära försvaret att lager hålls på tillräckligt antal platser för att tillgång till produkterna skall säkerställas enligt gällande operativa planläggning. Liknande synpunkter förs fram av ÖCB och FOA.

Skälen för regeringens bedömning: I enlighet med riksdagens beslut pågår nu en omfattande försäljning av oljeprodukter ur de statliga civila krigslagren. Under lagringsåren 1994/95 och 1995/96 kommer de återstående statliga lagren att vara tillräckliga för krigsbehovet. Under de tre följande lagringsåren måste emellertid lager byggas upp inom oljehandeln parallellt med att utförsäljningen av de statliga lagren slutförs. Under denna period skall uppbyggnad och utförsäljning samordnas så att summan av statliga och enskilda krigslager vid varje tidpunkt motsvarar minst det beräknade krigsbehovet, produkt för produkt. Regeringen har möjlighet att åstadkomma en sådan samordning genom en successiv ökning av lagringsprocenttalen, samtidigt som föreskrifter lämnas till Statens oljelager om lagernivåer under de tre lagringsåren 1996/97-1998/99. En lineär utveckling av såväl uppbyggnad som utförsäljning under perioden kan utgöra en rimlig utgångspunkt för samordningen.

OLU föreslog redan i sitt första betänkande att det senast hösten 1995 skulle göras en översiktlig avstämning av om några förutsättningar hade ändrats som borde påverka krigslagrens storlek och sammansättning. Tidpunkten var vald med hänsyn till att uppbyggnaden av lager inom näringslivet avsågs börja andra halvåret 1996. Som framgått av föregående avsnitt innebär tidigareläggningen av nästa försvarsbeslut att de planeringsförutsättningar som har legat till grund för OLU:s förslag kan komma att modifieras redan under innevarande år. Därmed ökar behovet av en kontrollstation för oljelagringsprogrammet, lämpligen på grundval av riksdagens ställningstagande till den första etappen av det kommande försvarsbeslutet.

Det är en uppgift för regeringen att ta ställning till den närmare formen och tidpunkten för kontrollstationen. Beroende på utfallet av denna har

regeringen sedan möjlighet att anpassa kraven på de lagringsskyldiga till de aktuella behoven, i första hand genom en justering av lagringsprocentalen för respektive varuslag. Regeringen räknar med att kunna fatta eventuella beslut i god tid före den 1 juli 1996.

Frågan om lokaliseringen av den kommande krigslagringen inom oljehandeln har berörts i remissyttranden av några myndigheter inom totalförsvaret. Myndigheterna godtar principen om långtgående integration med den kommersiella lagringen inom oljehandeln, men de anser samtidigt att en viss styrning av lagrens lokalisering är nödvändig.

Det kan konstateras att LBOK redan ger möjligheter till en sådan styrning genom bestämmelsen i 13 § om att regeringen får meddela föreskrifter såväl om var lagren skall finnas som att de till viss del skall förvaras i bergrum. Enligt regeringens bedömning ger denna bestämmelse goda möjligheter att säkra behoven av lokalisering och skydd också i det nya systemet för krigslagring. Bestämmelsen bör tillämpas restriktivt, eftersom särskilda krav i dessa hänseenden kan komma i konflikt med den grundläggande principen om integration av krigslagring med annan lagring. Krav på lokalisering och skydd bör ställas endast i fall då särskilda beredskapsskäl finns, t.ex. att lager inom ett visst område behövs med hänsyn till totalförsvarets planering. För att sådana krav inte skall medföra betydande investeringskostnader bör det prövas om vissa av de nuvarande statliga skyddade lageranläggningarna kan överlåtas till de lagringsskyldiga.

Som närmare utvecklas i författningskommentaren (avsnitt 13.1) bör föreskrifter med stöd av 13 § LBOK kunna meddelas även av tillsynsmyndigheten. Det får förutsättas att myndigheten i sådana frågor samråder med övriga berörda myndigheter inom totalförsvaret.

6.3 Lagring av kol hos industrin m.fl.

Regeringens förslag: Skyldigheten för storförbrukare inom industrin att lagra kol för krigssituationer slopas. Samma gäller lagringsskyldigheten för dem som har egen införsel och för säljare av kol. För värmeverk och kraftvärmeverk gäller särskilda bestämmelser (avsnitt 8).

Oljelagringsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Försvarsmakten anser att det bör övervägas om det behövs lagring av kol för en forcerad tillverkning av cement under ett återtagningsskede.

Skälen för regeringens förslag: Företag med egen införsel, säljare och vissa storförbrukare av kol för energialstring är lagringsskyldiga enligt 7 § LBOK. Även om bestämmelserna i lagen liknar dem som gäller för olja finns det viktiga skillnader i fråga om riktlinjerna för lagringen. Någon lagring av kol för fredstida kriser har inte ansetts motiverad, och Sverige har inga internationella åtaganden i fråga om

Kol lagras alltså endast för krigssituationer. Ansvaret för denna lagring ligger nu helt hos näringslivet. Bortsett från värmeverken och kraftvärmeverken, som behandlas i avsnitt 8, är främst ett antal tillverkande industriföretag inom cementindustrin jämte massa- och pappersindustrin lagringsskyldiga för kol till följd av sin stora förbrukning. Det finns för närvarande ingen säljare av kol som är lagringsskyldig på grund av egen införsel eller försäljningens omfattning.

Kravet på lagrens storlek baseras på vissa antaganden om landets behov i krigssituationer. Dessa antaganden bygger i sin tur på planeringsförutsättningar för totalförsvaret från 1980-talets senare del. Man räknade då alltså med relativt långvariga förkrigs- och krigsskeden under vilka industriproduktionen skulle upprätthållas. I enlighet med detta är lagringsprocenttalet för kol för närvarande 26 %, dvs. ca tre månaders normal förbrukning.

Med hänsyn till de planeringsförutsättningar som gäller efter 1992 års försvarsbeslut har OLU föreslagit att lagringsskyldigheten för kol slopas såvitt gäller förbrukning inom tillverkningsindustrin. Detta gäller även i fall då lagringsskyldigheten baseras på införsel av kol. OLU:s förslag har ifrågasatts av Försvarsmakten såvitt gäller kol för cementproduktion i ett återtagningskede.

Regeringen bedömer att kol i lägre grad än vissa oljeprodukter kommer att betraktas som en strategisk råvara i ett krisskede och att någon särskild lagring av kol därför inte är nödvändig. Också bestämmelserna om lagringsskyldighet för dem som har egen införsel eller säljer kol bör tas bort. Därmed skulle i fortsättningen endast vissa värmeverk och kraftvärmeverk komma att beredskapslagra kol.

Förslagen om en sådan begränsning av lagringsskyldigheten för kol möjliggör betydande förenklingar i regelsystemet. Denna fråga behandlas närmare i författningss kommentaren (avsnitt 13.1).

Regeringens förslag: Liksom nu skall innehavare av vissa oljekondensverk och gasturbinanläggningar för elproduktion vara skyldiga att lagra bränsle för anläggningens drift, i första hand för krigssituationer. För oljekondensverken skall lagras det bränsle som behövs för att varje verk skall kunna drivas med full kapacitet under så lång tid som motsvarar kravet på uthållighet enligt gällande planeringsförutsättningar. För gasturbinerna skall lagringen medge full drift under fem sjättedelar av samma tid. Lagringsmängderna för varje verk eller anläggning bestäms av tillsynsmyndigheten på grundval av riktlinjer från regeringen.

Den föreslagna ordningen skall gälla i avvaktan på en samlad lösning av frågan om beredskapskraven på elsystemet.

Oljelagringsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Försvarets forskningsanstalt (FOA) riktar kritik mot Oljelagringsutredningens (OLU) räkneexempel över behovet av el i krigssituationer, enligt vilka förbrukningen kan reduceras till omkring hälften av den normala. FOA anser att mer långtgående restriktioner bör kunna godtas. Med hänsyn till elförsörjningens nyckelfunktion anser dock FOA att det bör finnas en viss säkerhetsmarginal i förhållande till bedömningar av förbrukningen. FOA stöder därför OLU:s slutsats att bränsle bör lagras i en omfattning som svarar mot full eller nära full elproduktion i de berörda anläggningarna under den tid som är planeringsgrundande. Svensk Elberedskap AB framför liknande synpunkter.

Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) påpekar att beredskapskravet för oljekondensverk och gasturbiner gäller enbart skyldighet att hålla lager av bränsle och inte skyldighet att hålla anläggningen i skick för att kunna producera elkraft under kriser och krig. NUTEK anser att det till lagringsskyldigheten borde kopplas ett sådant krav.

Flera andra remissinstanser efterlyser ett mer samlat grepp på beredskapsfrågorna för elproduktionen. Affärsverket svenska kraftnät och Ellagstiftningsutredningen pekar på att kravet på beredskapslagring av olja medför risk för att den typ av reservanläggning som lagringsskyldigheten gäller avvecklas eller inte uppförs. Svenska Kraftverksföreningen och Svensk Elberedskap AB anser att frågor om bränslelagring för elproduktion bör behandlas i samband med övriga åtgärder för elberedskapen.

OLU:s förslag om att lagringen även fortsättningsvis skall grundas på ålägganden enligt lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol (LBOK) och finansieras av de lagringsskyldiga möter kritik från flera remissinstanser. NUTEK påpekar att lagringen i dag utförs av några stora kraftproducenter och att den är knuten till anläggningar som utgör reservkapacitet för hela elsystemet. På en framtida avreglerad elmarknad kommer därför kravet på lagring för dessa anläggningar att gynna

producenter och säljare av kraft utan sådan kapacitet. Också Kraftverksföreningen, Svensk Elberedskap AB och Vattenfall AB anser att förslaget skapar skillnader i konkurrensvillkoren.

Kraftverksföreningen presenterar ett alternativt förslag till krigslagring för elproduktionen. Förslaget innebär att lagringskapacitet skulle finnas tillgänglig men att lagren skulle fyllas först i händelse av att risken för krig bedömdes bli reell. Också Vattenfall AB föreslår en sådan modell med hänvisning till att den skulle vara betydligt mer kostnadseffektiv än OLU:s modell.

Svenska kraftnät anser att det vore önskvärt med en flexiblare beredskapsplanering som medger ändringar i lagringsvolymen när nya försvarsbeslut eller hotbedömningar ändrar förutsättningarna.

Skälen för regeringens förslag: I det svenska elproduktionssystemet finns ett antal oljebaserade anläggningar som normalt svarar för en liten del av den årliga produktionen men som har mycket stor betydelse för systemets funktion. Oljekondensverkens uppgift är att utgöra reservkapacitet. Gasturbinanläggningarnas uppgift är främst att klara tillfälliga förbrukningstoppar och bortfall av andra kraftverk. Genom att nästan alla oljekondensverk och gasturbiner finns nära befolkningscentra i Syd- och Mellansverige har de stort värde i krig, då det nationella överföringssystemet kan antas vara ur funktion eller utsatt för svåra störningar.

Sedan länge har innehavarna av de större oljekondensverken och gasturbinanläggningarna – Vattenfall AB, Sydkraft AB och ytterligare några kraftföretag – varit ålagda att hålla beredskapslager. Lagren är avsedda primärt för krigssituationer, även om oljekondensverkens lager tillfälligt kan få tas i anspråk vid t.ex. torrår. Till skillnad från vad som gäller för beredskapslagringen i allmänhet bestäms lagringsskyldigheten inte av bränsleförbrukningen under basåret utan av vissa antaganden om behovet av att driva anläggningarna i krig.

Genom föreskrift i förordning har regeringen ålagt tre kraftföretag att hålla sammanlagt 500 000 m³ olja i lager för fem kondensverk. För gasturbinanläggningarna bestäms lagringsmängder av tillsynsmyndigheten. För närvarande är sju företag skyldiga att lagra för ett tjugotal anläggningar.

OLU:s förslag bygger på den nuvarande ordningen men söker anpassa denna till dagens planeringsförutsättningar. En grundtanke är att så mycket el som möjligt i en krigssituation skall kunna produceras i var och en av de befintliga anläggningarna under den tidsperiod som motsvarar gällande krav på uthållighet för totalförsvaret. För oljekondensverken innebär detta att olja skall lagras för drift med full kapacitet under hela perioden. För gasturbinerna behöver lagren enligt OLU dimensioneras för full drift endast under fem sjättedelar av perioden, med hänsyn till att dessa anläggningar under krig skulle användas också för reglerkraft.

OLU har bedömt att en tillämpning av dessa riktlinjer skulle innebära en viss minskning av den nuvarande lagringsskyldigheten för oljekondensverken. För gasturbinanläggningarna skulle lagringen öka något. OLU har inte redovisat någon närmare beräkning av lagerbehoven och heller inte av kostnaderna för lagringen. Dessa torde komma att ligga på

ungefär samma nivå som nu. I annat sammanhang har kapitalkostnaderna för tvångslagringen av olja hos kraftföretagen uppskattats till 75 å 100 miljoner kronor om året.

Under senare år har insatser för elförsörjningen kommit att prioriteras inom det civila försvaret. Det finns enligt regeringens uppfattning alltför betydande brister i beredskapen på området, beroende inte minst på känsligheten för störningar i överföringssystemet. Möjligheterna att driva de oljebaserade produktionsanläggningarna kan ha mycket stor betydelse för totalförsvaret i ett läge då det nationella systemet är helt eller delvis ur funktion.

Flera remissinstanser har påtalat att OLU:s förslag om fortsatt lagrings-skyldighet för de berörda anläggningarna har vissa brister bl.a. från konkurrenssynpunkt. En mer grundläggande svaghet är att ett beredskapskrav riktat enbart mot lagringen av bränsle inte nödvändigtvis leder till bättre beredskap för elsystemet som helhet utan tvärtom kan få motsatt verkan.

Det ingår i uppdraget till Ellagstiftningsutredningen att lägga fram förslag till riktlinjer för den framtida elberedskapen utifrån ett mer integrerat synsätt. Enligt vad regeringen har erfarit kommer utredningen inom kort att redovisa sitt uppdrag i denna del, med tonvikt på frågan om de organisatoriska förhållandena på området. Regeringen räknar med att det kan ta ytterligare tid innan det föreligger ett underlag för ett samlat ställningstagande till frågan om beredskapskraven på elsystemet inför krigssituationer.

I avvaktan på ett sådant ställningstagande bör den nuvarande ordningen bibehållas, med de ändringar som OLU har föreslagit i syfte att anpassa lagringsvolymerna till de gällande planeringsförutsättningarna. Regeringen förordar också förslaget att tillsynsmyndigheten skall kunna bestämma lagringsmängder för oljekondensverken, i likhet med vad som nu gäller för gasturbinanläggningar. Förslaget förutsätter en ändring i 20 § LBOK.

Myndighetens beslut bör grundas på riktlinjer från regeringen, i vilka kraven på uthållighet m.m. preciseras. Riktlinjerna bör i framtiden fortlöpande anpassas till förändringar i förutsättningarna. Som framgått (avsnitt 6.2) kan det redan hösten 1995 bli aktuellt med en sådan anpassning i samband med den första etappen av det kommande försvarsbeslutet. Under mellantiden avser regeringen inte att fatta några beslut som innebär ökad lagringsskyldighet för de berörda företagen.

Regeringens förslag: Värmeverk och kraftvärmeverk skall liksom nu kunna åläggas att lagra olja för såväl krigssituationer som fredstida oljekriser. Lagring av kol kan däremot komma i fråga enbart för krigssituationer.

Lagringen av olja för oljekriser skall bestämmas på grundval av förbrukningen under basåret enligt nuvarande riktlinjer. När storleken av krigslagren bestäms skall emellertid hänsyn i ökad utsträckning tas till förhållandena vid varje särskilt verk, t.ex. i vad avser möjligheterna att använda inhemska bränslen. Krigslagren av olja eller kol skall, tillsammans med annan möjlig energitillförsel, medge tillräcklig produktion av värme under så lång tid som motsvarar kravet på uthållighet i krigssituationer enligt gällande planeringsförutsättningar. För kraftvärmeverk tillkommer kravet att produktion av el med maximal effekt under samma period skall möjliggöras.

För värmeverk behålls den nuvarande gränsen för när skyldighet att lagra uppkommer, dvs. en förbrukning under basåret av minst 5 000 m³ olja eller motsvarande. För kraftvärmeverk sätts i stället den nedre gränsen vid en installerad elektrisk effekt av 5 megawatt.

Storleken på beredskapslagren för varje verk bestäms av tillsynsmyndigheten på grundval av riktlinjer från regeringen. I samband därmed provas även behovet av särskild lokalisering av lagren.

Den föreslagna ordningen skall gälla även för naturgasförbrukande värmeverk och kraftvärmeverk. Frågor om lagring av ersättningsbränsle för sådana verk provas för närvarande enligt lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet (avsnitt 12). Beredskapsåtgärderna för naturgasförbrukningen skall liksom hittills ta sikte på krigssituationer.

Oljelagringsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag. Frågan om beredskapsåtgärder för naturgasbaserade värmeverk och kraftvärmeverk har dock inte behandlats av utredningen.

Remissinstanserna: Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) anser att det saknas tungt vägande skäl för att värmeverk och kraftvärmeverk skall hålla beredskapslager för fredstida oljekriser. Sådan lagring bör i stället ombesörjas av oljehandeln. Därmed skulle värmeverken och kraftvärmeverken lagra olja enbart för krigssituationer, i likhet med vad som gäller för oljekondensverk och gasturbinanläggningar.

Vidare pekar NUTEK på att olja och kol numera svarar för endast ca 30 % av energianvändningen inom fjärrvärmesektorn och att det finns en hög grad av flexibilitet på tillförselsidan. Mot bakgrund härav anser NUTEK att de större verken borde åläggas att, i stället för att lagra olja eller kol, vidta åtgärder för att de skall kunna upprätthålla sin produktionsförmåga under krigsförhållanden.

Svenska Fjärrvärmeföreningen ifrågasätter behovet av särskilda beredskapslager för värmeverk och kraftvärmeverk, i synnerhet när det gäller lager av kol. Om det ändå skulle bedömas att beredskapslager behövs bör ett flexibelt och kostnadseffektivt system eftersträvas. Eventuella krav på lagring bör därför anpassas till värmebehovets årstidsvariationer. Föreningen finner det anmärkningsvärt att Oljelagringsutredningen (OLU) inte har redovisat någon ekonomisk analys av kostnaderna för lagringen. En fortsatt lagringsskyldighet för vissa värmeverk och kraftvärmeverk enligt OLU:s förslag skulle innebära en konkurrenssnackdel för de verk som blir ålagda att lagra, jämfört med t.ex. oljeeldade blockcentraler som inte är lagringsskyldiga. Föreningen anser att finansieringsansvaret för beredskapslagringen principiellt bör ligga hos staten och avstyrker alltså OLU:s förslag i denna del. Skulle förslaget genomföras yrkar föreningen på att de fjärrvärmeföretag som drabbas av kostnader för lagringen får en sänkning av den allmänna energiskatten motsvarande 50 kr per m³ eldningsolja.

Skälen för regeringens förslag: För närvarande är innehavare av värmeverk och kraftvärmeverk lagringsskyldiga för såväl olja som kol i den mån deras förbrukning av dessa bränslen under basåret har nått upp till en viss i 7 § lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol (LBOK) angiven årlig nivå. Denna nivå är 5 000 m³ olja eller motsvarande. Ett trettiotal verk har en förbrukning av minst denna storlek. Flertalet av dem är kraftvärmeverk, dvs. de producerar både värme och elkraft i samma process. Också verk med egen import är lagringsskyldiga.

Så långt är bestämmelserna för värmeverk och kraftvärmeverk för närvarande desamma som för andra förbrukare av olja eller kol. I två viktiga avseenden gäller emellertid särskilda villkor för värmeverken och kraftvärmeverken. För det första bestäms enligt 9 § LBOK storleken av verkens lagring med utgångspunkt i beredskapsbehovet för respektive verk, medan övriga förbrukares lagringsskyldighet bestäms med utgångspunkt i landets behov enligt det lagringsprocenttal som gäller generellt. För det andra har värmeverken och kraftvärmeverken med stöd av LBOK ålagts skyldighet att beredskapslagra olja inte bara för fredstida oljekriser utan även för krigssituationer. Denna utvidgade lagringsskyldighet kommer inte till uttryck i lagtexten utan följer av riktlinjer som fastställdes av riksdagen i samband med 1987 års försvarsbeslut.

Regeringen har för samtliga verk som förbrukar olja föreskrivit en lagringsskyldighet motsvarande 52 % av basmängden. Denna andel har haft två komponenter: dels det generella lagringsprocenttalet 25 % för beredskapen inför fredstida oljekriser, dels ytterligare 27 % för krigsbehovet. Det senare procenttalet bygger på 1987 års planeringsförutsättningar för totalförsvaret. Eftersom kol lagras endast för krigssituationer gäller för de verk som förbrukar kol lagringsprocenttalet för detta bränsle, som är 26 %. I vissa fall har tillsynsmyndigheten efter ansökan medgivit avvikelser från de angivna lagringsprocentalen.

OLU har förutsatt oförändrade riktlinjer för värmeverkens och kraftvärmeverkens lagring inför *fredstida oljekriser*. NUTEK hävdar däremot att det saknas beredskapsskäl för att verken skall lagra för sådana kriser.

Regeringen anser att den nuvarande ordningen bör behållas. Anledningen är främst att en slopad oljekrislagring för verken skulle kunna leda till att ett antal i landet spridda och väl skyddade lager för tjockolja avvecklades. Samtidigt skulle lagringen hos oljehandeln ökas i motsvarande mån. Eftersom oljehandeln numera har mycket liten kapacitet för att lagra tjockolja kan de berörda företagen tvingas till investeringar i nya anläggningar. Resultatet blir i så fall försämrade beredskap och ökade samhällsekonomiska kostnader.

När det gäller lagringen för *krigssituationer* föreslår OLU betydande ändringar i gällande ordning, som inte anses svara mot dagens krav. OLU pekar på några viktiga omvärldsförändringar, bl.a. att elförsörjningen har en ökande betydelse för totalförsvaret och att inhemska bränslen numera svarar för huvuddelen av verkens energiförbrukning. Dessutom innebär, som framgått (avsnitt 4.2), de planeringsförutsättningar som gäller sedan år 1992 avsevärt lägre krav på uthållighet i en krigssituation än tidigare.

Mot den angivna bakgrunden föreslår OLU att ökad hänsyn i fortsättningen skall tas till de särskilda förhållandena vid varje verk när lagringsskyldigheten för krigssituationer bestäms. OLU lägger också stor vikt vid att kraftvärmeverkens kapacitet för produktion av el skall kunna utnyttjas i ett tänkt krigsläge då det nationella elsystemet kan vara helt eller delvis ur funktion.

Beträffande värmeverken innebär OLU:s förslag att tillsynsmyndigheten skall pröva om det finns en betryggande planering för tillförsel i krig av de inhemska bränslen m.m. som normalt används vid verket. Lagringskyldigheten för olja eller kol skall därefter bestämmas så att beredskapslagren av dessa bränslen, tillsammans med den antagna möjliga tillförseln av annan energi i form av inhemska bränslen m.m., medger en tillräcklig produktion av värme under så lång tid som motsvarar kravet på uthållighet enligt gällande planeringsförutsättningar. OLU har därvid utgått från att värmebehoven under årets kalla månader skall vara dimensionerande.

Beträffande kraftvärmeverken föreslår OLU samma krav såvitt gäller verkens produktion av värme. För kraftvärmeverken i egenskap av elproducenter ställs emellertid kraven högre. OLU anser att verken bör kunna producera el med maximal effekt under den planeringsgrundande perioden. Detta är samma krav som har ställts på andra elproducerande anläggningar (avsnitt 7).

OLU:s förslag förutsätter alltså, såvitt gäller lagringen för krigssituationer, en prövning av förhållandena vid varje enskilt värmeverk eller kraftvärmeverk. Särskilt för kraftvärmeverken kan denna prövning bli tekniskt komplicerad. Med hänvisning till detta anser OLU att det i fortsättningen bör vara tillsynsmyndigheten, och inte som nu regeringen, som bestämmer storleken på beredskapslagren. Regeringen bör enligt OLU meddela riktlinjer för tillsynsmyndigheten avseende bl.a. drifttid och kapacitetsutnyttjande under den planeringsgrundande perioden.

Regeringen ansluter sig till OLU:s förslag om krigslagringen för värmeverken och kraftvärmeverken. De invändningar som har förts fram av Svenska Fjärrvärmeföreningen synes grundade på föreställningen att

förslaget kan medföra en ökad belastning för de berörda verken. Regeringen räknar emellertid med att det minskade kravet på uthållighet kommer att leda till en kraftig sänkning av den genomsnittliga lagringsskyldigheten.

Det bör också påpekas att sådana producenter av värme som inte själva är lagringsskyldiga för sin förbrukning av olja regelmässigt får bära kostnaderna för leverantörens lagring genom det prissättningssystem som tillämpas inom oljebranschen (avsnitt 5.1). För värmeverken kan alltså förslaget inte ses som konkurrenssnedvridande. För kraftvärmeverken kan sådana effekter inte uteslutas, i all synnerhet om dessa verk i egenskap av elproducenter kommer att konkurrera med bl.a. utländska producenter på vilka det inte ställs motsvarande krav. Detta problem, som uppkommer också för andra lagringsskyldiga elproducenter i Sverige, bör enligt regeringens uppfattning uppmärksammas i samband med övriga frågor om beredskapskraven på elsystemet inför krigssituationer.

OLU har föreslagit att värmeverkens och kraftvärmeverkens lagrings-skyldighet skall omfatta också gasol. Frågor om lagring av gasol behandlas i ett sammanhang i avsnitt 9.

Frågor om beredskapsåtgärder på naturgasområdet har legat utanför OLU:s uppdrag, och OLU har följaktligen inte haft anledning att överväga behovet av sådana åtgärder för värmeverk och kraftvärmeverk som förbrukar naturgas. Regeringen anser emellertid att det regelsystem som nu föreslås skall gälla också för de naturgasbaserade verken. Frågor om lagring av ersättningsbränslen för sådana verk bör således prövas på samma grunder som för de verk som nu faller under LBOK. I detta syfte bör naturgas som förbrukas vid värmeverk eller kraftvärmeverk undantas från tillämpningsområdet för lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet. Regeringen återkommer till denna fråga i avsnitt 12.2. Det bör dock redan här påpekas att beredskapen på naturgasområdet, i likhet med vad som gäller för kol, tar sikte enbart på krigssituationer. Denna princip bör givetvis gälla också i fortsättningen vid beräkningen av behovet av lager av ersättningsbränsle för de naturgasbaserade värmeverken och kraftvärmeverken.

OLU har i sitt betänkande inte gått in närmare på den lagtekniska utformningen av bestämmelserna om värmeverkens och kraftvärmeverkens lagringsskyldighet. Förslag till lagregler har emellertid lagts fram i arbetsgruppens rapport.

Beträffande *värmeverken* har arbetsgruppen föreslagit regler som nära överensstämmer med dem som nu gäller. Endast värmeverk med en förbrukning under basåret av lagringsbränslen, eller sådana bränslen jämte naturgas, motsvarande minst 5 000 m³ olja skulle alltså omfattas av lagringsskyldighet. Av de ca 130 värmeverken i landet ingår endast ett tiotal i denna kategori. Nästan alla värmeverk har under senare år övergått till att använda trädbänslen, torv eller annan energi, och förbrukningen av olja eller kol i dessa verk är oftast relativt liten. Arbetsgruppen har därför bedömt att lager av olja eller kol i regel inte behövs för att värmeverken skall kunna upprätthålla en godtagbar försörjning med värme i krigssituationer. Därtill kommer att användningen av olja och kol inom fjärrvärmesektorn kan antas komma att fortsätta att sjunka.

Regeringen gör samma bedömning som arbetsgruppen och godtar alltså den föreslagna avgränsningen.

Prop. 1994/95:176

Beträffande *kraftvärmeverken* har arbetsgruppen funnit att lagringsskyldigheten bör grundas på den installerade elektriska effekten och inte på den faktiska bränsleförbrukningen. Gränsen för lagringsskyldighet har föreslagits till minst 5 megawatt installerad elektrisk effekt, vilket är samma gräns som nu gäller för gasturbinanläggningar. Av de ca 30 kraftvärmeverken i landet når praktiskt taget alla upp till denna gräns. Flertalet av dessa verk är under innevarande lagringsår också skyldiga att lagra olja eller kol på grundval av sin förbrukning under basåret, dvs. år 1993.

Arbetsgruppens lagförslag innebär vidare att åläggandet att lagra skall avse sådant lagringsbränsle som behövs för att driva kraftvärmeverket. Därmed kommer behovet av lagring att kunna prövas också för sådana verk som har upphört att använda olja eller kol under normala förhållanden. I fall då ett kraftvärmeverk har gått över helt till t.ex. trädbränslen eller torv, som är svåra att lagra och som därför kräver kontinuerlig tillförsel, kan enligt arbetsgruppens bedömning en godtagbar beredskap för krigssituationer kräva att olja eller kol lagras.

Regeringen anser att den föreslagna avgränsningen av de lagringsskyldiga kraftvärmeverken är lämplig. Det bör påpekas att kraftvärmeverken, liksom oljekondensverk och gasturbiner, har avgörande betydelse för möjligheterna att upprätthålla viss försörjning med el i krig. Även små anläggningar kan ha ett högt beredskapsvärde i ett lokalt eller regionalt perspektiv.

Regeringen finner det också önskvärt att innehavaren av ett kraftvärmeverk skall kunna åläggas att lagra olja eller kol, även om dessa bränslen normalt inte förbrukas. Förutsättningen är givetvis att lagringen bedöms nödvändig för att verket skall kunna producera el med maximal kapacitet under den planeringsgrundande perioden.

Med anledning av vad NUTEK har anfört om ett mera generellt krav på beredskapsåtgärder vill regeringen framhålla att ett sådant krav skulle falla utom ramen för den aktuella lagstiftningen. LBOK kan användas som stöd endast för krav på lagring av sådana bränslen som omfattas av lagen. Frågor om beredskapsåtgärder av annat slag regleras i bl.a. lagen (1994:1720) om civilt försvar, som träder i kraft den 1 juli 1995, och förordningen (1992:390) om förberedelser för leverans av varor och tjänster. Dessa författningar kan utgöra grunden för vissa åtgärder med sikte på att säkra försörjningen med värme och el i krigssituationer.

OLU:s och arbetsgruppens förslag innebär att värmeverken och kraftvärmeverken får en ännu mer utpräglad särställning än vad som nu gäller. Sambandet mellan den tidigare förbrukningen av lagringsbränslen och kravet på beredskapslagrets storlek blir svagare, i synnerhet för kraftvärmeverken. Som en konsekvens av detta bör reglerna i LBOK om värmeverk och kraftvärmeverk hänföras till ett avsnitt i lagen med särskilda bestämmelser för vissa anläggningar (18–21 §§). I detta avsnitt finns nu bestämmelser om bl.a. oljekondensverk och gasturbiner.

Som framgått bygger den föreslagna ordningen för värmeverkens och kraftvärmeverkens lagring på att besluten om lagringsmängder fattas av

tillsynsmyndigheten på grundval av riktlinjer från regeringen. Därmed måste regeringen ges möjlighet att delegera befogenheten att fastställa lagringsmängder för verken. Frågan om utformningen av en lagregel av denna innebörd behandlas i kommentaren till 18 § LBOK (avsnitt 13.1).

Mot bakgrund av den väntade kraftiga minskningen av beredskapslagren för värmeverken och kraftvärmeverken har OLU föreslagit skärpta krav på *lokalisering* av lagren. För varje verk skall enligt förslaget minst två tredjedelar av lagret hållas på den ort där verket är beläget, jämfört med för närvarande minst en tredjedel. OLU har bedömt att nuvarande lagringsanläggningar i anslutning till verken i de flesta fall är tillräckliga för de framtida lagringsbehoven. Svenska Fjärrvärmeföreningen har tvärtom hävdade att det föreslagna kravet inte kan genomföras utan omfattande ombyggnadsarbeten.

Enligt regeringens uppfattning kan krav på särskild lokalisering av beredskapslager behöva ställas främst för de delar av lagren som är avsedda för krigssituationer. Därmed torde den nuvarande lokaliseringen av värmeverkens och kraftvärmeverkens oljelager i de allra flesta fall vara godtagbar. I fråga om kollagren och lagren av ersättningsbränsle för naturgas, som är avsedda enbart för krigssituationer, kan däremot skärpta krav på lokalisering vara motiverade. Behovet av sådana krav bör lämpligen prövas i samband med den föreslagna individuella prövningen genom tillsynsmyndigheten av lagringsbehovet för varje verk. Detta förutsätter att regeringen genom en ändring i 13 § LBOK ges möjlighet att till myndigheten delegera befogenhet att meddela föreskrifter om lokalisering. Beträffande utformningen av lagregeln hänvisas till författningskommentaren (avsnitt 13.1).

Regeringens förslag: Lagringsskyldighet för gasol införs för värmeverk och kraftvärmeverk. Lagringsskyldigheten fullgörs dock normalt med annat lagringsbränsle enligt tillsynsmyndighetens bestämmande.

Lagringsskyldiga säljare av gasol medges att lagra annat bränsle i ökad utsträckning, utom i vad avser lagring för krigssituationer.

Oljelagringsutredningens förslag: Överensstämmer i huvudsak med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Svenska Gasföreningen anser att det saknas motiv för att beredskapslagra gasol för krigssituationer, eftersom gasol saknar betydelse för verksamhet som måste upprätthållas i sådana situationer. Med hänvisning till att det i Europa inte ställs några krav på gasollagring hävdar föreningen att även lagring för fredstida oljekriser av gasol är onödig. Om lagring ändå krävs bör den ske i form av bränslen som medför lägre lagringskostnader. Föreningen anser vidare att lagring i annat nordiskt land bör generellt godtas.

Skälen för regeringens förslag: Gasol för användning som bränsle tvångslagras för fredstida oljekriser enligt de allmänna reglerna i lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol (LBOK). Lagringsskyldigheten ligger dock, till skillnad från vad som gäller i övrigt, helt hos säljarna. Gasol för krigssituationer har hittills lagrats av staten. Ansvar för denna lagring skall, i likhet med vad som gäller för övriga oljeprodukter, föras över till näringslivet. Till grund för riksdagens beslut om krigslagringen våren 1994 låg bl.a. beräkningar av behovet av gasol för användning i viss krigsviktig industri.

Oljelagringsutredningen (OLU) har beräknat den totala användningen av gasol som bränsle i Sverige till ca 500 000 ton om året, varav ca 400 000 ton används inom industrin och återstoden huvudsakligen inom värmeverk och kraftvärmeverk. Ett ton gasol motsvarar ca 1,25 m³ eldningsolja.

En tvångslagring som utvidgas till att omfatta också lagring för krigssituationer innebär att lagringsskyldigheten för säljarna av gasol ökar. I syfte att begränsa kostnaderna för dessa har OLU föreslagit att också innehavarna av sådana värmeverk och kraftvärmeverk som använder gasol skall kunna åläggas att lagra. Enligt förslaget skall lagringsskyldigheten gälla vid en förbrukning under basåret av minst 1 000 ton gasol. Energimässigt ligger denna gräns väsentligt lägre än vad som gäller för eldningsolja, dvs. 5 000 m³.

Regeringen anser det rimligt att *värmeverken och kraftvärmeverken* beredskapslagrar gasol på samma villkor som gäller för olja. Gasol torde vara i stort sett utbytbar med eldningsolja inom detta användningsområde. För ett värmeverk som använder enbart gasol bör lagringsskyldigheten inträda först vid en förbrukning av minst 4 000 ton under basåret. Regeringen finner nämligen, med avvikelse från vad OLU har föreslagit,

att gränsen bör ligga på samma nivå som för andra lagringsbränslen. Också när ett värmeverk använder flera lagringsbränslen, jämte i förekommande fall naturgas, bör lagringsskyldigheten inträda när den sammanlagda förbrukningen energimässigt når upp till den angivna nivån. För kraftvärmeverk har regeringen, som framgått (avsnitt 8), föreslagit en annan grund för att bestämma när lagringsskyldighet skall inträda än förbrukningen.

Kostnaderna för att lagra gasol är mycket höga, beroende på att gasol måste hållas under tryck eller kylas ned vid lagringen. Regeringen anser därför i likhet med OLU att tillsynsmyndigheten normalt bör medge att lagringsskyldigheten för värmeverk och kraftvärmeverk som använder gasol fullgörs med ett utbytbar bränsle. Därigenom kan kostnaderna för lagringen begränsas väsentligt.

Ett liknande synsätt kan tillämpas på den lagring som ombesörjs av lagringsskyldiga *säljare* av gasol och som grundas på deras försäljning till kunder inom industrin. Tillsynsmyndigheten medger redan nu i viss utsträckning, med stöd av 14 § LBOK, att skyldigheten fullgörs genom lagring av annat bränsle. Enligt regeringens uppfattning är det förenligt med gällande riktlinjer att dispensgivningen utvidgas i den utsträckning säljaren kan visa att försäljningen går till ändamål som inte är specifikt beroende av gasol av t.ex. processtekniska skäl. Det kan t.o.m. övervägas om lagringsskyldighet för säljare av gasol inför oljekriser alls har något berättigande. Användaren har möjlighet att genom egna åtgärder minska sitt specifika gasolberoende, vilket i regel torde medföra en lägre samhällsekonomisk kostnad än lagring av gasol hos säljaren. Regeringen avser att låta denna fråga ingå i uppdraget för en kommande kontrollstation för oljelagringen. Det kan i sammanhanget nämnas att Sveriges internationella åtaganden om oljelagring inte innefattar lagring av gasol. Som framgått kommer en motsvarande mängd olja att lagras även i fortsättningen.

Vad som här sagts gäller enbart lagringen för fredstida oljekriser. För krigssituationer räknar regeringen med viss fortsatt lagring av gasol hos säljarna. Den mängd som behöver lagras är dock relativt liten och torde kunna rymmas i den befintliga lagringskapaciteten.

Regeringens förslag: Flygfotogen skall i fortsättningen vara lagringsbränsle. Ansvar för att lagra flygfotogen för krigssituationer skall ligga hos säljarna, i enlighet med vad som gäller för oljeprodukter i allmänhet. Förbrukningen för såväl utrikes som inrikes flygtrafik skall läggas till grund för lagringsskyldighet.

Inga krav ställs på lagring av flygfotogen för fredstida oljekriser. Behoven i sådana kriser tillgodoses bl.a. genom omställning av de svenska raffinaderiernas produktion.

Oljelagringsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) anser att beredskapslagring av flygfotogen bör införas inte bara för krigssituationer utan även för fredstida oljekriser. Skälet är att den internationella marknaden för flygfotogen har visat sig vara mycket störningskänslig och att det därför kan uppstå svårigheter att försörja den svenska marknaden med denna produkt under en oljekris. NUTEK pekar vidare på att en omställning av de svenska raffinaderierna till ökad produktion av flygfotogen begränsar möjligheterna att producera bl.a. miljödiesel. Även Luftfartsverket anser att lagringen för oljekriser bör omfatta flygfotogen. Verket bedömer att de ökade kostnader som skulle bli följden av ett krav på sådan lagring inte skulle få något större genomslag i de totala kostnaderna för flygtrafiken och att benägenheten att tanka utomlands inte skulle påverkas nämnvärt.

Svenska Petroleum Institutet (SPI) ifrågasätter principiellt behovet av särskild krigslagring av flygfotogen, liksom av oljeprodukter i övrigt. Skulle lagring av flygfotogen ändå krävas anser SPI, till skillnad från Oljelagringsutredningen (OLU), att basmängder bör beräknas enbart på grundval av den inhemska förbrukningen.

Skälen för regeringens förslag: Flygfotogen har hittills inte varit lagringsbränsle enligt lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol (LBOK). All beredskapslagring har genomförts av staten. Till följd av riksdagens beslut om att den statliga civila lagringen för krigssituationer skall avvecklas under en femårsperiod måste behovet av krigslagring tillgodoses på annat sätt. OLU har föreslagit samma ordning som för civil krigslagring av andra oljeprodukter, nämligen utvidgad lagringsskyldighet för oljehandeln. Därmed skulle lagringen komma att skötas av fem internationellt verksamma oljeföretag som i dag svarar för praktiskt taget all försäljning av flygfotogen på den svenska marknaden.

Det bör framhållas att ett ändrat huvudmannaskap i enlighet med OLU:s förslag innebär ganska små förändringar i det sätt på vilket verksamheten bedrivs. Huvuddelen av Statens oljelagers lager av flygfotogen förvaras nämligen i anläggningar som tillhör något av de nämnda oljeföretagen och omsätts också av dem enligt avtal. En mindre del av lagren förvaras vid vissa civila flygplatser och omsätts av Försvarsmakten. Denna del av

lagren förutsätts stå kvar i statens ägo. Följaktligen ställer övergången till den föreslagna ordningen inga krav på omfattande investeringar i ny lagringskapacitet.

Regeringens förslag förutsätter en ändring i 5 § LBOK, där lagringsbränslena är uppräknade. Regeringen kan därefter genom att bestämma ett lagringsprocenttal för flygfotogen reglera storleken av det lager som skall hållas av de lagringsskyldiga företagen. Därvid bör hänsyn tas till att staten alltjämt skall svara för en viss del av lagringen. Beträffande eventuella justeringar av det totala lagerbehovet för flygfotogen i samband med det kommande försvarsbeslutet gäller givetvis samma som redan har anförts i fråga om den allmänna lagringen för krigssituationer (avsnitt 6.2).

OLU har bedömt kostnaden för den föreslagna krigslagringen till något öre per liter flygfotogen, förutsatt att kostnaden slås ut på all civil användning. Därmed antas att också försäljningen av flygfotogen för internationell trafik, som svarar för ca 70 % av den totala försäljningen, skall ligga till grund för beräkningen av basmängder. Regeringen anser att en sådan ordning är rimlig med hänsyn bl.a. till det administrativa merarbete och de gränsdragningsproblem som kan uppkomma om endast försäljning för inrikes trafik ingår i beräkningsunderlaget. Förslaget kräver en ändring i 6 § LBOK.

I likhet med OLU har regeringen bedömt att det inte finns tillräckliga skäl att införa tvångslagring av flygfotogen för fredstida oljekriser. Under sådana kriser bör det finnas möjligheter att kompensera eventuella bortfall i importen genom ökat utbyte av flygfotogen i de svenska oljeraffinaderierna. Också konsumtionsbegränsande åtgärder kan tillgripas vid behov.

Det kan tilläggas att Sveriges åtaganden enligt avtalet om det Internationella energiprogrammet (IEP) och som medlem av EU inte medför någon specifik skyldighet att lagra flygfotogen. Däremot ingår användningen av denna produkt i underlaget för de beräkningar av den totala mängd olja som skall lagras i Sverige för oljekriser.

11.1 Lagring i annat land

Regeringens förslag: I enlighet med EU:s regler öppnas möjlighet för lagringsskyldiga företag att hålla en viss del av sitt beredskapslager i annat land, förutsatt att ett särskilt avtal om sådan lagerhållning har träffats mellan svenska regeringen och regeringen i det berörda landet. Medgivande lämnas av tillsynsmyndigheten, som därvid ställer villkor som behövs från beredskapssynpunkt. Lager avsedda för krigssituationer skall även fortsättningsvis hållas i Sverige.

Oljelagringsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Närings- och teknikutvecklingsverket (NUTEK) tillstyrker i princip Oljelagringsutredningens (OLU) förslag men anser att beredskapslagring utomlands i form av råolja bör bedömas restriktivt. Som grundkrav för sådan lagring bör gälla att råoljan lagras i anslutning till ett raffinaderi som det lagringsskyldiga företaget äger eller är delägare i och som det normalt utnyttjar.

Försvarsmakten, Överstyrelsen för civil beredskap (ÖCB) och Forsvarets forskningsanstalt (FOA) har framfört invändningar mot att beredskapslagring utanför landets gränser medges, i vart fall såvitt avser lagring för krigssituationer.

Skälen för regeringens förslag: I OLU:s uppdrag ingick att klarlägga konsekvenserna av ett medlemskap i EU för den svenska beredskapslagringen av olja och kol. OLU:s analys har utmynnat i slutsatsen att medlemskapet innebär endast små förändringar på detta område. På en punkt innebär EU:s regler emellertid en principiell skillnad i förhållande till vad som gäller i Sverige. Krislagring utanför det egna landets gränser är inom EU tillåten på vissa villkor. Enligt den grundläggande rättsakten på området, rådets direktiv 68/414/EEG av den 20 december 1968 om skyldighet för medlemsstater i EEG att inneha minimilager av råolja eller oljeprodukter, får företag i en medlemsstat hålla krislager på en annan medlemsstats territorium, förutsatt att det har träffats ett särskilt avtal om sådan lagerhållning mellan de berörda staternas regeringar. Den medlemsstat på vars territorium ett lager hålls får inte motsätta sig en överföring av lagret till ett annat medlemsland. Krislagring utanför det egna landets gränser är på liknande villkor tillåten också enligt avtalet om ett Internationellt energiprogram (IEP).

Enligt 12 § lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol (LBOK) skall lagringsbränslen ovillkorligen förvaras inom landet. Enligt regeringens uppfattning bör den svenska lagstiftningen anpassas till EU:s regler genom att en möjlighet öppnas till undantag från kravet på lagring inom landet. Genom ett tillägg till 14 § LBOK bör tillsynsmyndigheten ges befogenhet att medge sådana undantag. Medgivanden skall förenas med de villkor som behövs från beredskapssynpunkt. Det får anses

självlklart att ett medgivande inte bör lämnas för lagring utomlands av olja som är avsedd för krigssituationer. I övrigt bör frågor om lagring utomlands prövas av tillsynsmyndigheten från fall till fall.

Prop. 1994/95:176

En naturlig utgångspunkt för prövningen är att utlandslagring skall medges endast i de länder som normalt försörjer den svenska marknaden med raffinerade oljeprodukter, dvs. främst de nordiska grannländerna, och att det finns en intressegemenskap mellan det lagringsskyldiga svenska företaget och det utländska företag som ombesörjer lagringen. Som NUTEK har påpekat i sitt remissyttrande kan medgivande att lagra råolja utomlands behöva förenas med särskilda villkor. Även i övrigt bör myndigheten pröva om det lagringsskyldiga företaget kan anses ha i rimlig grad säkrat tillgången till den utomlands lagrade oljan vid en kris.

11.2 Lagringsavgifter

Regeringens förslag: De nuvarande grunderna för beräkning av avgifterna står fast. Regeringen ges möjlighet att delegera befogenheten att fastställa lagringsavgifter till tillsynsmyndigheten.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Lämnar arbetsgruppens förslag utan invändning.

Skälen för regeringens förslag: Sanktioner mot försummelser av lagringsskyldigheten enligt LBOK tar formen av en särskild lagringsavgift. Den som inte håller fastställt beredskapslager skall till staten betala en avgift. Avgiften betalas för månad och dess storlek bestäms av regeringen i förordning. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad under en månad för den vara som skulle ha lagrats, med ett tillägg av 60 %. Hittills har ändringar i avgifterna genomförts med ganska oregelbundna mellanrum på något eller några år.

OLU ansåg det önskvärt med en ordning som medger en snabbare anpassning av lagringsavgifterna till det aktuella pris- och ränteläget, vilket skulle underlättas om avgiftsändringar inte behövde beslutas av regeringen. Arbetsgruppen har därför lagt fram ett förslag som innebär att tillsynsmyndigheten kan ges befogenhet att bestämma avgifternas storlek, utifrån de grundregler som redan finns i LBOK.

Regeringen anser att den föreslagna ordningen är lämplig. Normalt bör lagringsavgifter fastställas av tillsynsmyndigheten. Uttaget av avgifter bör grundas på en beräkningsmetod som är allmänt känd och som tillämpas konsekvent. Därigenom får de lagringsskyldiga möjlighet att på ett korrekt sätt bedöma de ekonomiska konsekvenserna av att inte hålla fastställt lager. Förslaget förutsätter en ändring i 28 § LBOK.

Regeringens förslag: Bestämmelsen om möjlighet för regeringen att medge att föreskrivna lagringsvolymen för tjock eldningsolja m.m. underskrids tillfälligt – den s.k. vinterdispensen – slopas.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Lämna arbetsgruppens förslag utan invändning.

Skälen för regeringens förslag: Sedan lång tid har det funnits bestämmelser om s.k. vinterdispens för eldningsolja. Innebörden av dispensen är att de lagringsskyldiga under viss tid och i viss omfattning medges att underskrida den mängd eldningsolja som normalt skall lagras. Bakgrunden till denna ordning var ursprungligen att beredskapslagringen av olja också skulle kunna trygga försörjningen under vintrar med svåra isförhållanden.

På 1980-talet kom vinterdispensen att framstå som föråldrad. Den slopades genom beslut av riksdagen år 1984 för tunn eldningsolja, och vid tillkomsten av LBOK samma år övervägdes att slopa dispensen helt. Det beslöts emellertid att dispensen tills vidare borde behållas för tjock eldningsolja och råvara för stadsgas. I 10 § LBOK togs därför in en regel om att regeringen för dessa lagringsbränslen får bestämma att lagren under annan del av lagringsåret än januari får med högst 20 % underskrida den volym som lagringsskyldigheten avser. I propositionen uttalades att vinterdispensen var principiellt tvivelaktig och att den på sikt borde slopas helt (prop. 1984/85:53 s. 46).

OLU har inte behandlat frågan. Den tas emellertid upp i NUTEK:s remissyttrande, där det föreslås att 10 § stryks. Arbetsgruppen har förordat att så sker. Därvid påpekas att någon dispens inte har lämnats under senare år.

Enligt regeringens uppfattning är vinterdispensen numera omotiverad med hänsyn till förändringarna i energianvändningens struktur och i beredskapsplaneringen. Bestämmelsen bör därför utgå ur LBOK.

11.4 Den dubbla lagringsskyldigheten

Regeringens förslag: Möjlighet införs för tillsynsmyndigheten att bevilja dispens i fall då tillämpning av gällande regler leder till att både säljare och köpare blir lagringsskyldiga på grundval av samma mängd lagringsbränsle.

Oljelagringsutredningens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Lämna utredningens förslag utan invändning.

Skälen för regeringens förslag: En grundläggande princip i LBOK är att beredskapslager på grundval av viss försäljning eller förbrukning skall hållas av endast en lagringsskyldig. Denna princip kommer till uttryck i

8 § LBOK, som innehåller regler om avdrag vid basmängdsberäkningen. En lagringsskyldig säljare får dra av de mängder bränslen som säljs till en annan säljare eller förbrukare, förutsatt att denne själv var lagringsskyldig på grundval av försäljning eller förbrukning inom samma varuslag under kalenderåret närmast före försäljningen.

Till följd av denna regel kan det uppkomma s.k. dubbel lagringsskyldighet när bränsle har sålts till ett företag som under året före försäljningsåret inte var lagringsskyldigt men som därefter blir det. Den sålda volymen räknas då in i basmängden under försäljningsåret för både säljaren och köparen.

OLU har föreslagit att tillsynsmyndigheten bör ges möjlighet att medge befrielse från lagringsskyldighet i fall då dubbel lagringsskyldighet uppkommer. Regeringen förordar OLU:s förslag. Den allmänna dispensregel som nu finns i 24 § LBOK förutsätter synnerliga skäl för dispensen. Dubbel lagringsskyldighet har hittills i rättspraxis inte betraktats som en tillräcklig grund. En uttrycklig bestämmelse bör därför tas in i paragrafen. Beträffande utformningen hänvisas till författningskommentaren.

Det bör påpekas att åtskilliga potentiella fall av dubbel lagringsskyldighet kommer att falla bort om möjlighet till koncernlagring införs och dessutom gränsen för när en försäljare blir lagringsskyldig höjs enligt regeringens förslag (avsnitt 5.3 och 5.4). En förutsättning för dispens bör normalt vara att den lagringsskyldige har utnyttjat möjligheten till koncernlagring.

11.5 Statliga myndigheters lagring

Regeringens förslag: Rätten till avdrag vid försäljning till statlig myndighet med s.k. särskild lagring står i princip kvar. Vissa begränsningar kan dock behövas vid tillämpningen av nuvarande regler. Regeringen bör vid beslut om särskild lagring ta ställning till om lagringsmängderna skall berättiga till avdrag.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Lämnar arbetsgruppens förslag utan invändning.

Skälen för regeringens förslag: Statliga myndigheter omfattas inte formellt av LBOK:s bestämmelser om tvångslagring. Enligt 1 § LBOK beslutar regeringen om myndigheters lagring. Bestämmelser härom har lämnats av regeringen i förordningen (1984:1050) om beredskapslagring av olja och kol. Där sägs att en myndighet som säljer eller förbrukar dieselbränslen, eldningsolja eller kol skall hålla beredskapslager i samma omfattning som om lagen hade varit tillämplig, varvid lagrets storlek skall fastställas av tillsynsmyndigheten.

En statlig myndighet kan också genom ett särskilt beslut av regeringen åläggas att lagra olja eller kol för myndighetens beredskapsbehov. Sådan lagring brukar benämnas särskild lagring. All den beredskapslagring som för närvarande förekommer hos statliga myndigheter är av detta slag. Endast tre myndigheter berörs, nämligen Försvarmakten (genom Försva-

Enligt 8 § LBOK får en säljare göra avdrag från sina basmängder vid försäljning till en myndighet som enligt beslut av regeringen har ålagts att lagra bränsle inom samma varuslag. Arbetsgruppen har bedömt att denna avdragsrätt bör i princip bestå men att den kan behöva begränsas med hänsyn till arten av de lager som respektive myndighet håller. Gruppen anser att det finns starka skäl för avdrag endast i fråga om leveranserna av flygfotogen till Försvarsmakten.

Regeringen gör samma bedömning. För att bestämmelsen om avdrag vid leveranser till myndigheter inte skall tillämpas på ett sätt som leder till underskott i de totala lagringsmängderna bör det av regeringens beslut om särskild lagring framgå om bränslet får dras vid säljarens beräkning av basmängder. Detta bör lämpligen komma till uttryck i lagtexten. Frågan behandlas vidare i kommentaren till 8 §.

11.6 Ianspråktagande av beredskapslager

Regeringens förslag: Regeringen ges möjlighet att delegera till myndighet beslut om medgivande för lagringsskyldig att ta i anspråk beredskapslager i krig eller annan allvarlig försörjningskris.

Arbetsgruppens förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Lämnar arbetsgruppens förslag utan invändning.

Skälen för regeringens förslag: Det saknas för närvarande möjlighet för regeringen att till myndighet delegera beslut om medgivande för en lagringsskyldig att ta i anspråk beredskapslager i krig eller annan allvarlig försörjningskris. Endast för ett fall har viss möjlighet till delegering öppnats, nämligen för medgivande att tillfälligt ta i anspråk oljekondensverkens bränslelager. Denna bestämmelse får ses mot bakgrund av att oljekondensverken kan behöva drivas vid fredstida elbrist, t.ex. om det råder torrår.

Regeringen bör ges generell rätt att delegera beslut om medgivande att ta i anspråk lager i krigssituationer. Skälet till detta är främst att dagens planeringsförutsättningar innebär relativt korta kris- och krigsfall, som ställer krav på snabba beslut. Särskilt när det gäller de elproducerande anläggningarna, som lagrar främst för krigssituationer, är det angeläget att beslut om ianspråktagande av lager kan fattas utan dröjsmål. Förslaget förutsätter en ändring i 25 § LBOK.

För fredstida oljekriser finns det enligt regeringens uppfattning ingen anledning att ändra den nuvarande ordningen. I sådana situationer finns det tid för regeringen att pröva frågan om ianspråktagande av lagren. Undantaget för beslut om oljekondensverkens lager bör dock stå kvar.

12.1 Allmänt om försörjningsberedskapen på naturgasområdet

Regeringens bedömning: Den nuvarande provisoriska ordningen för försörjningsberedskapen på naturgasområdet bör kunna bestå under ytterligare någon tid.

Skälen för regeringens bedömning: År 1985 antog riksdagen en särskild lag om försörjningsberedskapen på naturgasområdet, samtidigt som den godkände vissa riktlinjer för denna beredskap (prop. 1984/85:172, bet. 1984/85:FöU13, rskr. 1984/85:390). Bakgrunden var att naturgasen vid denna tid började distribueras i Sydsverige. Det förutsattes att beredskapen på naturgasområdet i princip skulle vara lika god som inom andra delar av energiförsörjningen.

Lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet är uppbyggd på samma sätt som lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol (LBOK). Det finns dock viktiga skillnader, beroende främst på att lagring av naturgas är väsentligt mer tekniskt komplicerad och kostsam än lagring av olja eller kol. De beredskapsåtgärder som föreskrivs i lagen är därför av annat slag än lagring av naturgas.

Enligt lagen är förbrukare av naturgas med en årsförbrukning av minst 5 miljoner m³ gas, motsvarande 5 000 m³ olja, vid en anläggning skyldiga att hålla beredskapslager av lämpligt ersättningsbränsle. Dessutom måste de ha tillgänglig sådan utrustning som behövs för att ersättningsbränslet skall kunna användas vid anläggningen.

Skyldiga att vidta beredskapsåtgärder är också de som har sålt naturgas till förbrukare för energiändamål, dvs. gasdistributörer. Åtgärdernas art är enligt lagen beroende av vad gasen används till. Om naturgas används till bostadsuppvärmning är distributören skyldig att, om gastillförseln avbryts eller försvåras, vidta åtgärder för att värma upp sådana fastigheter som berörs; det skall för varje gasdistributionsområde finnas en beredskapsplan som visar hur den alternativa uppvärmningen skall gå till. Om naturgasen används för andra ändamål av förbrukare som inte själva är skyldiga att hålla lager av ersättningsbränsle är distributören – enligt ett tillägg till lagen år 1987 – i princip också skyldig att vidta beredskapsåtgärder, men det anges inte vad sådana åtgärder skall innebära. Det överläts till regeringen att meddela föreskrifter härom.

De riktlinjer för försörjningsberedskapen på naturgasområdet som år 1985 godkändes av riksdagen innebar bl.a. följande. Beredskapsåtgärder skulle vidtas enbart för krig och avspärning, inte för fredskriser. Tills vidare borde åtgärderna begränsas till storförbrukare, huvudsakligen inom industrin, och till förbrukare som använde gasen för bostadsuppvärmning. För dessa två kategorier av förbrukare borde åtgärdernas omfattning bestämmas utifrån bl.a. gällande planeringsförutsättningar för det

ekonomiska försvaret. För övriga kategorier av förbrukare skulle beredskapsåtgärder anstå tills vidare. Prop. 1994/95:176

Dessa riktlinjer innebar att beredskapsfrågan för naturgas fick en provisorisk lösning i avvaktan på att tekniskt och ekonomiskt godtagbara metoder främst för lagring av naturgas skulle bli tillgängliga. Man räknade med att det pågående arbetet med att utveckla sådana metoder skulle ge resultat inom några år.

I samband med 1987 års försvarsbeslut gjordes några tillägg till de angivna riktlinjerna (prop. 1986/87:95 bil. 12, bet. 1986/87:FöU11, rskr. 1986/87:310). Frågan om naturgasens försörjningsberedskap skulle vara permanent löst senast år 1995. Genom det nyssnämnda tillägget till 1985 års lag slogs också fast att naturgasdistributörerna kan åläggas att ordna beredskapsåtgärder även för andra förbrukare än gasuppvärmda bostadsfastigheter, t.ex. industrier som inte har så stor förbrukning att de själva är lagringsskyldiga. Det förutsattes emellertid att regeringen skulle meddela föreskrifter i frågan först när det fanns beslutsunderlag för en permanent lösning.

I samband med 1992 års försvarsbeslut redovisade regeringen det dåvarande läget i fråga om naturgasberedskapen (prop. 1991/92:102 kap. 11). Beträffande tekniska metoder anfördes att omfattande utredningar hade visat att stationer för inmatning av en blandning av gasol och luft har flera fördelar framför stora naturgaslager, bl.a. lägre kostnader och ökad geografisk spridning. Det fanns emellertid vissa driftsmässiga nackdelar med en lösning baserad på gasol-luftstationer. Regeringen hänvisade också till den stora osäkerheten rörande naturgasens roll i det svenska energisystemet. Mot den redovisade bakgrunden borde frågan övervägas ytterligare.

Under de senaste åren har arbetet inom naturgasbranschen i allt högre grad inriktats på gasol-luftalternativet. I Malmö finns nu en gasol-luftstation som med kort varsel kan kopplas in vid störningar i den normala tillförseln av naturgas. Det pågår förberedelser för att gasol-luftblandningen vid behov skall kunna distribueras inom hela Sydgasområdet. Därmed kommer det att finnas väsentligt bättre förutsättningar att klara försörjningen för naturgaskunder som saknar möjlighet att använda annat bränsle. I Göteborg finns en mindre gasol-luftstation avsedd som reserv för distributionen av naturgas i stadsgasnätet.

Mot den angivna bakgrunden anser regeringen att det inte finns något akut behov av en slutlig lösning på frågan om försörjningsberedskapen på naturgasområdet. Den nuvarande provisoriska ordningen bör kunna bestå ytterligare någon tid.

Det kan tilläggas att Energikommissionen enligt sina direktiv (dir. 1994:67, tilläggsdirektiv dir. 1994:120) skall lägga fram förslag om program med tidsangivelser för omställningen av det svenska energisystemet. Kommissionen skall slutligt redovisa resultatet av sitt arbete senast den 1 september 1995. I det sammanhanget kan frågan om naturgasens framtida roll för såväl elproduktion som annan användning komma att belysas.

Regeringens förslag: Beredskapslagringen av ersättningsbränsle för värmeverk och kraftvärmeverk som förbrukar naturgas skall prövas enligt samma regelsystem som har föreslagits för övriga värmeverk och kraftvärmeverk (avsnitt 8).

Storleken av beredskapslagret av ersättningsbränsle för andra storförbrukare av naturgas bestäms av tillsynsmyndigheten på grundval av riktlinjer från regeringen. Utgångspunkten är därvid behovet av att den berörda verksamheten skall kunna upprätthållas i krigssituationer.

Skälen för regeringens förslag: Det finns ett nära sakligt samband mellan LBOK och de bestämmelser i lagen om försörjningsberedskap på naturgasområdet som gäller skyldighet för storförbrukare av naturgas att hålla lager av lämpligt ersättningsbränsle. De enda bränslen som av praktiska skäl för närvarande kan komma i fråga är olja och kol, dvs. lagringsbränslen enligt LBOK. Genom de ändrade regler som regeringen nu föreslår för storförbrukares lagring enligt LBOK uppkommer ett behov av att justera motsvarande bestämmelser i lagen om försörjningsberedskap på naturgasområdet. Som framgått kan en mer genomgripande översyn, som omfattar också de övriga bestämmelserna i denna lag, anstå tills vidare.

Regeringen lägger alltså nu fram förslag endast om sådana ändringar i lagen som är direkt föranledda av de föreslagna ändringarna i LBOK. Av störst betydelse är därvid förslaget om att naturgas som förbrukas vid värmeverk och kraftvärmeverk undantas från tillämpningsområdet för lagen om försörjningsberedskap på naturgasområdet. Skälen för detta har redovisats i avsnitt 8. Innebörden är att beredskapsfrågorna för naturgasbaserade värmeverk och kraftvärmeverk prövas enligt samma regler som gäller för olje- eller kolbaserade verk, dvs. 18 och 18 a §§ LBOK.

Genom det föreslagna undantaget för värmeverken och kraftvärmeverken kommer skyldigheten att vidta beredskapsåtgärder för förbrukare av naturgas i fortsättningen att avse endast vissa storförbrukare inom industrin. Enligt 6 § lagen om försörjningsberedskap på naturgasområdet fullgörs denna skyldighet genom att hålla beredskapslager av lämpligt ersättningsbränsle och att ha sådan utrustning tillgänglig som behövs för att bränslet skall kunna användas vid anläggningen. Under lagringsåret 1994/95 finns tio naturgasförbrukare inom industrin med lager av ersättningsbränsle, huvudsakligen i form av tjock eldningsolja och kol.

För närvarande bestäms lagringsmängderna för dessa storförbrukare av naturgas på samma sätt som enligt LBOK gäller för storförbrukare av olja eller kol. Enligt 10 § lagen om försörjningsberedskap på naturgasområdet bestämmer regeringen för varje slag av ersättningsbränsle hur stor del av basmängderna som skall lagras under lagringsåret. Utgångspunkten är därvid, liksom enligt 9 § LBOK, landets behov av beredskapslager. För närvarande är den andel av basmängderna som skall lagras av naturgasförbrukare 20 %.

Denna ordning framstår inte längre som ändamålsenlig. Beredskapsåtgärderna på naturgasområdet tar sikte enbart på krigssituationer. Till skillnad från vad som gäller på oljeområdet finns det inga internationella förpliktelser som ställer krav på nationella beredskapsåtgärder av viss karaktär och omfattning. Beredskapskraven på industriella storförbrukare av naturgas kan i princip motiveras endast utifrån beredskapsintresset av att produktionen vid respektive anläggning kan upprätthållas i krigssituationer.

Det finns alltså vissa likheter med vad som hittills har gällt i fråga om beredskapslagring av kol hos industrin. Som framgått av avsnitt 6.3 föreslår regeringen nu att lagringsskyldigheten för industriella storförbrukare av kol slopas. Skälet är att de planeringsförutsättningar som gäller efter 1992 års försvarsbeslut ställer väsentligt lägre krav på produktion i en krigssituation inom de branscher som är stora förbrukare av kol, t.ex. massa- och pappersindustrin. Bland de industriföretag som är stora förbrukare av naturgas finns det emellertid sannolikt flera som av beredskapsskäl bör kunna upprätthålla viss produktion också i krigssituationer. Detta kan gälla t.ex. företag inom livsmedelsindustrin. För företag inom andra branscher kan beredskapsvärdet av produktionen vara mindre.

Av det sagda följer att kravet på lagring i form av ett generellt lagringsprocenttal bör ersättas med en metod som medger en mer individuell anpassning av lagringskravet till beredskapsbehoven för varje storförbrukare av naturgas. En lämplig förebild kan vara den metod för att fastställa lagringsskyldigheten för värmeverk och kraftvärmeverk som har redovisats i avsnitt 8. Denna metod innebär att myndigheten efter prövning av behovet i varje särskilt fall fastställer storleken av beredskapslagret på grundval av vissa riktlinjer från regeringen. I den följande kommentaren till 10 § (avsnitt 13.2) diskuteras den närmare utformningen av en motsvarande bestämmelse för att fastställa kravet på lagring av ersättningsbränsle för naturgas.

13.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol

3 § Skyldigheten att hålla beredskapslager fastställs för ett år i taget, räknat från och med den 1 juli till och med den 30 juni (lagringsåret). Skyldigheten grundas på verksamhet enligt 7 § under det närmast föregående kalenderåret (basåret) eller, för de anläggningar som anges i 18 §, på de särskilda bestämmelserna för sådana anläggningar.

Ändringarna i förhållande till paragrafens nuvarande lydelse föranleds av förslagen om att dels slopa den allmänna lagringen för förbrukare inom industrin m.m. (avsnitt 5.2), dels hänföra värmeverken och kraftvärmeverken till den kategori av energiproducerande anläggningar för vilka lagringsskyldigheten fastställs enligt särskilda bestämmelser (avsnitt 8). Dessa bestämmelser finns i 18–21 §§. Vidare har en redaktionell ändring gjorts i förtydligande syfte.

4 § Lagringsskyldighet för en anläggning som anges i 18 § åligger den som innehade anläggningen vid basårets utgång.

Vid tillämpning av 18 a § skall som en enda anläggning räknas alla värme- eller elproducerande anläggningar som är anslutna till samma fjärrvärmenät och som har samma ägare.

Överlåts anläggningen efter basårets utgång, får tillsynsmyndigheten medge att lagringsskyldigheten övergår på den nye innehavaren.

Förslaget om att slopa den allmänna lagringen för förbrukare inom industrin m.m. föranleder en konsekvensändring även i 4 § första stycket. Liksom hittills skall dock lagringsskyldigheten för vissa energiproducenter vara knuten till innehav av anläggningar.

I ett nytt andra stycke ges en definition på anläggningsbegreppet när det gäller sådana anläggningar som avses i 18 a §, dvs. värmeverk och kraftvärmeverk. Motiven redovisas i kommentaren till den paragrafen.

5 § Beredskapslagringen skall omfatta följande bränslen (*lagringsbränslen*).

KN-nr	Varuslag
1. 2701 2702 2704	Kolbränslen
2. 2710 00 27 2710 00 29 2710 00 32 2710 00 34 2710 00 36	Motorbensin
3. 2710 00 51 2710 00 55	<i>Flygfotogen och annan fotogen</i>
4. 2710 00 69	Dieselbrännolja och eldningsolja 1
5. 2710 00 74- 2710 00 78	Övriga eldningsoljor
6. 2711 12 11- 2711 12 98 2711 13 10- 2711 13 98	Gasol

I paragrafen anges de varuslag för vilka lagringsplikt föreligger. Hittills har definitionen av lagringsbränslena anslutit till den svenska tulltaxan. Genom Sveriges inträde som medlem i EU vid årsskiftet har EG:s tulltaxa införlivats med svensk rätt. I EG:s tulltaxa betecknas varor enligt den Kombinerade nomenklaturen (KN). I 5 § bör följaktligen de svenska tulltaxenumren ersättas med motsvarande KN-nummer. Därvid följs samma princip som i lagen (1994:1776) om skatt på energi, m.m., som har trätt i kraft den 1 januari 1995 (jfr prop. 1994/95:54 s. 81). Under varuslaget gasol har dock uteslutits några produkter som knappast kan komma i fråga för beredskapslagring.

Förutom de ändringar i nomenklaturen som betingas av ett svenskt medlemskap i EU bör vissa sakliga ändringar göras i denna paragraf.

För närvarande är vissa slag av *kolbränslen*, nämligen kol som malts för vidareförsäljning och kol-vätskeblandningar, inte lagringsbränslen. Dessa slag av kolbränslen lämpar sig inte för lagring. Däremot är tillverkare av sådana kolbränslen skyldiga att lagra varor som behövs för

att framställa dem. Om bränslena har införts till landet gäller motsvarande skyldighet för säljare eller förbrukare. Bestämmelser om detta finns nu i 7 §. En utförlig redogörelse för frågan om lagring av kol lämnades i proposition 1984/85:53 (s. 40–42).

I avsnitt 6.3 har föreslagits att lagring av kol för den tillverkande industrin skall slopas. Därmed skulle i fortsättningen endast värmeverk och kraftvärmeverk komma att beredskapslagra kol. Som framgått av avsnitt 8 bör förhållandena vid varje enskild anläggning prövas när lagringsskyldigheten för värmeverken och kraftvärmeverken fastställs. I den mån inköpt kolpulver eller kol-vätskeblandningar används som bränsle vid sådana anläggningar, vilket knappast torde förekomma, kan alltså ställning tas till hur lagringsskyldigheten skall fullgöras i det enskilda fallet. Det finns därmed inte längre något behov av att i förteckningen över lagringsbränslen i 5 § göra ett generellt undantag för vissa slag av bearbetade kolbränslen.

I fråga om *oljebränslen* har i avsnitt 10 föreslagits att flygfotogen skall ingå bland lagringsbränslena. Vidare bör dieselbrännolja och eldningsolja 1 utgöra en kategori. Eldningsolja 2 har utgått. WRD-olja (Wide Range Distillate) hänförs till övriga eldningsoljor.

Den nuvarande svenska varunomenklaturen gör ingen åtskillnad mellan dieselbrännolja och eldningsolja 1, och samma gäller KN. Dessa produkter bör även fortsättningsvis behandlas som ett varuslag i LBOK. Produkterna är i stor utsträckning utbytbara. Vid användning som drivmedel kan emellertid dieselbrännolja behöva uppfylla vissa specifikationer. Detta gäller exempelvis om den skall användas vintertid, särskilt i de nordliga delarna av landet. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bör därför ha möjlighet att föreskriva att en viss del av de beredskapslager som hålls av säljare, dvs. oljehandeln, skall utgöras av oljeprodukter med vissa egenskaper. Denna fråga behandlas närmare i kommentaren till 13 §.

Beträffande *gasol* föreslås ingen ändring i denna paragraf. Gasol är den i Sverige använda beteckningen för kolvätena propan och butan som internationellt benämns LPG (Liquid Petroleum Gases). Gasol framställs bl.a. vid raffinering av råolja och betraktas därmed som en oljeprodukt. I stor utsträckning är gasol utbytbar med andra flytande och gasformiga bränslen. Gasol har även andra användningsområden. I kommentaren till 6 § behandlas frågan om att undanta gasol som används som industriråvara från lagens tillämpningsområde.

6 § Denna lag tillämpas inte på

1. kol annat än såvitt avser lagringsskyldighet för värmeverk och kraftvärmeverk enligt 18 a §,

2. bränsle som utvinns inom landet eller som framställs ur råvara som har utvunnits inom landet,

3. bränsle som säljs för utförsel,

4. bränsle som förbrukas för drift av fartyg i utrikes trafik eller som införs i landet på annat transportmedel för detta transportmedels drift,

ser från något av de stora oljehandelsföretagen och som säljer vidare till slutkunder. Ofta tillhör både köpare och säljare samma koncern eller företagsgrupp.

Av skäl som har redovisats i avsnitt 11.4 kan det i vissa fall uppkomma s.k. dubbel lagringsskyldighet vid försäljning från ett oljehandelsföretag till en återförsäljare. Detta problem kan lösas genom att möjlighet till dispens införs. I kommentaren till 24 § behandlas frågan om utformningen av en sådan dispensregel.

Den andra kategorin är sådana *energiproducerande anläggningar* för vilka särskilda bestämmelser om lagringsskyldighet gäller. För närvarande omfattar dessa bestämmelser bl.a. oljekondensverk och gasturbinanläggningar för elproduktion. Som framgått skall också värmeverk och kraftvärmeverk hänföras till denna grupp.

Den tredje kategorin är *vissa statliga myndigheter* som genom särskilda beslut av regeringen har ålagts att lagra bränsle inom samma varuslag. I avsnitt 11.5 har behandlats frågor om denna s.k. särskilda lagring. Av skäl som där har redovisats bör avdragsrätten begränsas med hänsyn till myndighetslagringens art. Regeringen kan lämpligen ta ställning till omfattningen av avdragsrätten i samband med att beslut om särskild lagring fattas. Ett tillägg av denna innebörd bör göras i andra stycket punkt 3.

9 § Med utgångspunkt i landets behov av beredskapslager av olja bestämmer regeringen för varje slag av lagringsbränsle hur stor andel av basmängderna som skall lagras under lagringsåret.

Denna paragraf innehåller en central bestämmelse i LBOK. För de berörda varuslagen fastställer regeringen årligen, på förslag av tillsynsmyndigheten, de s.k. lagringsprocenttalen. Detta sker genom en särskild förordning, senast förordningen (1994:115) om beredskapslagring av olja och kol m.m. under lagringsåret 1994/95. Som framgår av paragrafens lydelse skall lagren beräknas utifrån landets samlade behov, och alltså inte för behovet för något visst ändamål.

I vad avser *oljeprodukter* styrs lagringsprocenttalen sedan år 1987 av lagringsbehovet för fredstida oljekriser, som motsvarar Sveriges åtagande enligt IEP-avtalet att hålla lager motsvarande 90 dagars normal nettoimport. Lagringsprocenttalet uppgår i enlighet härmed till 25 % för alla oljeprodukter som är lagringsbränslen.

I vad avser *kol* styrs lagringsprocenttalet däremot av beredskapsbehovet för krigssituationer. Det nuvarande lagringsprocenttalet på 26 % motsvarar behoven under ett förkrigs- och krigsskede enligt de planeringsföretagssättningar som gällde för totalförsvaret under senare delen av 1980-talet.

Som framgått av bl.a. avsnitt 4.3 kan LBOK användas som instrument för beredskapslagring med skilda syften och inriktning. Det är statsmakternas beslut om allmänna riktlinjer för lagringen som avgör vilka mål som skall gälla och hur dessa mål skall nås. Det beslut som riksdagen fattade om krigslagringen våren 1994 och som nu följs upp med förslag om finansiering m.m. innebär viktiga förändringar i de riktlinjer som i huvudsak har gällt sedan år 1987. En principiellt be-

tydelsefull ändring är att säljarna av olja – i praktiken oljehandeln – med stöd av LBOK skall kunna åläggas att lagra även för krigssituationer.

En sådan utvidgad tvångslagring förutsätter ingen ändring i denna paragraf eller i någon annan bestämmelse i LBOK. Emellertid kommer 9 § att få tillämpas på ett annat sätt än för närvarande. När regeringen bestämmer lagringsprocentalen för oljeprodukter kommer beslutet att grundas på beräkningar av det samlade beredskapsbehovet för såväl oljekriser enligt IEP-åtagandet som krigssituationer. Detta innebär att de nuvarande lagringsprocentalen för dessa produkter får höjas med ett antal procentenheter så att också krigslagren innefattas i de mängder som skall lagras. Vidare kommer det sannolikt inte längre att vara möjligt att ge offentlighet åt lagringsprocentalen, eftersom krigslagrens storlek lätt skulle kunna beräknas utifrån dessa procental.

Den föreslagna lydelsen av paragrafen överensstämmer med nuvarande 9 § första meningen, dock att hänvisningen till kol faller bort. År 1987 infördes i en andra mening en specialregel för värmeverk och kraftvärmeverk. Med hänsyn till att bestämmelser om sådana verk föreslås bli sammanförda med bestämmelser om vissa andra energiproducerande anläggningar i 18–21 §§ bör denna mening strykas.

11 § Lagringsskyldigheten skall fullgöras med bränslen inom de varuslag som de lagringsskyldiga sålt eller förbrukat.

Lagringsskyldigheten skall fullgöras med varor som den lagringsskyldige äger. Den får inte fullgöras med varor som transiteras.

Om undantag från denna paragraf finns bestämmelser i 14, 22 och 23 §§.

Förslaget i avsnitt 6.3 om att den allmänna lagringsskyldigheten för kol skall slopas föranleder en konsekvensändring i första stycket, där två meningar stryks. Andra och tredje stycket är oförändrade.

12 § Lagringsbränslen skall förvaras inom landet i lageranläggningar, som de lagringsskyldiga förfogar över, på ett från beredskaps- och kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt.

Om undantag från denna paragraf finns bestämmelser i 14 §.

Den nuvarande lydelsen av 12 § utesluter lagring i annat land. Med hänsyn till EU:s regler har i avsnitt 11.1 föreslagits att sådan lagring skall kunna medges under vissa förutsättningar. Paragrafen bör kompletteras med ett andra stycke i vilket hänvisas till 14 §. Denna innehåller bestämmelser om undantag som får medges av tillsynsmyndigheten.

13 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för att tillgodose beredskapsbehov meddela föreskrifter om var beredskapslager skall finnas samt om att en viss del av de lager av

olja produkter som skall hållas av säljare skall förvaras i bergtrum eller skyddas på annat sätt eller utgöras av oljeprodukter med vissa egenskaper.

Prop. 1994/95:176

I paragrafen behandlas nu frågor om lokalisering och bergtrumsförvaring av lager. Med stöd av bestämmelserna i denna paragraf har regeringen i förordningen (1984:1050) om beredskapslagring av olja och kol meddelat föreskrifter om lokalisering av beredskapslager för värmeverk och kraftvärmeverk, gasturbinanläggningar, oljekondensverk och stadsgasverk. I avsnitt 8 har redovisats ett förslag från OLU om skärpning av nuvarande lokaliseringskrav för värmeverken och kraftvärmeverken. Om sådana skärpningar visar sig motiverade kan de föreskrivas utan lagändring.

Förslaget till ändring i 13 § LBOK innebär främst att paragrafens tillämpningsområde vidgas till att omfatta också frågor om de lagrade produkternas egenskaper.

I kommentaren till 5 § har berörts de problem som kan uppkomma genom att dieselbrännolja och eldningsolja I i lagringshänseende utgör ett och samma varuslag. Det bör finnas möjligheter att föreskriva att sådan olja som hålls i lager skall uppfylla vissa tekniska specifikationer så att den kan användas för avsedda ändamål. Detta blir givetvis av allra största vikt när den nuvarande tvångslagringen på grundval av LBOK enligt regeringens förslag utvidgas till att omfatta också den civila lagringen för krigssituationer. Denna lagring avser främst fordonsdrivmedel, inklusive en stor del av Försvarsmaktens behov. Krigslagren av olja måste alltså uppfylla bl.a. de krav som ställs för drift av dieselmotorer i de delar av landet där lagren finns och där de lagrade produkterna skall användas.

Alltså bör i LBOK införas en möjlighet att lämna föreskrifter om de lagrade produkternas egenskaper. Detta kan lämpligen ske genom ett tillägg till 13 §.

Bestämmelsen om förvaring i bergtrum bör vidgas så att också andra typer av fysiskt skydd eller bevakning skall kunna föreskrivas. Därmed ges möjlighet att anpassa kravet på skydd till behoven i varje särskilt fall.

Vidare bör regeringen ges möjlighet att delegera beslutsrätten enligt denna paragraf till en myndighet. Sådana föreskrifter om lagrade produkters egenskaper som avses i det föreslagna tillägget till paragrafen bör lämpligen fattas på myndighetsnivå. Möjligheten till delegation bör gälla även i fråga om sådana föreskrifter om lokalisering och skydd som kan meddelas med stöd av denna paragraf.

14 § Tillsynsmyndigheten får medge

1. att en lagringsskyldig lagrar annat lagringsbränsle än det som skall lagras enligt 11 §,

2. att någon som driver ett oljeraffinaderi helt eller delvis fullgör sin lagringsskyldighet genom att lagra råolja, andra råvaror för tillverkningen eller halvfabrikat,

3. att lagringsskyldigheten fullgörs med bränsle som finns i något annat land.

I konsekvens med förslaget om att slopa den allmänna lagringen av kol bör nuvarande bestämmelser om kol i första stycket punkt 1 strykas.

I övrigt innehåller denna punkt en bestämmelse om att undantag kan medges från kravet i 11 § på att lagringsskyldigheten skall fullgöras med samma varor som har grundlagt den. Frågan om ett sådant medgivande bör ges eller inte får bedömas mot bakgrund av syftet med beredskapslagringen. Avgörande har ansetts vara om det lagrade bränslet i en krissituation omgående kan utnyttjas i den lagringsskyldiges verksamhet eller vid behov bidra till att trygga samhällets nödvändiga funktioner (prop. 1984/85:53 s. 68). Den som övergår från ett lagringsbränsle till ett annat bör alltså kunna få tillstånd att lagra det bränsle han använder. Det bör understrykas att ett medgivande enligt 14 § första stycket punkt 1 inte kan avse lagring av annat bränsle än lagringsbränsle.

Första stycket punkt 2 innehåller en viktig specialregel för oljeraffinerier. Lagringsskyldigheten för dem kan efter tillstånd få fullgöras genom lagring av råolja, som inte är ett lagringsbränsle. Tillsynsmyndigheten har regelmässigt lämnat sådana tillstånd. Det har framförts önskemål om att också vissa halvfabrikat i processen skall kunna räknas in i raffinaderiernas beredskapslager. Dessa halvfabrikat är i regel likvärdiga med råolja från beredskapssynpunkt. Det bör därför göras ett tillägg till punkt 2 av innebörd att tillsynsmyndigheten kan låta raffinaderiernas lagringsskyldighet fullgöras, förutom med råolja, också med andra råvaror för tillverkningen eller halvfabrikat.

Vidare bör i första stycket föras in en ny punkt 3 som öppnar möjligheter att fullgöra lagringsskyldighet genom lagring i ett annat land. I avsnitt 11.1 har redovisats motiven för detta förslag och även för de faktorer som tillsynsmyndigheten bör ta hänsyn till vid prövningen av frågor om medgivande att lagra utomlands.

16 § Till ledning för tillsynsmyndighetens beslut enligt 15 § skall den som är lagringsskyldig enligt 7 § eller 18 § tredje stycket före den 1 februari närmast efter basåret avge en deklaration rörande sin försäljning eller förbrukning under basåret av lagringsbränslen.

Till ledning för beslut om lagringsmängder skall den som är lagringsskyldig enligt 18 a–20 §§ inom samma tid lämna en deklaration avseende dels förbrukningen under basåret av lagringsbränslen och naturgas, dels behovet av bränsle och annan energi för att driva anläggningen.

Deklarationen skall avges på heder och samvete.

Enligt paragrafens nuvarande lydelse skall den som är lagringsskyldig deklarera sin försäljning eller förbrukning under basåret till ledning för tillsynsmyndighetens beslut om lagrens storlek. Med hänsyn bl.a. till vad som föreslagits om ändrade grunder för värmeverkens och kraftvärmeverkens lagringsskyldighet bör bestämmelser om deklarationer för sådana

anläggningar föras till ett nytt andra stycke, som skall gälla också deklarationer för oljekondensverk och gasturbiner för elproduktion.

Första stycket kommer därmed att avse främst deklarationer till grund för beslut om allmän lagring. Det som skall deklareras är försäljning eller förbrukning under basåret av bränslen. Den nuvarande lydelsen av paragrafen, enligt vilken bränslen som avses i 7 § skall deklareras, bör ändras så att det framgår att deklarationerna skall omfatta samtliga lagringsbränslen.

Andra stycket handlar om deklarationer för sådana anläggningar som avses i 18 a–20 §§. Beträffande värmeverken och kraftvärmeverken har i avsnitt 8 föreslagits att skyldigheten att lagra för krigssituationer i fortsättningen skall bestämmas efter särskild prövning, där hänsyn tas till förhållandena vid varje enskilt verk. Frågan behandlas närmare i kommentaren till en föreslagen ny 18 a §. Innebörden av förslaget är att förbrukningen av lagringsbränslen under basåret inte längre skall utgöra den enda grunden för beslut om lagringsmängder. Sådana beslut måste i fortsättningen grundas på kännedom också om vilka bränslen, importerade eller inhemska, och vilka andra energislag som behövs för att driva anläggningarna i krigssituationer. Av intresse är därvid bl.a. möjligheterna att upprätthålla eller öka användningen av inhemska bränslen.

Följaktligen bör den som innehar ett värmeverk eller ett kraftvärmeverk avge en deklaration som ger underlag för en mer individuell prövning av behovet av beredskapslager. En bestämmelse om detta bör tas in i ett andra stycke till 16 §. Av den föreslagna lydelsen framgår att det som skall deklareras är behovet av bränslen och annan energi, t.ex. spillvärme, värmepumpar eller elkraft, för att driva anläggningen. Uppgifterna bör kunna ge vägledning i fråga om möjligheterna att driva verket i situationer då tillförseln av energi är utsatt för allvarliga störningar.

Deklarationen bör omfatta även uppgifter om den faktiska förbrukningen av lagringsbränslen och i förekommande fall naturgas under basåret. Sådana uppgifter behövs bl.a. som underlag för att fastställa storleken av de oljelager för värmeverk och kraftvärmeverk som är avsedda för fredstida oljekriser.

Samma bestämmelse bör gälla också i fråga om de elproducerande anläggningar som behandlas i 19 och 20 §§ LBOK, nämligen gasturbinanläggningar och oljekondensverk. Även om skilda kriterier kommer att gälla för prövningen av lagerbehoven för sådana anläggningar kommer genom den föreslagna lydelsen av andra stycket i princip samma regler att gälla i fråga om deklarationsskyldigheten. Närmare föreskrifter om innehållet i deklarationen för varje slag av anläggning bör meddelas i tillämpningsbestämmelser.

18 § För värmeverk och kraftvärmeverk, gasturbinanläggningar för framställning av elektrisk kraft, oljekondensverk och anläggningar för framställning av stadsgas gäller 18 a–21 §§ i stället för vad som i 7–9, 11 och 15 §§ samt 17 § första stycket är föreskrivet om lagringsskyldighetens omfattning, fullgörande, och fastställande. För anläggningar för framställning av stadsgas fullgörs och fastställs

Regeringen beslutar med utgångspunkt i beredskapsbehovet för anläggningar som anges i 18 a–20 §§ om riktlinjer för fastställande av lagringsskyldigheten för dem.

Den som är lagringsskyldig eller har ålagts lagringsskyldighet enligt 18 a, 19, 20 eller 21 § och som under basåret har sålt annat lagringsbränsle än kol är också skyldig att under lagringsåret hålla beredskapslager för motsvarande mängd bränsle inom samma varuslag med avdrag för bränsle som sålts till någon som anges i 8 § andra stycket 1–3.

I paragrafen anges de slag av energiproducerande anläggningar för vilka särskilda bestämmelser gäller i stället för bestämmelserna om allmän lagring. I avsnitt 8 har redovisats skälen till att denna grupp av anläggningar bör omfatta också värmeverk och kraftvärmeverk.

I första stycket preciseras vilka bestämmelser i lagen som inte skall gälla för gruppen energiproducerande anläggningar. Det är fråga om bestämmelserna i 7–9, 11 och 15 §§ samt 17 § första stycket om den allmänna lagringsskyldighetens omfattning, fullgörande och fastställande.

I första stycket bör också tas in en hänvisning till de särskilda reglerna för anläggningar för stadsgasframställning i 21 §, som bör vara oförändrade.

För sådana el- och värmeproducerande anläggningar som avses i 18 § har förutsatts en individuell prövning av behovet av krigslager. Därmed bör prövningen lämpligen göras av tillsynsmyndigheten. Enligt nuvarande regler bestämmer emellertid regeringen storleken av värmeverkens och kraftvärmeverkens beredskapslager. Samma gäller enligt 20 § beträffande oljekondensverken. Beträffande gasturbinanläggningar har regeringen enligt 19 § möjlighet att delegera rätten att bestämma lagringsmängden till myndighet. Möjligheten har utnyttjats genom en bestämmelse i förordningen (1984:1050) om beredskapslagring av olja och kol.

Det föreliggande lagförslaget innebär att regeringen för alla el- och värmeproducerande anläggningar ges möjlighet att delegera besluten om lagringsmängder till tillsynsmyndigheten. Det kommer att behövas vissa riktlinjer för tillsynsmyndighetens beslut. Denna fråga har behandlats i avsnitt 7. Vad det gäller är att, utifrån bl.a. de aktuella planeringsförutsättningarna för totalförsvaret, formulera vissa krav på kapacitetsutnyttjande och drifttid för varje slag av anläggning i krigssituationer. Med hänsyn till uppgifternas art kommer besluten om riktlinjer normalt att vara hemliga.

Också behovet av lagring för fredstida kriser bör givetvis beaktas när lagringsmängder för de berörda anläggningarna bestäms. Sådan lagring kommer enligt förslaget även fortsättningsvis att krävas för värmeverken och kraftvärmeverken, medan det för gasturbiner och oljekondensverk liksom nu skall beredskapslagras enbart för krigssituationer.

Ett nytt andra stycke bör innehålla en bestämmelse om att regeringen beslutar om riktlinjer för de energiproducerande anläggningarnas lagring.

Vidare föreslås ett nytt tredje stycke som tar sikte på det fall att ett

lagringsbränsle säljs från någon energiproducerande anläggning enligt 18 a–21 §§. Eftersom innehavaren av en sådan anläggning är lagringsskyldig uppkommer ingen lagringsskyldighet hos hans leverantörer. Om anläggningsinnehavaren säljer bränsle vidare till någon köpare som inte själv är lagringsskyldig skulle denna mängd bränsle helt undgå lagringsplikt. I lagen bör därför uttryckligen stadgas att innehavaren – vid sidan av de lager som han har ålagts att hålla enligt 18 a, 19, 20 eller 21 § – är skyldig att hålla beredskapslager för den sålda kvantiteten. En sådan bestämmelse bör alltså tas in i 18 §. Vid beräkning av denna tillkommande lagringsskyldighet får givetvis avdrag göras för försäljning till annan lagringsskyldig.

18 a § *Den som vid basårets utgång innehar ett värmeverk får av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer åläggas att under lagringsåret hålla i lager sådant bränsle som behövs för att driva verket, om vid anläggningen under basåret förbrukats*

1. minst 5 000 kubikmeter eldningsolja eller dieselbrännolja,
2. minst 4 000 ton gasol,
3. minst 8 000 ton kol,
4. minst 5 miljoner kubikmeter naturgas eller
5. bränsle som anges i 1–4 motsvarande minst 5 000 kubikmeter olja.

Vid beräkning av förbrukningen av bränslen enligt första stycket 5 skall 1 kubikmeter olja anses motsvara 0,8 ton gasol, 1,6 ton kol eller 1 000 kubikmeter naturgas.

Den som vid basårets utgång innehar ett kraftvärmeverk med en installerad elektrisk effekt av minst 5 megawatt får av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer åläggas att under lagringsåret hålla i lager sådant bränsle som behövs för att driva verket.

Lagringsskyldigheten enligt första och tredje stycket skall avse olja, gasol eller kolbränslen. Lagringsmängden bestäms av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med utgångspunkt i värmeverkets eller kraftvärmeverkets eget beredskapsbehov.

Denna paragraf är ny. Den innehåller bestämmelser om värmeverkens och kraftvärmeverkens lagring. I avsnitt 8 har redogjorts för motiven för att värmeverken och kraftvärmeverken skall hänföras till den kategori av anläggningar för vilka behovet av lagring fastställs efter individuell prövning enligt riktlinjer av regeringen.

Vid tillkomsten av LBOK år 1984 förekom inte begreppen värmeverk eller kraftvärmeverk i lagen. Ett antal sådana verk omfattades emellertid av bestämmelserna i 7 § punkt 4, enligt vilka lagringsskyldighet inträder när förbrukningen vid en anläggning under basåret har överstigit 5 000 m³ eldningsolja eller motsvarande. Först i samband med 1987 års totalförsvarsbeslut, som innebar ändrade riktlinjer för beredskapslagringen, infördes begreppen värmeverk och kraftvärmeverk i LBOK genom ett tillägg till 9 §. Sådana verk skulle lagra för det egna beredskapsbehovet för såväl fredstida oljekriser som krigssituationer. Storleken av beredskapslagret skulle alltså inte beräknas på grundval av de allmänna

lagringsprocenttalen utan bestämmas genom beslut av regeringen. Som framgått av avsnitt 8 har regeringen för samtliga verk föreskrivit att 52 % av basmängderna skall lagras.

I den proposition som låg till grund för 1987 års lagändring gavs ingen definition av begreppen värmeverk eller kraftvärmeverk. Med värmeverk avses i allmänhet en anläggning för värmeproduktion som levererar hetvatten genom ett fjärrvärmenät till ett antal bostadsfastigheter, offentliga institutioner, industrier m.fl. I tekniskt hänseende finns det ingen klar gräns mellan värmeverk och större panncentraler som försörjer t.ex. ett bostadsområde eller ett sjukhus med värme. Termen värmeverk brukar användas när värme levereras till externa kunder.

Kraftvärmeverk används som beteckning på anläggningar för samtidig produktion av el och värme där båda produkterna nyttiggörs. Flertalet kraftvärmeverk baseras på ångkrafttekniken, vilket innebär att spillvärme från turbinen tas till vara för värmeproduktion. För liknande anläggningar inom processindustrin, som är mer eller mindre integrerade i tillverkningsprocessen, används vanligen termen mottrycksanläggningar. Dessa omfattas inte av de särskilda bestämmelserna om värmeverk och kraftvärmeverk i 9 § LBOK.

Flertalet ägare till värmeverk och kraftvärmeverk är kommuner eller kommunägda företag.

Den nuvarande lagringsskyldigheten för förbrukare enligt 7 § LBOK är knuten till anläggningar. När det gäller värmeverk och kraftvärmeverk har praxis hittills varit att varje enhet för produktion av värme, eller av el och värme, i ett fjärrvärmesystem har betraktats som en anläggning. Härigenom försvåras emellertid en bedömning av systemets samlade behov av bränsle för att uppfylla beredskapskravet. Det finns därför starka skäl för att låta begreppet anläggning avse samtliga produktionsenheter som är anslutna till samma fjärrvärmenät och som har en ägare. Varje sådan anläggning där det ingår minst en enhet för samtidig produktion av värme och el bör i detta sammanhang betraktas som kraftvärmeverk. Den föreslagna ändringen i 4 § syftar till att vidga anläggningsbegreppet för värmeverk och kraftvärmeverk på angivet sätt.

Som framgått av avsnitt 8 bör kraven på lagring av ersättningsbränsle för värmeverk och kraftvärmeverk som använder naturgas i fortsättningen prövas enligt samma regelsystem som gäller för övriga verk. Lagtekniskt nås detta genom att naturgas som förbrukas vid värmeverk eller kraftvärmeverk undantas från tillämpningsområdet för lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet (avsnitt 12.2).

Värmeverkens och kraftvärmeverkens beredskapsbehov skall i högre grad än hittills prövas individuellt. När beredskapslagrets storlek fastställs skall förhållandena vid varje särskilt verk beaktas, bl.a. när det gäller möjligheterna att använda inhemska bränslen i krigssituationer. Detta är skälet till att värmeverken och kraftvärmeverken i lagförslaget har hänförs till den grupp anläggningar för vilka särskilda bestämmelser gäller. Det krävs emellertid alltså en grund för att fastställa vilka verk som skall vara lagringsskyldiga.

Av de skäl som har redovisats i avsnitt 8 bör grunden för när lagringsskyldighet inträder för värmeverken liksom nu vara förbrukningen av

lagringsbränslen eller naturgas under basåret enligt regler som i huvudsak överensstämmer med 7 § punkt 4 i dess nuvarande lydelse. För kraftvärmeverken bör gälla en annan grund, nämligen den installerade elektriska effekten.

Innehavarna av de lagringsskyldiga värmeverken och kraftvärmeverken skall enligt 16 § årligen avge en deklaration till tillsynsmyndigheten. Som framgått av kommentaren till denna paragraf skall deklarationerna, utöver de uppgifter om förbrukning av lagringsbränslen under basåret som nu krävs, innehålla uppgifter om det samlade behovet av bränslen och annan energi för att driva verken.

Den föreslagna 18 a § första och andra stycket innehåller bestämmelser om värmeverkens lagringsskyldighet. Som redan framgått bör grunden för när lagringsskyldighet inträder vara i huvudsak densamma som nu, dvs. en sammanlagd förbrukning under basåret av lagringsbränslen eller naturgas som motsvarar minst 5 000 m³ olja. Naturgas har tagits in bland de bränslen som grundar lagringsskyldighet. I förhållande till den nuvarande lydelsen av 7 § punkt 4 har gjorts vissa redaktionella ändringar.

I enlighet med förslaget i avsnitt 9 har också gasol tagits med bland de bränslen som grundar lagringsskyldighet för värmeverken. För närvarande är endast säljare av gasol skyldiga att hålla beredskapslager. Förslaget innebär att lagringsskyldighet för gasol för ett värmeverk som använder detta bränsle inträder vid en förbrukning av 4 000 ton, vilket i energiinnehåll motsvarar den gällande gränsen på 5 000 m³ för olja. Det förutsätts att tillsynsmyndigheten normalt medger lagring av annat bränsle än gasol, företrädesvis eldningsolja, varigenom kostnaderna för lagringen kan begränsas.

Paragrafens tredje stycke innehåller bestämmelser om lagringsskyldighet för kraftvärmeverk. Av skäl som redovisats i avsnitt 8 bör grunden för när lagringsskyldighet inträder vara den installerade elektriska effekten, enligt samma regel som gäller för gasturbinanläggningar för elproduktion.

I fjärde stycket slås fast att lagringsskyldigheten enligt 18 a § får avse olja, gasol eller kolbränsle. Därav följer att ett värmeverk eller kraftvärmeverk inte med stöd av LBOK kan åläggas att lagra ett annat bränsle, t.ex. ett trädbränsle, även om detta bränsle normalt används för verkets drift. Lagringsmängden bestäms av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Motsvarande bestämmelse finns nu i 9 §, dock utan den möjlighet till delegering som föreslås. Lagringsmängden skall bestämmas med utgångspunkt i verkets eget beredskapsbehov, vilket är samma formulering som i den nuvarande lydelsen av 9 §. Till skillnad från nu skall det emellertid göras en individuell prövning av behovet av krigslager, grundad bl.a. på den deklaration som avges enligt 16 §.

De lagringsmängder som bestäms med stöd av 18 a § kommer inte nödvändigtvis att stå i ett visst förhållande till verkens faktiska förbrukning under basåret. Såväl den totala lagringsmängden som fördelningen mellan lagringsbränslen kan komma att avvika väsentligt från vad som för närvarande gäller. Avgörande för prövningen är i vilken utsträckning det behövs lagring av olja, gasol eller kol för att verken skall kunna fylla sin beredskapsuppgift. I avsnitt 8 har redogjorts för de

krav som enligt OLU bör ställas på värmeverken respektive kraftvärmeverken i detta hänseende. Närmare riktlinjer för provningen skall enligt 18 § andra stycket fastställas av regeringen.

Prop. 1994/95:176

19 § Den som vid basårets utgång innehar en gasturbinanläggning för framställning av elektrisk kraft med en installerad effekt av minst fem megawatt får av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer åläggas att under lagringsåret hålla i lager sådant bränsle som behövs för att driva anläggningen.

Lagringsmängden bestäms av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med utgångspunkt i anläggningens eget beredskapsbehov.

I första stycket har gjorts en ändring av innebörd att lagringsskyldighet förutsätter ett särskilt åläggande, i likhet med vad nu enligt 20 § gäller för oljekondensverken.

Regeringen har redan nu möjlighet att delegera beslut om lagringsmängder för gasturbiner för elproduktion till tillsynsmyndigheten. Den föreslagna ändringen i andra stycket ersätter en formulering i den nuvarande lydelsen av paragrafen enligt vilken lagringsmängden skall bestämmas med utgångspunkt i installerad effekt, bränsleåtgång per megawattimme och beräknad årlig drifttid. Här bör användas samma formulering som i motsvarande bestämmelse för värmeverken och kraftvärmeverken, nämligen att utgångspunkten skall vara anläggningens eget beredskapsbehov. De krav på lagring som skall ställas i det enskilda fallet får bestämmas av tillsynsmyndigheten enligt de riktlinjer som regeringen beslutar enligt 18 § andra stycket. I avsnitt 7 har redogjorts för den sakliga innebörden av dessa riktlinjer såvitt gäller gasturbinanläggningar.

20 § Den som vid basårets utgång innehar ett oljekondensverk med en installerad effekt av mer än 150 megawatt får av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer åläggas att under lagringsåret hålla i lager sådan olja som behövs för att driva verket.

Lagringsmängden bestäms av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer med utgångspunkt i verkets eget beredskapsbehov.

Ändringarna i denna paragraf syftar till att regeringen skall ges möjlighet att delegera beslut om lagringsmängder för oljekondensverken till tillsynsmyndigheten. I kommentaren till 18 § har redogjorts för motiven för ändringen. Beträffande riktlinjerna för sådana beslut av myndigheten hänvisas till avsnitt 7.

I likhet med vad som föreslås för gasturbinanläggningar bör utgångspunkten för beslut om lagringsmängder vara anläggningens eget beredskapsbehov.

22 § Tillsynsmyndigheten får medge att en lagringsskyldig, som till landet inför lagringsbränsle och som säljer oljeprodukter, eller en lagringsskyldig, som driver oljeraffinaderi inom landet och som säljer oljeprodukter, utan tillstånd i varje särskilt fall uppdrar åt en annan sådan lagringsskyldig att tillfälligt ombesörja lagring av oljeprodukter för hans räkning.

I 22 och 23 §§ LBOK finns bestämmelser om s.k. inlagring, dvs. lagring som för en lagringsskyldigs räkning ombesörjs av en annan lagringsskyldig enligt avtal. I 22 § behandlas sådan inlagring som vissa större oljehandelsföretag efter ett generellt medgivande av tillsynsmyndigheten får göra hos varandra. Dessa företag, de s.k. rikstäckande oljehandelsföretagen, definieras i paragrafen som lagringsskyldiga som säljer oljeprodukter i större delen av landet.

OLU har påpekat att denna formulering har blivit oprecis till följd av omvandlingen inom oljebranschen i Sverige under senare år. I stället föreslås en formulering som innebär att även lagringsskyldiga som har en geografiskt begränsad marknad skall kunna få generellt tillstånd att inlagra, förutsatt att det är fråga om ett företag som har egen införsel av lagringsbränsle eller driver ett raffinaderi.

Paragrafens lydelse bör ändras i enlighet med OLU:s förslag. I sammanhanget kan påpekas att alla lagringsskyldiga som har egen införsel inte därmed automatiskt uppfyller de krav som bör ställas på företag med generellt tillstånd att inlagra. Tillsynsmyndigheten bör även i fortsättningen lämna sådana tillstånd endast till företag som uppfyller rimliga krav på resurser och stabilitet.

23 a § På ansökan av samtliga lagringsskyldiga säljare, som tillhör en oljehandelskoncern, jämte moderbolaget i koncernen får tillsynsmyndigheten medge att lagringsskyldigheten fullgörs gemensamt för koncernen (koncernlagring). Storleken av det beredskapslager som koncernen skall hålla beräknas på grundval av mängden lagringsbränslen som under basåret sålts till utomstående köpare.

Vid koncernlagring svarar moderbolaget för att alla koncernens skyldigheter enligt denna lag fullgörs.

Tillstånd till koncernlagring lämnas för helt lagringsår. Ansökan om tillstånd skall inges före basårets slut.

Med oljehandelskoncern avses en koncern enligt 1 kap. 5 § aktiebolagslagen (1975:1385) med huvudsaklig verksamhet inom raffinering av olja och handel med oljeprodukter.

Denna paragraf är ny och avser att möjliggöra s.k. koncernlagring. I avsnitt 5.3 har utvecklats motiven för att lagringsskyldigheten för samtliga företag inom samma koncern skall kunna fullgöras av moderbolaget. Koncernlagring tar sikte främst på att medge en minskning av antalet lagringsskyldiga företag inom koncerner med huvudsaklig

verksamhet inom raffinering av olja och oljehandel, inklusive handel med gasol.

Prop. 1994/95:176

På förslag av *Lagrådet* har begreppet oljehandelskoncern definierats i paragrafens fjärde stycke. I detta sammanhang bör raffinering av olja och handel med oljeprodukter ses som ett verksamhetsområde, vilket innebär att också koncerner med verksamhet inom oljehandel men utan tillgång till egen raffineringsskapacitet får betraktas som oljehandelskoncerner. Koncernbegreppet anknyts till den definition av koncern som finns i 1 kap. 5 § aktiebolagslagen (1975:1385). Något praktiskt behov av att i koncernbegreppet inrymma också koncern enligt lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar har inte bedömts föreligga.

Att lagringsskyldigheten fullgörs gemensamt för en koncern innebär att också koncernföretag som säljer olja men som inte själva är lagringsskyldiga skall omfattas av koncernlagringen.

Tillstånd till koncernlagring bör komma i fråga endast i fall då de i lagstiftningen angivna kraven på en koncern är uppfyllda. Det är viktigt att det företag som har det formella ansvaret för koncernlagringen också har reella möjligheter att se till att lagringsskyldigheten fullgörs i sin helhet. Därför bör tillsynsmyndigheten vid prövning av ansökningar om koncernlagring förvissa sig om att det föreligger ett formellt koncernförhållande mellan sökandena.

Genom den möjlighet till koncernlagring som föreslås i denna paragraf bortfaller behovet av inlagring mellan företag som ingår i samma koncern. Tillstånd till inlagring inom en koncern bör därför inte beviljas. Vid extern inlagring som berör en koncern bör moderbolaget normalt svara för inlagringen.

Det bör tilläggas att bestämmelserna om koncernlagring i 23 a § tar sikte enbart på svenska koncerners lagring i Sverige. Lagring utomlands regleras i 14 § första stycket punkt 3.

24 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får medge befrielse helt eller delvis från lagringsskyldigheten i visst fall, om den till vilken lagringspliktigt bränsle sålts under ett basår själv blivit lagringsskyldig för motsvarande kvantitet bränsle under lagringsåret, eller annars synnerliga skäl föranleder att skyldigheten inte behöver fullgöras vare sig genom egen lagring eller genom lagring hos någon annan enligt 23 §.

Ett medgivande får förenas med villkor.

I avsnitt 11.4 har redogjorts för frågan om s.k. dubbel lagringsskyldighet. Nuvarande lydelse av 24 § har i rättpraxis inte ansetts ge möjlighet till befrielse från sådan lagringsskyldighet. Paragrafen bör därför ändras så att det uttryckligen framgår att uppkomsten av dubbel lagringsskyldighet utgör ett synnerligt skäl för befrielse från lagringsskyldighet.

Som framgår av paragrafens andra stycke får ett medgivande om befrielse från lagringsskyldighet förenas med villkor. Dessa kan syfta exempelvis till att tillgodose beredskapsintressen. Frågor om medgivande och om eventuella villkor prövas i första hand av tillsynsmyndigheten

25 § Om till följd av allvarlig försörjningskris tillförseln av lagringsbränsle till landet eller viss del av landet avbryts eller försvåras, får regeringen medge att beredskapslager tas i anspråk av den lagringsskyldige i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till rådande förhållanden. Vid höjd beredskap får sådant medgivande lämnas även av den myndighet som regeringen bestämmer.

Om i andra fall än som anges i första stycket särskilda skäl föreligger, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer medge att beredskapslager för oljekondensverk tillfälligt tas i anspråk för anläggningen.

Paragrafen innehåller bestämmelser om ianspråktagande av beredskapslager. I avsnitt 11.6 har föreslagits att regeringen skall ges möjlighet att till myndighet delegera beslut om medgivande för lagringsskyldig att ta lager i anspråk i krigssituationer.

Liksom nu bör huvudregeln vara att regeringen beslutar om medgivande att ta i anspråk lager vid en allvarlig försörjningskris. Möjligheten att delegera sådana beslut behövs endast för situationer då det råder höjd beredskap enligt lagen (1992:1403) om höjd beredskap. Vad det är fråga om är krig, krigsfara eller liknande förhållanden. Närmare bestämmelser om höjd beredskap finns i beredskapsförordningen (1993:242).

Genom det föreslagna tillägget till första stycket ges regeringen möjlighet att föreskriva att en myndighet vid höjd beredskap får medge att lager tas i anspråk. Tillägget föranleder en redaktionell ändring i andra stycket.

28 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer för de bränslen och andra varor som skall lagras det belopp vartill lagringsavgiften skall uppgå för kalendermånad. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad för varan under en månad med ett tillägg av 60 procent.

Vid försummelse som avses i 27 § första stycket skall lagringsavgift tas ut med fullt belopp. Vid försummelse som avses i 27 § andra stycket skall avgift tas ut med en tredjedel av fullt belopp.

Försummas lagringsskyldigheten under en del av en kalendermånad, skall avgift utgå för hela månaden.

Om det föreligger synnerliga skäl, får avgiften nedsättas eller efterges.

I avsnitt 11.2 har föreslagits att möjlighet öppnas för regeringen att låta tillsynsmyndigheten bestämma lagringsavgifterna. Därmed skulle avgifterna lättare kunna anpassas till förändringar i räntenivå och produktpriser.

Genom en ändring i 28 § första stycket möjliggörs en sådan delegering till myndighet. Regeringen kan därefter i förordning föreskriva att

lagringsavgifterna bestäms av tillsynsmyndigheten enligt vissa närmare angivna principer.

Prop. 1994/95:176

Liksom hittills bör avgiften fastställas för varje lagringsbränsle för sig. Som underlag för beräkningen av kapitalkostnaderna bör så långt möjligt användas dagligen publicerade noteringar som används vid kommersiella transaktioner och som kan antas vara väl kända av företagen inom branschen. I syfte att nå god följsamhet med marknadens utveckling kan det visa sig lämpligt att låta avgiften baseras på genomsnittliga räntor och produktpriser under en viss period, t.ex. den senaste månaden. Det får förutsättas att tillsynsmyndigheten informerar alla lagringsskyldiga företag om principerna för avgiftsberäkningen, så att företagen kan förutse de ekonomiska konsekvenserna av att lagringsskyldigheten försummas.

37 § Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 17, 29 och 33 §§ får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I övrigt överklagas tillsynsmyndighetens beslut till regeringen.

Ändringarna i denna paragraf föranleds av den nya instansordningen i de allmänna förvaltningsdomstolarna fr.o.m. den 1 oktober 1994 (jfr prop. 1993/94:133). Myndighetsbeslut som tidigare har överklagats till kammarrätt skall nu i första instans överklagas till länsrätt. För överklagande till kammarrätt krävs prövningstillstånd.

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995 och skall tillämpas när beredskapslager fastställs för lagringsåret 1996/97.

2. De beslut om lagringsskyldighet som har fattats med stöd av äldre bestämmelser för tiden till och med den 30 juni 1996 skall alltjämt gälla.

3. Vid beräkningen av basmängder för basåret 1995 skall avdrag enligt 8 § andra stycket 1–3 göras

a) för bränslen som sålts under perioden den 1 januari – den 30 juni 1995 enligt då gällande bestämmelser,

b) för bränslen som sålts under perioden den 1 juli – den 31 december 1995 enligt de bestämmelser som träder i kraft den 1 juli 1995.

4. Beslut som har meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

Enligt *punkt 1* skall de föreslagna ändringarna i lagen träda i kraft den 1 juli 1995. Detta innebär att de nya bestämmelserna skall tillämpas fullt ut när tillsynsmyndigheten våren 1996 för varje lagringsskyldig fastställer beredskapslagrets storlek under lagringsåret 1996/97 på grundval av deklARATIONER för basåret 1995.

Som framgår av *punkt 2* skall de beslut om lagringsskyldighet som

träffas enligt nuvarande bestämmelser våren 1995 – och som alltså grundas på basmängdsberäkningar för basåret 1994 – gälla under hela lagringsåret 1995/96.

I *punkt 3* finns regler för beräkningen av basmängder för basåret 1995. Denna fråga är av stor betydelse för oljehandelns funktion under övergångstiden. Genom systemet med avdrag vid basmängdsberäkningen får den som säljer lagringsbränsle till en som är lagringsskyldig en minskning av lagringsmängden för respektive produkt under det följande lagringsåret. I praktiken innebär detta att en köpare som själv är lagringsskyldig kan räkna med en rabatt, eftersom säljaren avlastas kostnaderna för beredskapslagring. Fördelningen av lagringsskyldigheten mellan säljare och köpare påverkar alltså villkoren för att stort antal transaktioner på marknaden.

När de föreslagna lagändringarna träder i kraft den 1 juli 1995 minskar antalet lagringsskyldiga starkt. Därmed ändras också förutsättningarna för avdrag vid basmängdsberäkningen. Avdrag bör medges i nuvarande omfattning vid försäljningar under första halvåret 1995. Den som säljer lagringsbränslen kommer alltså att kunna göra avdrag vid försäljningar under perioden till alla dem som är lagringsskyldiga enligt de regler som gäller nu. Under andra halvåret bör emellertid avdrag medges endast vid försäljning till dem som är lagringsskyldiga enligt de nya reglerna.

De föreslagna bestämmelserna ställer krav på ökade insatser hos tillsynsmyndigheten. Enligt förordningen (1984:1050) om beredskapslagring av olja och kol skall myndigheten inför varje lagringsår upprätta en förteckning över lagringsskyldiga, med angivande av vilka varuslag lagringsskyldigheten avser. Förteckningen har som syfte bl.a. att informera de lagringsskyldiga säljarna om vilka köpare som är skyldiga att lagra och därmed om vilka försäljningar som berättigar till avdrag från basmängderna. Övergångsbestämmelserna innebär att myndigheten på grundval av uppgifter om basåret 1994 måste under våren 1995 upprätta två sådana förteckningar, en enligt nuvarande regler och en enligt de regler som föreslås gälla från den 1 juli 1995. Uppgiften antas kunna genomföras med tillgängliga resurser.

En annan konsekvens av de föreslagna bestämmelserna är att summan av basmängderna för landet under basåret 1995, vid i övrigt oförändrade regler, kommer att bli något mindre än den totala förbrukningen. Anledningen till detta är att lagringsskyldigheten för mindre distributörer och för förbrukare inom industrin upphör den 1 juli 1995. Vid försäljning till dem under första hälften av basåret har emellertid de lagringsskyldiga säljarna kunnat göra avdrag från sina basmängder. Därmed uppstår en brist i den totala lagringen. Bristen kan antas i första hand gälla eldningsoljor, som svarar för huvuddelen av de industriella förbrukarnas nuvarande lagring. En sådan tillfällig minskning av lagringen av eldningsoljor under lagringsåret 1996/97 skulle emellertid inte innebära någon nämnvärd försvagning av oljeberedskapen.

1 § För att ersätta bortfall av naturgas under krig och andra allvarliga försörjningskriser skall förbrukare och säljare av naturgas vidta beredskapsåtgärder enligt vad som föreskrivs i denna lag.

Lagen tillämpas inte på naturgas som utvinns inom landet eller som förbrukas vid värmeverk eller kraftvärmeverk.

Undantaget för naturgas som förbrukas vid värmeverk och kraftvärmeverk bör anges genom ett tillägg till det nuvarande undantaget för inhemsk naturgas i 1 §. Beredskapsbehoven för sådana verk som förbrukar naturgas kommer därmed att prövas enligt 18 a § LBOK på samma grunder som gäller för andra värmeverk och kraftvärmeverk.

10 § Regeringen bestämmer för förbrukare som avses i 6 § riktlinjer för fastställande av beredskapslagrets storlek med utgångspunkt i beredskapsbehovet för varje anläggning.

Med utgångspunkt i beredskapsbehov bestämmer regeringen också omfattningen av beredskapsåtgärder enligt 8 § andra stycket.

Första stycket ersätter den nuvarande bestämmelsen i lagen om att regeringen bestämmer generella lagringsprocenttal för ersättningsbränsle för naturgas. Genom den föreslagna lydelsen kommer regeringen i stället att bestämma riktlinjer för de beslut om storleken av varje beredskaps-skyldigs lager som tillsynsmyndigheten skall fatta enligt 14 § första stycket punkt 1. Den föreslagna bestämmelsen har utformats efter förbild av förslaget till 18 § andra stycket LBOK.

Avsikten är att regeringen genom riktlinjerna skall ange vilka krav på produktion i krigssituationer som behöver ställas inom skilda branscher m.m. med hänsyn till de gällande planeringsförutsättningarna för totalförsvaret. Det blir sedan en uppgift för tillsynsmyndigheten att för varje företag fastställa de mängder av ersättningsbränsle som behöver lagras och den utrustning som behöver hållas tillgänglig för att kraven skall kunna uppfyllas. I fall då det bedöms att det inte finns något behov av att lagra ersättningsbränsle bör myndigheten normalt inte heller ställa krav på utrustning för att bränslet skall kunna användas. Genom en sådan individuell bedömning kan lagringen och övriga åtgärder anpassas till de faktiska beredskapsbehoven.

13 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för att tillgodose beredskapsbehov meddela föreskrifter om var beredskapslager skall finnas.

Förslaget till ändrad lydelse av 13 § LBOK innebär bl.a. att regeringen skall kunna delegera rätten att besluta om lokaliseringen av beredskapsla-

ger till en myndighet. Motsvarande möjlighet bör finnas i fråga om beredskapslager av ersättningsbränsle för naturgas. Prop. 1994/95:176

19 § Om till följd av allvarlig försörjningskris tillförseln av naturgas till landet avbryts eller försvåras, får regeringen medge att beredskapslager tas i anspråk av den lagringsskyldige i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till rådande förhållanden. Vid höjd beredskap får sådant medgivande lämnas även av den myndighet som regeringen bestämmer.

Genom det föreslagna tillägget till denna paragraf ges regeringen möjlighet att till myndighet delegera beslut om medgivande för lagringsskyldig att ta i anspråk lager i krigssituationer. Ett liknande tillägg har föreslagits till 25 § LBOK. Beträffande motiveringen hänvisas till avsnitt 11.6.

22 § Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer för de ersättningsbränslen och andra varor som skall lagras det belopp vartill lagringsavgiften skall uppgå för kalendermånad. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad för varan med tillägg av 60 procent.

Vid försummelse som avses i 21 § första stycket skall lagringsavgift tas ut med fullt belopp. Vid försummelse som avses i 21 § andra stycket skall avgift tas ut med en tredjedel av fullt belopp.

Försummas lagringsskyldighet under en del av en kalendermånad skall avgift utgå för hela månaden.

Om det föreligger synnerliga skäl, får avgiften nedsättas eller efterges.

Av samma skäl som har anförts i avsnitt 11.2 bör regeringen ges möjlighet att delegera befogenheten att fastställa lagringsavgifter för ersättningsbränslen m.m. för naturgas till tillsynsmyndigheten. Ändringen i första stycket överensstämmer med den föreslagna ändringen i 28 § LBOK.

31 § Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 14 § första stycket samt 23 och 27 §§ får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningsstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I övrigt överklagas tillsynsmyndighetens beslut till regeringen.

Beträffande motiveringen för ändringarna i denna paragraf hänvisas till kommentaren till 37 § LBOK.

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995 och skall tillämpas när storleken av beredskapslager av ersättningsbränsle fastställs för lagringsåret 1996/97.

2. De beslut om skyldighet att lagra ersättningsbränsle som har fattats med stöd av äldre bestämmelser för tiden till och med den 30 juni 1996 skall alltjämt gälla.

3. Beslut som har meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

Enligt *punkt 1* skall de föreslagna ändringarna i fråga om lagring av ersättningsbränsle träda i kraft den 1 juli 1995. De nya bestämmelserna skall alltså tillämpas när tillsynsmyndigheten våren 1996 för varje lagringsskyldig fastställer beredskapslagrets storlek under lagringsåret 1996/97 på grundval av deklarationer för basåret 1995.

Som framgår av *punkt 2* skall de beslut om lagringsskyldighet som träffas enligt nuvarande bestämmelser våren 1995 – och som grundas på basmängdsberäkningar för basåret 1994 – gälla under hela lagringsåret 1995/96.

De föreslagna bestämmelserna överensstämmer i tillämpliga delar med vad som har föreslagits för LBOK.

Sammanfattning av 1993 års oljelagringsutrednings slutbetänkande Skyldighet att lagra olja och kol (SOU 1994:116)

Prop. 1994/95:176
Bilaga 1

Utredningens (OLU 93) uppdrag är att göra en översyn av beredskapslagringen av olja och kol.

I ett delbetänkande (SOU 1993:87) Beredskapslagring av olja behandlade OLU främst frågan om i hur stor omfattning beredskapslagring av olja behöver ske inför en neutralitets- eller krigssituation. OLU:s bedömningar och förslag innebar att en kraftig minskning kunde göras av beredskapslagren av olja. Som en följd härav föreslog OLU att de statliga beredskapslagren av olja helt skulle avvecklas och erforderliga lager i stället byggas upp i näringslivet. Statsmakterna har under våren 1994 beslutat i enlighet med OLU:s förslag.

Den del av uppdraget som redovisas nu avser återstående uppgifter enligt de ursprungliga direktiven (dir. 1993:18) och de ytterligare uppgifter som ålades utredningen med tilläggsdirektiven (dir. 1994:9).

I det följande presenteras OLU:s viktigare förslag.

Olja och kol för produktion av el

I delbetänkandet behandlade OLU inte behovet av olja för produktion av el. Motivet härför var att behovet av olja för elproduktion utgör en del i en större frågeställning som behöver behandlas samlat.

I detta slutbetänkande diskuterar OLU totalförsvarets behov av el i bl.a. en neutralitetssituation och i krigssituationer av olika slag.

Det svenska samhället är i fred starkt beroende av tillförsel av el för att fungera. El används i stor utsträckning i industrin, i servicenäringar, i offentlig verksamhet och i hushåll. Vårt samhälles uppbyggnad, vår livsföring och vår levnadsstandard förutsätter helt enkelt omfattande och ostörd tillförsel av el.

Också i kris- och krigssituationer är samhället i hög grad beroende av el. Civilbefolkningen behöver för sin överlevnad ha el för bl.a. uppvärmning samt tillagning och bevarande av mat. För att det civila samhället skall kunna stödja försvarsmakten behöver bl.a. vissa industrier, serviceföretag och bensinstationer tillgång till el.

På grund av den avgörande betydelse som tillgång till el har, har militära och civila ledningsorgan samt sjukvården och en rad andra verksamheter anskaffat reservkraftverk för att kunna klara de allra viktigaste uppgifterna. Sammantaget är den mängd el som kan produceras i sådana reservkraftverk mycket liten i förhållande till de samlade behoven i kris- och krigssituationer. Civilbefolkningens, serviceföretagens och angelägen industris viktiga behov kan i praktiken inte tillgodoses genom små reservkraftverk. Dessa allmänna behov måste även i en krigssituation tillgodoses från det ordinarie elnätet. Mot denna bakgrund är det mycket viktigt att el - om än i minskad omfattning - kan tillföras prioriterade förbrukare och allmänheten också i krigssituationer. Detta är enligt OLU:s uppfattning av stor betydelse för att totalförsvaret skall

kunna bjuda ett effektivt motstånd vid ett militärt angrepp på Sverige.

Prop. 1994/95:176

Vid ett strategiskt överfall och vid ett mer omfattande militärt anfall måste man räkna med att överföringen av el från de norra till de södra delarna av landet kan vara allvarligt störd. Kärnkraften kan då också vara avstängd. En stor del av den ordinarie elproduktionen är därmed inte tillgänglig.

Bilaga 1

För att de mest angelägna behoven av el hos allmänheten - såväl personer som företag - ändå skall kunna tillgodoses i sådana situationer är det nödvändigt att befintliga oljekondensverk, gasturbinanläggningar för produktion av el och kraftvärmeverk då kan användas till sin fulla kapacitet under viss tid.

OLU föreslår därför att den som innehar ett oljekondensverk eller en gasturbinanläggning för produktion av el eller som driver ett kraftvärmeverk skall hålla i lager olja och i förekommande fall kol som behövs för att driva anläggningen så att denna med full kapacitet kan framställa el under en bestämd tidsperiod, vars längd anknyter till den av regeringen angivna planeringsmässiga varaktigheten av ett mer omfattande militärt anfall på Sverige.

Förslaget innebär att innehavare av oljekondensverk behöver lagra något mindre olja än för närvarande. Lagringsskyldigheten avseende kol och olja för dem som driver kraftvärmeverk bör också sammantaget minska något. Däremot medför förslaget en viss ökning av kraven på beredskapslagring för innehavare av gasturbinanläggningar.

Olja och kol för produktion av värme

Ungefär 70% av lägenheterna i flerbostadshus och 10% av småhusen värms med fjärrvärme. Även lokaler av olika slag värms i stor utsträckning med fjärrvärme. Värmen framställs i värmeverk och kraftvärmeverk och överförs i rörsystem. Ett värmeverk producerar endast värme, medan ett kraftvärmeverk även producerar el. Ungefär hälften av småhusen värms endast med el och ungefär en tredjedel kan växla mellan olja, el och ved.

Svårigheter att klara fjärrvärmeförsörjningen för bostäder och lokaler kan väntas uppkomma endast vid ett militärt angrepp på Sverige som inträffar under vinterhalvåret.

Kol och olja svarar för närvarande för ungefär 16 resp. 13% av energiinsatserna i fjärrvärmeverken. Härutöver används bl.a. trä, torv och avfall. Situationen är därmed nu radikalt annorlunda än i början av 1970-talet, då olja svarade för ca 95% av energiinsatsen.

OLU föreslår att den som driver ett värmeverk eller ett kraftvärmeverk även i fortsättningen skall vara skyldig att lagra olja och kol. Om tillsynsmyndigheten - NUTEK - anser att en betryggande planering finns för tillförsel i krig av de inhemska bränslen som normalt används vid verket, bör omfattningen av beredskapslagringen av olja och kol bestämmas med utgångspunkt i den mängd olja och kol som normalt förbrukas under årets kalla månader. Storleken av beredskapslagret skall medge produktion av värme under en bestämd tidsperiod, vars längd

anknyter till den av regeringen angivna planeringsmässiga varaktigheten av ett mer omfattande militärt anfall på Sverige.

Prop. 1994/95:176

Bilaga 1

Bränsle bör finnas i sådan mängd att förutsättningar finns att i fjärrvärmeanslutna fastigheter hålla inomhustemperaturen vid +18 grader på dagen och +16 grader på natten.

OLU vill fästa uppmärksamhet vid att under senare år en väsentlig förändring har skett i fråga om vilka bränslen som används i värmeverk och kraftvärmeverk. I stor utsträckning används numera inhemska bränslen av olika slag. Tillförseln av sådana bränslen kan inte förutsättas förbli ostörd vid ett militärt angrepp på Sverige. Beredskapsåtgärder som avser olja och kol är därmed inte längre tillräckliga för att säkra en nödvändig försörjning med värme och el om landet utsätts för ett militärt angrepp.

Beredskapslagring av kol

Liksom olja är kol ett importerat fossilt bränsle. Det måste förutsättas att importen av kol kan upphöra i en situation när landet utsätts för ett militärt angrepp eller krigshandlingar förekommer i vår nära omvärld. Däremot finns inte anledning att utgå från att kraftiga störningar i handeln med och transporterna av kol skall inträffa redan i ett säkerhetspolitiskt krisskede med höjd politisk spänning mellan stormakterna.

I Sverige används kol numera främst i värmeverk och kraftvärmeverk för produktion av hetvatten för fjärrvärmenät och för framställning av el.

Som framgått föreslår OLU att värmeverk och kraftvärmeverk skall beredskapslagra olja och kol i sådan omfattning att de kan producera tillräckligt med värme under en bestämd tidsperiod. Kraftvärmeverk skall därtill lagra olja och kol i sådan omfattning att de med maximal kapacitet kan producera el under en bestämd tidsperiod.

Inom svensk industri används numera kol för energialstring främst vid tillverkning av cement samt inom massa- och pappersindustrin.

Mer än hälften av den kol för energialstring som förbrukas inom industrin används av cementtillverkarna. Försörjningen med cement i krigs- och neutralitetssituationer baseras emellertid inte längre i väsentlig mån på att produktion skall ske under krigsförhållanden. Någon beredskapslagring för ändamålet behövs alltså inte. OLU föreslår därför att lagringsskyldighet inte längre skall uppkomma till följd av att kol förbrukas i tillverkning av cement.

Även i fråga om andra militära eller civila förnödenheter förutsätts försörjningen inte i väsentlig mån kunna baseras på produktion när ett mer omfattande militärt anfall på Sverige har inletts. I en neutralitetssituation kan emellertid viss produktion antas vara möjlig. OLU föreslår att även andra industriella kolanvändare än cementtillverkare i fortsättningen befrias från skyldighet att hålla beredskapslager av kol inför krigs- eller neutralitetssituationer.

OLU:s förslag innebär att endast kol som förbrukas vid värmeverk och kraftvärmeverk skall ge upphov till lagringsskyldighet och beredskapslagring av kol. Detta innebär att av myndigheter föreskrivna beredskapslager

Finansiering av oljelagringen

I delbetänkandet (SOU 1993:87) föreslog OLU att beredskapslagringen av oljeprodukter inför en neutralitets- eller krigssituation skulle utföras i eller i nära anslutning till det kommersiella distributionssystemet och att det var naturligt att lagringen i fortsättningen genomförs av näringslivet.

Regeringen har anslutit sig till denna uppfattning och i tilläggsdirektiven (dir. 1994:9) anges att en utgångspunkt för utredaren skall vara att finansieringen av oljelagringen för såväl krigssituationer som fredskriser i fortsättningen skall åvila näringslivet.

OLU har översiktligt analyserat de ekonomiska konsekvenserna för berörda intressenter av att näringslivet finansierar lagringen. Särskilt har beaktats effekterna av en utvidgad lagringsskyldighet på kapitalbindning och soliditet inom oljehandeln.

Storleken på det kapital som främst oljehandeln behöver binda i tillkommande lager uppgår enligt OLU:s bedömning till omkring en miljard kronor. Vid full lånefinansiering av lagren kan de lagringsskyldiga oljehandelsföretagens soliditet antas försvagas med i genomsnitt mindre än en procentenhet från drygt 30% till drygt 29%.

Enligt OLU:s uppfattning bör den tillkommande kapitalbindningen och soliditetsförsvagningen vara av så begränsad omfattning att den utan större svårigheter kan hanteras av de berörda företagen. Det kan erinras om att lageruppbbyggnaden är avsedd att genomföras stegvis först under lagringsåren 1996/97, 1997/98 och 1998/99. Företagen får därmed anses ha gott om tid för att vidta finansiella förberedelser av olika slag.

Mot denna bakgrund föreslår OLU att de lagringsskyldiga, dvs. oljehandelsföretag och i förekommande fall storförbrukare, skall äga de tillkommande lagren för krigs- och neutralitetssituationer och också svara för finansieringen av lagren. Det betyder att oljehandelsföretag och storförbrukare skall hålla beredskapslager både för oljekriser (tidigare benämnda fredskriser) och för krigssituationer. Den samlade mängd olja, som företagen skall hålla i lager för båda dessa ändamål, är dock mindre än den som de före år 1987 var skyldiga att hålla i lager för endast säkerhetspolitiska krigs- och avspärrningssituationer.

Företagens kostnader för att hålla de tillkommande lagren får förutsättas i sista hand komma att bäras av dem som använder oljeprodukterna. Kostnaderna varierar för olika oljeprodukter, men översiktliga beräkningar pekar mot att kostnadsökningen kan motsvara 0,5 till 1,5 öre per liter förbrukad bensin eller diesel- och villaolja. Den samlade kostnadsökningen kan bedömas uppgå till 100 à 150 miljoner kronor per år.

Beredskapslagring av flygfotogen för svenska civila flygplan har sedan länge genomförts av staten, senast genom NUTEK. Detta gäller beredskapslager såväl för fredskriser som för neutralitets- eller krigssituationer. Någon tvångslagring av denna oljeprodukt hos näringslivet har således inte förekommit tidigare.

Försvarets materielverk lagrar för Försvarmaktens räkning den mängd flygfotogen som bedöms nödvändig för militära flygplan i ett säkerpolitiskt krisskede och för en neutralitets- eller krigssituation.

Mot bakgrund av statsmakernas beslut att den statliga beredskapslagringen av olja för främst den civila delen av totalförsvaret skall avvecklas, är den naturliga lösningen att ett nödvändigt beredskapslager av flygfotogen byggs upp i näringslivet och att näringslivet också skall svara för finansieringen av detta lager. I fråga om flygfotogen råder dock särskilda förhållanden som behöver uppmärksammas.

Kostnader för drivmedel utgör en väsentlig kostnadspost för flygbolagen. Flygbolagen kan i viss utsträckning välja plats och land för att tanka flygplanen. Påtagliga prisskillnader för flygfotogen vid bränslepåfyllning i olika länder kan därför påverka tankningsmönstret vid flygning i internationell trafik. Vid flygning i inrikes trafik finns inte samma valmöjlighet för flygbolagen.

Dessa omständigheter har påverkat utformningen av bl.a. de svenska beskattningsreglerna för flygfotogen. Sålunda utgår varken mervärdeskatt eller allmän energiskatt på flygfotogen, oavsett om bränslet används i inrikes eller utrikes trafik. Däremot finns en miljöskatt på inrikes flygtrafik. Vidare kan nämnas att Luftfartsverket ansett det nödvändigt att anpassa och minska avgiftsbelastningen vid tankning av flygfotogen vid verkets flygplatser.

En skyldighet för importörer, säljare och förbrukare - i praktiken säljare - att hålla beredskapslager av flygfotogen höjer kostnaderna för säljaren och leder till att priset på flygfotogen höjs. En möjlighet vore att lägga hela kostnaden för beredskapslagring av flygfotogen på den inrikes trafiken. Endast en tredjedel av den flygfotogen som säljs i landet för civila ändamål används dock i inrikes trafik. Det betyder att kostnads-genomslaget i så fall blir tre gånger så stort som om kostnaderna får belasta all flygfotogen som säljs för civila ändamål i landet. Risken för snedvridande effekter av olika slag skulle då öka. OLU anser därför att all flygfotogen som säljs i landet för civila ändamål bör grunda skyldighet att hålla beredskapslager.

OLU föreslår att beredskapslager av flygfotogen byggs upp i näringslivet i en omfattning som svarar mot vad OLU angav i delbetänkandet, minskad med en mängd som finns i tankar som Luftfartsverket innehar. I praktiken kommer säljarna på den svenska marknaden att få hålla lagret.

Kostnaden för att hålla ett beredskapslager av flygfotogen av denna omfattning kan bedömas uppgå till omkring ett öre per liter flygfotogen som årligen säljs i Sverige för användning i civila flygplan. I en effektivt bedriven verksamhet, som i övrigt är belastad med rimliga kostnader, bör enligt OLU:s uppfattning en prishöjning av så begränsad omfattning inte

Färre lagringsskyldiga företag

OLU utgår från att beredskapslagringen av olja för krigs- och neutralitets-situationer skall åstadkommas genom att lagen (1984:1049, LBOK) om beredskapslagring av olja och kol tillämpas. OLU vill erinra om att LBOK ursprungligen utformades för detta ändamål. Sedan år 1987 används emellertid lagen främst för att reglera oljelagring i näringslivet för fredskrisändamål.

I syfte att anpassa beredskapslagringen av olja till de aktuella beredskapsbehoven och för att underlätta tillsynsarbetet, föreslår OLU att antalet lagringsskyldiga bör minskas. Detta bör ske på tre olika sätt.

För det första bör en regel införas om *koncernlagring*. En sådan regel bör innebära att lagringsskyldigheten kan beräknas för koncernen som helhet och att moderbolaget i koncernen skall svara för fullgörandet av skyldigheten.

Fullständigt införande av koncernlagring för oljehandelsföretag medför att rapporteringen från 33 företag upphör och ersätts med rapportering från nio koncernmoderbolag. Nettoförändringen skulle alltså bli en minskning med 24 lagringsskyldiga.

För det andra bör *lagringsskyldigheten slopas för tillverkningsindustrier*. Den skyldighet att hålla beredskapslager, som för närvarande åvilar tillverkningsindustrin, skall i stället föras över till oljehandelsföretagen och raffinaderierna. Slopas lagringsskyldighet för tillverkningsindustrier medför att 42 företag med sammanlagt 60 anläggningar upphör att vara lagringsskyldiga. Sådana industrier som själva importerar olja skall dock även i fortsättningen vara lagringsskyldiga.

För det tredje bör *gränsen höjas för när en återförsäljare av olja blir lagringsskyldig*. Med återförsäljare avses en säljare som inte har egen import av olja. För närvarande är den som under ett år sålt 20 000 m³ olja lagringsskyldig. OLU föreslår att denna gräns höjs till 50 000 m³. Därmed minskar antalet lagringsskyldiga företag med sex.

Sammantaget innebär dessa tre förslag till regeländringar att antalet lagringsskyldiga kan minskas från 134 till ungefär 62 och att antalet anläggningar med lagringsplikt hos förbrukare kan minskas från 105 till ungefär 45. Genomförs förslagen skulle således antalet lagringsskyldiga och antalet anläggningar som står under NUTEK:s tillsyn minska till mindre än hälften.

Konsekvenser av ett EU-medlemskap

OLU har sökt klarlägga konsekvenserna för den svenska beredskapslagringen av olja och kol av ett svenskt medlemskap i EU.

Om Sverige blir medlem i EU, skall ett 90-dagarslager av olja hållas som tillgodoser såväl IEA:s som EG:s regler. De två organisationernas beräkningsgrunder skiljer sig åt, men enligt OLU:s bedömning är det inte

troligt att den mängd olja, som Sverige skall hålla i lager enligt EG:s bestämmelser, är större än den som redan nu hålls för att fullgöra åliggandet enligt IEP-avtalet. EG:s regler bör i allmänhet medföra något mindre krav på lager för länder som själva inte utvinner olja.

Enligt OLU:s bedömning är det svårare att avgöra vilken effekt EG:s regler kan få på lagrens fördelning på olika produkter. Avgörande härför kan vara det sätt på vilket tillsynsmyndigheten väljer att omräkna lager av råolja till oljeprodukter av olika slag.

OLU har noterat att såväl IEA:s som EG:s regler medger att lager, som en lagringsskyldig har i ett annat medlemsland, kan få tillgodoräknas under vissa villkor. En förutsättning är att de två berörda regeringarna träffar en överenskommelse i frågan. Enligt nuvarande svenska regler gäller dock att beredskapslager skall förvaras inom landet. OLU förslår att denna föreskrift ändras så att överensstämmelse nås med IEA:s och EG:s regler.

Inom EU gäller viss lagringsskyldighet för innehavare av anläggningar där el produceras med fossila bränslen. Innebörden av reglerna är att främst innehavare av olje- och kolkondensverk samt olje- eller koleldade kraftvärmeverk skall hålla ett bränslelager som möjliggör elproduktion med full kapacitet i minst 30 dagar. Enligt OLU:s bedömning bör denna lagringsskyldighet bli tillgodosedd med de förslag som OLU nu lämnar i fråga om beredskapslagring av olja och kol för oljekondensverk och kraftvärmeverk.

Tillsyn av beredskapslager

En överföring av uppgiften att genomföra krigslagringen av olja från staten till näringslivet innebär att ökade krav ställs på myndighetstillsyn. NUTEK behöver ha goda möjligheter att fortlöpande kontrollera att beredskapslager av respektive produkt faktiskt hålls i lager i enlighet med de föreskrifter som meddelas.

I tillsynen av beredskapslagringen ingår att besluta om lagringsmängd, att kontrollera att lagringsskyldigheten fullgörs, att hantera dispenser och förfrågningar, att genomföra revision hos de lagringsskyldiga samt att rapportera till IEA och EU.

För de olika arbetsmoment som ingår i tillsynen av beredskapslagringen av främst olja, använder NUTEK för närvarande omkring tre årsarbetskrafter. Styrande för omfattningen och svårighetsgraden i tillsynsarbetet är bl.a. antalet lagringsskyldiga.

Som framgått föreslår OLU regeländringar som innebär att antalet lagringsskyldiga minskas till mindre än hälften. Formen för tillsyn av de stora oljehandelsföretagen kan vidare förenklas. Antalet dispensärenden som behöver handläggas minskar dessutom. Sammantaget innebär detta att tillsynsarbetet kvantitativt sett väsentligt underlättas.

Mot denna bakgrund kan, enligt OLU:s uppfattning, en fullgod tillsyn säkerställas av beredskapslagringen av olja och kol för såväl oljekriser som krigssituationer med den mängd resurser som NUTEK för närvarande disponerar för ändamålet.

Genomförande

I detta slutbetänkande presenterar OLU en rad förslag om förändringar i fråga om lagringsskyldighet och beredskapslagring av olja och kol. Flertalet ändringar är sådana som förutsätter riksdagens medverkan.

Regeringens förslag om förändringar i LBOK med anledning av OLU:s olika förslag kan eventuellt behöva redovisas för riksdagen vid två tillfällen. Ett första tillfälle bör kunna vara i början av 1995. Då bör bl.a. förslag lämnas om finansieringen av oljelagringen och om slopandet av beredskapslagring av kol för industriella användare av kol. Vissa författningsändringar kan visa sig kräva längre beredningstid och några av förslagen behöver kunna tillämpas först från och med lagringsåret 1996/97. Detta gäller bl.a. de regeländringar som starkt minskar antalet lagringsskyldiga och införandet av lagringsskyldighet i fråga om flygfotogen.

Förteckning över de remissinstanser som yttrat sig
över 1993 års oljelagringsutrednings slutbetänkande
Skyldighet att lagra olja och kol
(SOU 1994:116)

Prop. 1994/95:176
Bilaga 2

Efter remiss har yttranden över betänkandet avgetts av Kommerskollegium, Försvarmakten, Försvarets materielverk, Överstyrelsen för civil beredskap, Försvarets forskningsanstalt, Statens järnvägar, Vägverket, Luftfartsverket, Riksrevisionsverket, Närings- och teknikutvecklingsverket, Statens oljelager, Affärsverket svenska kraftnät, Ellagstiftningsutredningen, Sveriges Industriförbund, Svenska Kraftverksföreningen, Svenska Fjärrvärmeföreningen, Svenska Petroleum Institutet, Svenska Gasföreningen och Svensk Elberedskap AB.

Yttranden har också avgetts av Vattenfall AB och OK Petroleum AB.

Sammanfattning av promemorian Beredskapslagring av olja och kol

Prop. 1994/95:176
Bilaga 3

I denna promemoria läggs fram förslag till ändringar i de författningar som reglerar beredskapslagring av vissa bränslen, nämligen lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol och förordningen (1984:1050) om beredskapslagring av olja och kol. Förslagen till författningsändringar utgör en komplettering av de betänkanden i sakfrågorna som tidigare har redovisats av 1993 års oljelagringsutredning.

Förslagen innebär betydande förändringar i det nuvarande regelverket. Här skall pekas på följande:

- Lagringsskyldigheten slopas för alla förbrukare av olja och kol, med undantag främst för innehavare av vissa el- och värmeproducerande anläggningar (värmeverk, kraftvärmeverk, gasturbinanläggningar och oljekondensverk).
- Lagringsskyldigheten hos säljarna, dvs. i huvudsak oljehandeln, koncentreras till ett begränsat antal koncerner och företag.
- Värmeverkens och kraftvärmeverkens lagring skall bestämmas efter prövning av beredskapsbehoven för varje särskild anläggning.
- Flygfotogen skall vara lagringsbränsle, vilket medför skyldighet att lagra för vissa säljare.
- Lagring i annat land skall kunna medges.

De föreslagna författningsändringarna är avsedda att träda i kraft den 1 juli 1995.

Förteckning över de remissinstanser som yttrat sig över promemorian Beredskapslagring av olja och kol

Prop. 1994/95:176
Bilaga 4

Efter remiss har yttranden över promemorian avgetts av Försvarsmakten, Överstyrelsen för civil beredskap, Närings- och teknikutvecklingsverket, Svenska Kraftverksföreningen, Svenska Fjärrvärmeföreningen, Svenska Petroleum Institutet och Svenska Gasföreningen. Yttrande har också avgetts av Vattenfall AB.

Förslag till lag om ändring i lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol

Härigenom föreskrivs⁴ i fråga om lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol

dels att 10 § skall upphöra att gälla,

dels att 3–9, 11–14, 16, 18–20, 22, 24, 25, 28 och 37 §§ skall ha följande lydelse,

dels att det i lagen skall införas två nya paragrafer, 18 a § och 23 a §, av följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*

3 §

Skyldigheten att hålla beredskapslager fastställs för ett år i taget från och med den 1 juli (*lagringsåret*) och grundas på *försäljningen eller förbrukningen* under det närmast föregående kalenderåret (*basåret*).

För vissa anläggningar gäller särskilda bestämmelser enligt 18–21 §§.

Skyldigheten att hålla beredskapslager fastställs för ett år i taget, räknat från och med den 1 juli till och med den 30 juni (*lagringsåret*). Skyldigheten grundas på *verksamhet enligt 7 §* under det närmast föregående kalenderåret (*basåret*) eller, för de anläggningar som anges i 18 §, på de särskilda bestämmelserna för sådana anläggningar.

4 §

Lagringsskyldighet på grund av förbrukning vid en anläggning åligger den som innehade anläggningen vid basårets utgång. Skyldigheten grundas på hela förbrukningen vid anläggningen under basåret.

Lagringsskyldighet för en anläggning som anges i 18 § åligger den som innehade anläggningen vid basårets utgång.

Vid tillämpning av 18 a § skall som en enda anläggning räknas alla värme- eller elproducerande anläggningar som är anslutna till samma fjärrvärmenät och som har samma ägare.

Överlåts anläggningen efter basårets utgång, får tillsynsmyndigheten

⁴Jfr rådets direktiv 68/414/EEG (EGT nr L 308, 23.12.1968, s. 14, 368 L 0414), 72/425/EEG (EGT nr L 291, 28.12.1972, s. 154, 372 L 0425)

5 §

Beredskapslagringen skall omfatta följande bränslen (*lagringsbränslen*).

<i>Tulltaxe- nummer</i>	<i>Varuslag</i>	<i>KN-nr</i>	<i>Varuslag</i>
<i>ur 27.01</i>	Kolbränslen <i>utom</i> <i>1. sådant kolpulver</i> <i>som malts för vidare-</i> <i>försäljning och</i> <i>2. kol-vätskebland-</i> <i>ningar</i>	<i>1. 2701</i> <i>2702</i> <i>2704</i>	Kolbränslen
<i>ur 27.10</i>	Motorbensin <i>utom</i> <i>flygbensin och jet-</i> <i>bensin</i> <i>Fotogen utom flyg-</i> <i>fotogen</i> Dieselbrännolja och eldningsolja 1 och 2 Övriga <i>slag</i> av eld- ningsoljor	<i>2.2710 00 27</i> <i>2710 00 29</i> <i>2710 00 32</i> <i>2710 00 34</i> <i>2710 00 36</i> <i>3.2710 00 51</i> <i>2710 00 55</i> <i>4.2710 00 69</i> <i>5.2710 00 74-</i> <i>2710 00 78</i>	Motorbensin <i>Flygfotogen och</i> <i>annan fotogen</i> Dieselbrännolja och eldnings- olja 1 Övriga eldnings- oljor
<i>ur 27.11</i>	Gasol	<i>6.2711 12 11-</i> <i>2711 12 98</i> <i>2711 13 10-</i> <i>2711 13 98</i>	Gasol

6 §

Denna lag tillämpas inte på

1. kol som säljs eller förbrukas
för annat ändamål än energial-
string eller som förbrukas eller
säljs för förbrukning i metallurgis-
ka processer,

Denna lag tillämpas inte på

1. kol annat än såvitt avser lag-
ringsskyldighet för värmeverk och
kraftvärmeverk enligt 18 a §,

2. bränsle som utvinns inom landet eller som framställs ur råvara som har utvunnits inom landet,

3. bränsle som säljs för *export* eller som förbrukas utom landet,

4. bränsle som förbrukas för drift av fartyg i utrikes trafik eller som införs i landet på annat transportmedel för detta transportmedels drift,

5. *gasol som används som råvara i petrokemisk industri.*

Att lagringsskyldigheten i vissa fall kan avse annat än lagringsbränsle framgår av 11, 14 och 19–21 §§.

Att lagringsskyldigheten i vissa fall kan avse annat än lagringsbränsle framgår av 14 och 19–21 §§.

Prop. 1994/95:176
Bilaga 5

7 §⁵

Skyldig att hålla beredskapslager under ett lagringsår är den som

1. *importerat* lagringsbränsle och under basåret sålt eller förbrukat sådant bränsle,

2. drivit oljeraffinaderi inom landet och under basåret sålt lagringsbränsle,

3. av lagringsskyldig som avses i 1 eller 2 köpt samt under basåret sålt

a) *minst 30 000 ton kol,*

b) *minst 1 000 ton gasol eller*

c) *minst 20 000 kubikmeter andra lagringsbränslen,*

4. *i annat fall än som avses i 1 under basåret vid en anläggning förbrukat*

a) *minst 8 000 ton kol,*

b) *minst 5 000 kubikmeter eldningsolja eller dieselbrännolja eller*

c) *kol och eldningsolja eller dieselbrännolja, motsvarande sammanlagt minst 5 000 kubikmeter olja, varvid ett ton kol skall anses motsvara fem åttondels kubikmeter olja eller*

Skyldig att hålla beredskapslager av annat lagringsbränsle än kol under ett lagringsår är den som

1. *till landet infört annat lagringsbränsle än kol* och under basåret sålt eller förbrukat sådant bränsle,

2. drivit oljeraffinaderi inom landet och under basåret sålt *annat* lagringsbränsle än kol,

3. av lagringsskyldig som avses i 1 eller 2 köpt samt under basåret sålt

a) *minst 2 500 ton gasol eller*

b) *minst 50 000 kubikmeter andra lagringsbränslen än kol.*

⁵Senaste lydelse 1985:637

d) kol jämte naturgas, motsvarande sammanlagt 8 000 ton kol, varvid 1,6 ton kol skall anses motsvara 1 000 kubikmeter naturgas, eller eldningsolja eller dieselbrännolja jämte naturgas, motsvarande minst 5 000 kubikmeter olja, varvid 1 kubikmeter olja skall anses motsvara 1 000 kubikmeter naturgas,

5. a) inom landet framställt och under basåret sålt kolpulver, som malts för vidareförsäljning, eller någon kol-vätskeblandning eller

b) under basåret sålt eller förbrukat utom landet framställda produkter som avses i a.

Prop. 1994/95:176
Bilaga 5

8 §

Storleken av det beredskapslager som en lagringsskyldig skall hålla beräknas på grundval av mängden sålda eller förbrukade bränslen (basmängden).

För säljare motsvarar basmängden den mängd försålda bränslen som medför lagringsskyldighet enligt 7 § med avdrag för bränslen som sålts direkt till eller för leverans till

1. någon som under kalenderåret närmast före försäljningen sålt eller förbrukat bränsle inom samma varuslag i sådan omfattning att lagringsskyldighet uppkommit enligt 7 § 3, 4 eller 5,

2. någon som vid tiden för försäljningen var lagringsskyldig enligt 19, 20 eller 21 §,

3. någon statlig myndighet som vid tiden för försäljningen enligt beslut av regeringen var skyldig att lagra bränsle inom samma varuslag.

Storleken av det beredskapslager som en lagringsskyldig skall hålla beräknas på grundval av mängden sålda eller, för förbrukare som infört lagringsbränsle till landet, förbrukade bränslen (basmängden).

Basmängden motsvarar den mängd försålda bränslen som medför lagringsskyldighet enligt 7 § med avdrag för bränslen som sålts direkt till eller för leverans till

1. någon som under kalenderåret närmast före försäljningen sålt bränsle inom samma varuslag i sådan omfattning att lagringsskyldighet uppkommit enligt 7 §,

2. någon som vid tiden för försäljningen var lagringsskyldig enligt 18, 18 a, 19, 20 eller 21 §,

3. någon statlig myndighet som vid tiden för försäljningen enligt beslut av regeringen var skyldig att lagra bränsle inom samma varuslag, om bränslet enligt beslutet får

För förbrukare motsvarar basmängden den mängd förbrukade bränslen som medför lagringsskyldighet enligt 7 §.

dras av.

För förbrukare som infört lagringsbränsle till landet motsvarar basmängden den mängd förbrukade bränslen som medför lagringsskyldighet enligt 7 §.

Prop. 1994/95:176

Bilaga 5

9 §⁶

Med utgångspunkt i landets behov av beredskapslager av olja och kol bestämmer regeringen för varje slag av lagringsbränsle hur stor andel av basmängderna som skall lagras under lagringsåret. För lagringsskyldig som driver värmeverk eller kraftvärmeverk får regeringen dock bestämma storleken av beredskapslagret med utgångspunkt i verkets eget beredskapsbehov.

Med utgångspunkt i landets behov av beredskapslager av olja bestämmer regeringen för varje slag av lagringsbränsle hur stor andel av basmängderna som skall lagras under lagringsåret.

11 §

Lagringsskyldigheten skall fullgöras med bränslen inom de varuslag som de lagringsskyldiga sålt eller förbrukat. Lagring av kol skall fullgöras så att det lagrade bränslet med hänsyn till form och energiinnehåll kan ersätta det kol som sålts eller förbrukats. Den som är lagringsskyldig enligt 7 § 5 skall, i den utsträckning som behövs för att tillgodose beredskapsbehovet, lagra varor som krävs för framställning av den produkt som avses.

Lagringsskyldigheten skall fullgöras med bränslen inom de varuslag som de lagringsskyldiga sålt eller förbrukat.

Lagringsskyldigheten skall fullgöras med varor som den lagringsskyldige äger. Den får inte fullgöras med varor som transiteras.

Om undantag från denna paragraf finns bestämmelser i 14, 22 och 23 §§.

⁶Senaste lydelse 1987:435

Lagringsbränslen skall förvaras inom landet i lageranläggningar, som de lagringsskyldiga förfogar över, på ett från beredskaps- och kontrollsynpunkt tillfredsställande sätt.

Om undantag från denna paragraf finns bestämmelser i 14 §.

13 §

Regeringen får för att tillgodose beredskapsbehov meddela föreskrifter om var beredskapslager skall finnas samt om att en viss del av de lager av oljeprodukter som skall hållas av säljare skall förvaras i bergrum.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för att tillgodose beredskapsbehov meddela föreskrifter om var beredskapslager skall finnas samt om att en viss del av de lager av oljeprodukter som skall hållas av säljare skall förvaras i bergrum eller skyddas på annat sätt eller utgöras av oljeprodukter med vissa egenskaper.

14 §

Tillsynsmyndigheten får medge

1. att en lagringsskyldig lagrar annat lagringsbränsle än det som skall lagras enligt 11 §; *vidare får i fråga om kol och produkter som avses i 7 § 5 medges annat fullgörande av lagringsskyldigheten vilket är lika betryggande från beredskapssynpunkt,*

2. att någon som driver ett oljeraffinaderi helt eller delvis fullgör sin lagringsskyldighet genom att lagra råolja.

Tillsynsmyndigheten får medge

1. att en lagringsskyldig lagrar annat lagringsbränsle än det som skall lagras enligt 11 §,

2. att någon som driver ett oljeraffinaderi helt eller delvis fullgör sin lagringsskyldighet genom att lagra råolja, *andra råvaror för tillverkningen eller halvfabrikat,*

3. att lagringsskyldigheten fullgörs med bränsle som finns i något annat land.

Ett medgivande skall förenas med de villkor som behövs från beredskapssynpunkt.

Till ledning för tillsynsmyndighetens beslut enligt 15 § skall den som är lagringsskyldig före den 1 februari närmast efter basåret avge en deklaration rörande sin försäljning eller förbrukning under basåret av *bränslen som avses i 7 §*. Deklarationen skall avges på heder och samvete.

Till ledning för tillsynsmyndighetens beslut enligt 15 § skall den som är lagringsskyldig *enligt 7 § eller 18 § tredje stycket* före den 1 februari närmast efter basåret avge en deklaration rörande sin försäljning eller förbrukning under basåret av *lagringsbränslen*.

Till ledning för beslut om lagringsmängder skall den som är lagringsskyldig enligt 18 a–20 §§ inom samma tid lämna en deklaration avseende dels förbrukningen under basåret av lagringsbränslen och naturgas, dels behovet av bränsle och annan energi för att driva anläggningen.

Deklarationen skall avges på heder och samvete.

18 §

För gasturbinanläggningar för framställning av elektrisk kraft, oljekondensverk och anläggningar för framställning av stadsgas gäller 19–21 §§ i stället för vad som i 7–9, 11, 14–16 §§ och 17 § första stycket är föreskrivet om lagringsskyldighetens omfattning, fullgörande och fastställande. *I fråga om lagringsbeslut tillämpas 17 § andra stycket.*

För värmeverk och kraftvärmeverk, gasturbinanläggningar för framställning av elektrisk kraft, oljekondensverk och anläggningar för framställning av stadsgas gäller 18 a–21 §§ i stället för vad som i 7–9, 11 och 15 §§ samt 17 § första stycket är föreskrivet om lagringsskyldighetens omfattning, fullgörande och fastställande. *För anläggningar för framställning av stadsgas fullgörs och fastställs lagringsskyldighet enligt 21 §.*

Regeringen beslutar med utgångspunkt i beredskapsbehovet för anläggningar som anges i 18 a–20 §§ om riktlinjer för fastställande av lagringsskyldigheten för dem.

Den som är lagringsskyldig eller har ålagts lagringsskyldighet enligt 18 a, 19, 20 eller 21 § och som under basåret har sålt annat lagringsbränsle än kol är också skyldig att under lagringsåret hålla

*beredskapslager för motsvarande
mängd bränsle inom samma varu-
slag med avdrag för bränsle som
sålts till någon som anges i 8 §
andra stycket 1–3.*

Prop. 1994/95:176
Bilaga 5

18 a §

*Den som vid basårets utgång in-
nehar ett värmeverk får av rege-
ringen eller den myndighet som
regeringen bestämmer åläggas att
under lagringsåret hålla i lager
sådant bränsle som behövs för att
driva verket, om vid anläggningen
under basåret förbrukats*

- 1. minst 5 000 kubikmeter eld-
ningsolja eller dieselbrännolja,*
- 2. minst 4 000 ton gasol,*
- 3. minst 8 000 ton kol,*
- 4. minst 5 miljoner kubikmeter
naturgas eller*
- 5. bränsle som anges i 1–4 mot-
svarande minst 5 000 kubikmeter
olja.*

*Vid beräkning av förbrukningen
av bränslen enligt första stycket 5
skall 1 kubikmeter olja anses mot-
svara 0,8 ton gasol, 1,6 ton kol
eller 1 000 kubikmeter naturgas.*

*Den som vid basårets utgång in-
nehar ett kraftvärmeverk med en
installerad elektrisk effekt av minst
5 megawatt får av regeringen eller
den myndighet som regeringen
bestämmer åläggas att under lag-
ringsåret hålla i lager sådant
bränsle som behövs för att driva
verket.*

*Lagringsskyldigheten enligt första
och tredje stycket får avse olja,
gasol eller kolbränslen. Lagrings-
mängden bestäms av regeringen
eller den myndighet som regering-
en bestämmer med utgångspunkt i
värmeverkets eller kraftvärmever-
kets eget beredskapsbehov.*

19 §

Den som vid basårets utgång in-
nehar en gasturbinanläggning för
framställning av elektrisk kraft
med en installerad effekt av minst
fem megawatt *är skyldig* att under
lagringsåret hålla i lager sådant
bränsle som behövs för att driva
anläggningen.

Lagringsmängden bestäms av
regeringen eller av myndighet, som
regeringen bestämmer, med ut-
gångspunkt i *installerad effekt,
bränsleåtgång per megawattimme
och beräknad årlig drifttid.*

Den som vid basårets utgång in-
nehar en gasturbinanläggning för
framställning av elektrisk kraft
med en installerad effekt av minst
fem megawatt *får av regeringen
eller den myndighet som regering-
en bestämmer åläggas* att under
lagringsåret hålla i lager sådant
bränsle som behövs för att driva
anläggningen.

Lagringsmängden bestäms av
regeringen eller *den myndighet*
som regeringen bestämmer med
utgångspunkt i *anläggningens eget
beredskapsbehov.*

20 §

Den som vid basårets utgång in-
nehar ett oljekondensverk med en
installerad effekt av mer än 150
megawatt får av regeringen åläggas
att under lagringsåret hålla i lager
sådan olja som behövs för att driva
verket.

Lagringsmängden bestäms av
regeringen med utgångspunkt i
landets beredskapsbehov.

Den som vid basårets utgång in-
nehar ett oljekondensverk med en
installerad effekt av mer än 150
megawatt får av regeringen *eller
den myndighet som regeringen
bestämmer* åläggas att under lag-
ringsåret hålla i lager sådan olja
som behövs för att driva verket.

Lagringsmängden bestäms av
regeringen *eller den myndighet som
regeringen bestämmer* med ut-
gångspunkt i *verkets eget* bered-
skapsbehov.

22 §

Tillsynsmyndigheten får medge att
en lagringsskyldig, som säljer
oljeprodukter i *större delen av lan-
det*, utan tillstånd i varje särskilt
fall uppträder åt en annan sådan lag-
ringsskyldig att tillfälligt ombesörja
lagring av oljeprodukter för hans
räkning.

Tillsynsmyndigheten får medge att
en lagringsskyldig, som *till landet
inför lagringsbränsle och som säl-
jer oljeprodukter, eller en lagrings-
skyldig, som driver oljeraffinaderi
inom landet och som säljer oljepro-
dukter*, utan tillstånd i varje särskilt
fall uppträder åt en annan sådan lag-
ringsskyldig att tillfälligt ombesörja

23 a §

*På ansökan av samtliga lagrings-
skyldiga säljare, som tillhör en
oljehandelskoncern, jämte moder-
bolaget i koncernen får tillsyns-
myndigheten medge att lagrings-
skyldigheten fullgörs gemensamt
för koncernen (koncernlagring).
Storleken av det beredskapslager
som koncernen skall hålla beräknas
på grundval av mängden lagrings-
bränslen som under basåret sålts
till utomstående köpare.*

*Vid koncernlagring svarar moder-
bolaget för att alla koncernens
skyldigheter enligt denna lag full-
görs.*

*Tillstånd till koncernlagring läm-
nas för helt lagringsår. Ansökan
om tillstånd skall inges före baså-
rets slut.*

24 §

Regeringen eller myndighet som
regeringen bestämmer får medge
befrielse helt eller delvis från lag-
ringsskyldigheten i visst fall, om
synnerliga skäl föranleder att skyl-
digheten inte behöver fullgöras
vare sig genom egen lagring eller
genom lagring hos någon annan
enligt 23 §.

Regeringen eller *den* myndighet
som regeringen bestämmer får
medge befrielse helt eller delvis
från lagringsskyldigheten i visst
fall, om *den* till vilken lagringsplik-
tigt bränsle sålts under ett kalen-
derår själv blivit lagringsskyldig
för motsvarande kvantitet bränsle
under det närmast följande lag-
ringsåret, eller annars synnerliga
skäl föranleder att skyldigheten inte
behöver fullgöras vare sig genom
egen lagring eller genom lagring
hos någon annan enligt 23 §.

Ett medgivande får förenas med villkor.

Om till följd av *krig eller annan* allvarlig försörjningskris tillförseln av lagringsbränsle till landet eller viss del av landet avbryts eller försvåras, får regeringen medge att beredskapslager tas i anspråk av den lagringsskyldige i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till rådande förhållanden.

Om i *annat* fall särskilda skäl föreligger, får regeringen eller myndighet som regeringen bestämmer medge att beredskapslager för oljekondensverk tillfälligt tas i anspråk för anläggningen.

Om till följd av allvarlig försörjningskris tillförseln av lagringsbränsle till landet eller viss del av landet avbryts eller försvåras, får regeringen medge att beredskapslager tas i anspråk av den lagringsskyldige i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till rådande förhållanden. *Vid höjd beredskap får sådant medgivande lämnas även av den myndighet som regeringen bestämmer.*

Om i *andra* fall än som anges i första stycket särskilda skäl föreligger, får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer medge att beredskapslager för oljekondensverk tillfälligt tas i anspråk för anläggningen.

28 §

Regeringen bestämmer för de bränslen och andra varor som skall lagras det belopp vartill lagringsavgiften skall uppgå för kalendermånad. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad för varan under en månad med ett tillägg av 60 procent.

Vid försummelse som avses i 27 § första stycket skall lagringsavgift tas ut med fullt belopp. Vid försummelse som avses i 27 § andra stycket skall avgift tas ut med en tredjedel av fullt belopp.

Försummas lagringsskyldigheten under en del av en kalendermånad, skall avgift utgå för hela månaden.

Om det föreligger synnerliga skäl, får avgiften nedsättas eller efterges.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer *fastställer* för de bränslen och andra varor som skall lagras det belopp vartill lagringsavgiften skall uppgå för kalendermånad. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad för varan under en månad med ett tillägg av 60 procent.

37 §

Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 17, 29 och 33 §§ får överklagas *genom besvär hos kammarrätten.*

I övrigt överklagas tillsynsmyn-

Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 17, 29 och 33 §§ får överklagas *hos allmän förvaltningsdomstol.*

Prövningstillstånd krävs vid över-

dighetens beslut *genom besvär hos* *klagande till kammarrätten.*
regeringen. I övrigt överklagas tillsynsmyndighetens beslut *till* regeringen.

Prop. 1994/95:176
Bilaga 5

Övergångsbestämmelser

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995 och skall tillämpas när beredskapslager fastställs för lagringsåret 1996/97. Beslut som har meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

2. De beslut om lagringsskyldighet som har fattats med stöd av äldre bestämmelser för tiden till och med den 30 juni 1996 skall alltjämt gälla.

3. Vid beräkningen av basmängder för basåret 1995 skall avdrag enligt 8 § andra stycket 1–3 göras

a) för bränslen som sålts under perioden den 1 januari–den 30 juni 1995 enligt då gällande bestämmelser,

b) för bränslen som sålts under perioden den 1 juli 1995–den 31 december 1995 enligt de bestämmelser som träder i kraft den 1 juli 1995.

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet att 1, 10, 13, 19, 22 och 31 §§ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §

För att ersätta bortfall av naturgas under krig och andra allvarliga försörjningskriser skall förbrukare och säljare av naturgas vidta beredskapsåtgärder enligt vad som föreskrivs i denna lag.

Lagen tillämpas inte på naturgas som utvinns inom landet.

Lagen tillämpas inte på naturgas som utvinns inom landet *eller som förbrukas vid värmeverk eller kraftvärmeverk.*

10 §

Med utgångspunkt i landets behov av beredskapslager för förbrukare som avses i 6 § bestämmer regeringen för varje slag av ersättningsbränsle hur stor andel av basmängderna som skall lagras under lagringsåret.

Regeringen bestämmer för förbrukare som avses i 6 § riktlinjer för fastställande av beredskapslagrets storlek med utgångspunkt i beredskapsbehovet för varje anläggning.

Med utgångspunkt i beredskapsbehov bestämmer regeringen också omfattningen av beredskapsåtgärder enligt 8 § andra stycket.

13 §

Regeringen får för att tillgodose beredskapsbehov meddela föreskrifter om var beredskapslager skall finnas.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får för att tillgodose beredskapsbehov meddela föreskrifter om var beredskapslager skall finnas.

Om till följd av *krig eller annan* allvarlig försörjningskris tillförseln av naturgas till landet avbryts eller försvåras, får regeringen medge att beredskapslager tas i anspråk av den lagringskyldige i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till rådande förhållanden.

Om till följd av allvarlig försörjningskris tillförseln av naturgas till landet avbryts eller försvåras, får regeringen medge att beredskapslager tas i anspråk av den lagringskyldige i den utsträckning som är påkallad med hänsyn till rådande förhållanden. *Vid höjd beredskap får sådant medgivande lämnas även av den myndighet som regeringen bestämmer.*

22 §

Regeringen bestämmer för de ersättningsbränslen och andra varor som skall lagras det belopp vartill lagringsavgiften skall uppgå för kalendermånad. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad för varan med tillägg av 60 procent.

Regeringen *eller den myndighet som regeringen bestämmer fastställer* för de ersättningsbränslen och andra varor som skall lagras det belopp vartill lagringsavgiften skall uppgå för kalendermånad. Beloppet skall motsvara en beräknad kapitalkostnad för varan med tillägg av 60 procent.

Vid försummelse som avses i 21 § första stycket skall lagringsavgift tas ut med fullt belopp. Vid försummelse som avses i 21 § andra stycket skall avgift tas ut med en tredjedel av fullt belopp.

Försummas lagringsskyldighet under en del av en kalendermånad skall avgift utgå för hela månaden.

Om det föreligger synnerliga skäl, får avgiften nedsättas eller efterges.

31 §

Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 14 § första stycket samt 23 och 27 §§ får överklagas *genom besvär hos kammarrätten.*

I övrigt överklagas tillsynsmyndighetens beslut *genom besvär hos regeringen.*

Tillsynsmyndighetens beslut i frågor som avses i 14 § första stycket samt 23 och 27 §§ får överklagas *hos allmän förvaltningsdomstol.*

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

I övrigt överklagas tillsynsmyndighetens beslut *till regeringen.*

1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995 och skall tillämpas när storleken av beredskapslager av ersättningsbränsle fastställs för lagringsåret 1996/97. Beslut som har meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser.

2. De beslut om skyldighet att lagra ersättningsbränsle som har fattats med stöd av äldre bestämmelser för tiden till och med den 30 juni 1996 skall alltså gälla.

Lagrådet

Utdrag ut protokoll vid sammanträde 1995-03-06

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bengt Hamdahl, justitierådet Bo Svensson, regeringsrådet Arne Bækkevold.

Enligt en lagrådsremiss den 2 mars 1995 (Näringsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol, m.m.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av rättschefen Per Erik Lindeberg.

Förslagen föranleder ingen annan erinran av Lagrådet än att i 23 a § lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol, som behandlar koncernlagring, bör införas en definition av begreppet oljehandelskoncern. Lagrådet föreslår därför ett nytt fjärde stycke i paragrafen av följande lydelse: "Med oljehandelskoncern avses en koncern enligt 1 kap. 5 § aktiebolagslagen (1975:1385) med huvudsaklig verksamhet inom raffinering av olja och handel med oljeprodukter".

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 23 mars 1995

Närvarande: statsrådet Sahlin, ordförande, och statsråden Peterson, Hellström, Thalén, Freivalds, Wallström, Persson, Tham, Schori, Blomberg, Heckscher, Hedborg, Andersson, Nygren, Ulvskog, Sundström, Lindh, Johansson

Föredragande: statsrådet Andersson

Regeringen beslutar proposition 1994/95:176 Beredskapslagring av olja och kol.

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Lag om ändring i lagen (1984:1049) om beredskapslagring av olja och kol	9, 13, 18, 28 §§	368L0414 372L0425
Lag om ändring i lagen (1985:635) om försörjningsberedskap på naturgasområdet	10, 13, 22 §§	